

Nini Roll Anker

I amtmandsgaarden

bokselskap.no
Oslo 2023

bokselskap.no, Oslo 2023

Nini Roll Anker *I amtmandsgaarden*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1925 (Oslo/Aschehoug). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-726-6 (bokselskap.no),

978-82-8319-727-3 (epub), 978-82-8319-728-0 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

---

[1]

Fru Stina Stampe stod urørlig og støttet sig med begge hænderne til karmen i et av stuevinduerne. Solen var for længe siden nede. Stormen holdt ved. Nu bunket det sig til vest i fjordgapet, saa kom vel regnet omsider, saa blev det slut med denne klare himlen, som har hvælv sig saa unaturlig skyfri hele dagen mens veiret har rast. Men foran nedbøren vil vinden øke ...

Tænderne støtte med ett sammen i munden med en hard smeld – hun rettet sig og strøk sig over kjaken. Det er blit koldt, det er snart sent ... Et sekund lukket hun øinene; under lokkene svidde det til; men synet av fjordgapet og fjeldene og sjøen blev hun ikke kvit. Slik har det blaast denne siste timen at fraaden fra baarekammen har staat i ett rok hele fjorden over. Slik har det blaast her inde. End der ute da – end der ute paa selve storsjøen da ...

Med haanden paa kikkerten, hun hadde i vinduskarmen, lot hun blikket gaa over den vesle haven paa andre siden gaten.

Nu hadde de vel snart vandet ind over volden [2] ... saa blev gruset vasket væk fra gangene og op i bedene, som i høst ... En svak rødme drog sig over det brede ansiktet – den siste føringen med skjælsand fra holmene hadde kostet mer end hun hadde regnet med –. Hun satte kikkerten for øinene, men snudde den ikke mot indseilingen – hun saa paa sin egen have. De unge bjerkene blev pisket hit og dit ... de hadde ikke tat paa at spire, og de myke grenene greide sig vel.

Stikkelsbærbuskene bar et lite grønskjær; men det var haardbart løv, det ... Og nu førte hun kikkerten langs den lave huslængen, som grænste av nedrehaven imot øst: dørene til dukkestuen, rulleboden og vedskjulet var forsvarlig stængt og nøklene uttat. Men ute paa bryggen ...

Noget stort fillete hang og dasket i vinden ytterst paa bryggerækværket. Hun fik en støk saa kikkerten dunket mot næseroten: det var barnet, som stod dernede! Det var Marthine i det gamle graa sjalet, med bare ben i skoene! Forfjamset grep moren efter vindushaspen – husket at veiret stod bent paa huset ... og uten at gi sig tid til at kaste paa sig et plag sprang hun ned gangtrappen og kjøkkenveien ut i den overhændige storm. –

Hun hadde tat barnet om skuldrene og snud hende. Haand i haand mer dreves end gik de opover langs uthusvæggen mot gaten – vinden slet i det frynsede sjalet og vrængte det – de lange, tynde smaapikeleggene sprikte nakne til over knæet.

[3] «Er du i bare serken, dit trol» – Stina Stampe tok bedre tâk om de spæde fingrene og sprang de siste stegene rundt hushjørnet til kjøkkenskottet. Vel i hus løftet barnet ansiktet: «Ikke vær sint paa mig!» «Neinei» – moren strøk de krusede haartustene væk fra panden sin – «Men at du kan finde paa slikt! Se til at komme dig i sengen igjen, hører du!» Og hun gav jentungen en klask paa enden med flat haand da hun skubbet hende foran sig op trappen til anden etage.

Saa blev hun sittende hos hende paa sengkanten. Alt hadde hun byttet paa hende, linnnet og uldtrøie – sjøspruten hadde dynket hele ungen, til og med haaret var mørkstrimet av væte.

«Nu skal du lægge dig og sove, Marthine.»

Barnet foldet hænderne om den ene haanden hendes, klemte til med de tynde, kolde fingrene.

«Jeg syntes tydelig han ropte paa mig, mor. Tydelig!»

Stina Stampe saa væk fra ansiktet paa puten.

«Far ligger og sover sin gode søvn ute hos handelsmanden. Det er der de har saa store dyner, slike urimelig store fjærdyner.»

«Tinne, smaapiken min! ropte han.» Det skrudde til om haanden hendes – «Da sprang jeg ned paa bryggen da, mor.»

«Luk øinene dine, Marthine! Lig ikke og stir!»

Litt efter hentet hun sig og sa med rolig røst: «Luk øinene, barn – far og fogden er ikke saa [4] dum, at de sætter ut i dette veiret. Ikke skriverfuldmæktigen heller. Imorgen, naar det har git sig, kommer de seilende. De har medbør.»

Med fast lukkede øine spurgte barnet: «Tror du Edvard sover?»

«Ja han er ikke saa tosket som du! Han er lydigere ogsaa. Han har saapas vet at han skjønner en amtmand sætter ikke ut i aapen baat naar det er orkan.» Hun fridde haanden sin, men lot den bli liggende paa datterens arm – «Sov nu. Jeg skal sitte her.»

«Fortæl noget.»

Moren prøvde le. «En skulde ikke tro, du var fyldt tolv aar.» En liten stund saa hun tiende paa det smalle barneansiktet, som alt emnet sig til et vakkert kvindeaaasyn. Det rykket litt i mundvikene – akkurat der de sluttet svingte de opover og gav kindet som skjær av smil ... De lange øienhaarene sittret. Men angsten i dragene hadde git sig. Saa begyndte hun med lav, entonig røst:

Hvordan skulde det gaa alle kvinder og barn i dette landet, gav de sig over og trodde det værste straks det blaaste op? Da kom det nok til at rende kvindfolk i bare serken paa alle nes og odder i Norge da, aaret rundt! Naar en var kone eller barn til fisker eller embedsmand her vest, saa fik en bruke forstand da. Oldemor ute paa Mære, hun hadde lagt sig hver kveld klokken ni, hun, naar oldefar var paa tingreise. Og enten han kom den natten eller den næste, saa sov hun sin søvn. For [5] den som ikke har nattero, den har ikke dagen go', sa hun bestandig. Fattet og rolig maa menneskene være ... Mormor Ernestine hadde ikke graat saa nogen saa det mer en to tre ganger i livet. Hverken hun selv eller tantene hadde set sin egen mor graate mer end de gangene, det var sandt det. Og farmor Marthine hadde ikke været forknyt, hun heller; modig og uforsagt hadde hun været i alle tilskikkelser, enda saa liten og vøk hun var ...

*

Stina Stampes uttryk endret sig mens hun snakket for at roe barnet; de graa øinene fik sterkere lød, noget mykt tinte frem i ansiktet under den lave, hvite pande – brynene slettet sig som i lise og hun løftet hodet til den korte, bene næsen fik streif av lys fra vaarnatten utenfor vinduet. –

Marthine pustet jevnt og dypt. Smaat og lydløst reiste moren sig og gled ut av kammerset. Midtveis mellem begge dørene i næste rum stanset hun saavidt. Sengene stod der, opred til natten. Selv hadde hun lagt nogen pinder i ovnen, det gav en liten lunk i det store værelset. Og skjorten hans hadde hun hængt bort til, over en stolryg ...

*

Saa gik hun raskt ut i gangen og op trappen til loftet. Det lyste av nøkkelhullet fra kvisten. Harm i røsten ropte hun fra øverste trin:

«Edvard!»

*

Gutten kom ut i døraapningen – han var saa lang blit nu, at han maatte bøie hodet under karmen, saa hun –

[6] «Sitter du oppe endda? Klokken gaar til tolv! Nu lægger du dig paa øieblikket – du trenger søvn. Hvad er det, du driver med?»

«Jeg har skrevet ind den norske stilen» - han var enda i maalskiftet og kremtet for at faa skik paa røsten.

Ja hun saa det – han var blækket paa fingrene. Hvorfor hadde han ikke gjort det unda før? Hvor hadde han været i eftermiddag?

«Da han ikke kom med dampen, gik vi utover og saa paa sjøen. Spruten stod ...»

«Hvem vi?»

«Randi og jeg.»

Naturligvis. Hun snudde sig for at gaa ned.

«Hvorfor har ikke *du* lagt dig mor? Er du ræd?»

Nei. Hun hadde hat en del at styre med –.

De sa godnat, samtidig. Men nede i gangen aapnet hun vægskapet, tok to pepperkaker ut av boksen, gik trappen op igjen og banket paa. «Kom» sa det. Han hadde alt faat av sig rundtrøien. Hun la kakene paa hodeputen i sengen. «Vask halsen og skrub hænderne før du lægger dig», sa hun. Gutten smilte flyktig. Da hun var halvt ute av døren, spurte han:

«Naar far ikke var med storskibet, har de vel ikke prøvet række det heller da?»

Nei, de hadde vel ikke det.

Enda med fart og mod i sig gjorde hun en runde i huset. Paa kjøkkenet var det ryddig og flid, fliser til at nøre op med laa spikket paa komfyren. Hun hørte Anna snorke inde fra pikekammerset. [7] Maten hun selv hadde smurt til morgenmaalet stod færdig under en hvælvat tallerken: fire stykker til vaskekonen og fire til Anna ... Hun kjendte sig sulten, fandt frem nøkleknippet, laaste op brødboksen og lette frem en skalk sirupskake ... Men da hun fik beten i munden, mærket hun hun hadde vondt for at synke. Langsomt gik hun ovenpaa igjen og ind i stuen.

Utenfor maste veiret; de første regndraapene traf ruten i lange, skraa strimer.
Vinden var gaat mer vestlig ...

Kikkerten laa i karmen som før. Stoler og bord stod paa plas – billedene hang
blanke og pene paa væggen ...

Hun la armene i kors under brystet og blev staaende med ryggen til vinduet. Uroen
der ute – stilheten indenhus – saa vel kjendte hun det igjen fra kveldstunder under
lampen, fra nattetimer i sengen ved siden av Adam. Det er vel jeg har mine i hus,
brukte hun tænke. Og en salmestub brukte komme for hende:

Tænk paa dem, som færdes ude
medens Nattens Storme tude,
før dem til sin Bolig tryg...

Høst og vinter. Men ikke kunde hun mindes slikt uveir en lys aprilnat ... Det herjet
værre end den værste jevndøgnsstorm! Luften var blit hvitlig, som melkeblande –
hun hadde set det imorges. Men det første vindstøtet hadde kommet saa braat fra
blank himmel at hattene hadde trillet av [8] folk bortefer gaten. Sjømand eller ikke
– det var ikke sagt nogen kunde forutse slikt ...

Hun tok paa at drive hit og dit i stuen.

Flere ganger hadde han været i baat disse fire aarene siden de kom hit. Over
fjorden og hjem igjen. Men aldrig utensunds, aldrig i aapen færing utensunds før
nu. Og saa mange i baaten, hele øvrigheten næsten. I blankt fint veir hadde de lagt
ut fra gammelkaien. Hun og barnet hadde viftet til dem fra kvistvinduet –

Hun maatte staa litt. Mindet braatok hende – mindet om den lille bevægelsen med
haanden, ut av det aapne vinduet ... Saa bet hun ihop tænderne, tok armene fra
hverandre, rettet ut de stive fingrene. Bedre gaa ut litt! Nu spaknet han snart, det
regnet alt stridt.

I det samme hun vendte sig mot døren saa hun op paa chatollet. Igaar flyttet hun
fotografiet av Inga dit op. Nu snudde hun det – la det fort overende, med
billedsiden ned.

Hun tok paa sig botforer, sydvest og en gammel oljefrak, den ældste stedsønnen
hadde hængt igjen efter sig sist han var hjemme. – Det var ikke et menneske at
møte; men der gaten aapnet sig i kraap ned mot sjøen, skimtet hun folk paa
brygger og ombord i skutene. Neinei – det var ikke saa gjæv havn her som de

indfødte vilde ha det til likevel da ... naar det bar til, var Trondhjem kanhænde vel saa god havneby som idyllen her!

Over broen og op den første bakken til veien nord for byen gik hun hurtig, vestover, bent imot [9] regnet; ikke før hun naadde den aapne engen foran raadstuen stanset hun. Herfra saa hun hele fjorden. Skyene sopte ind over fjeldrækken nu – det kjendtes som en lette at slippe se de hvite tindene. Ikke baat at øine. Men ikke slikt rok længer heller – tung, graa dønning med digre skumskavler.

Bortenfor raadstuen paa nedsiden av veien laa kirken. Det var ikke saa skumt mer, hun kunde skille bordene i vægklædningen. Aldrig hadde den hat bud til hende; for almuens og amtmandens skyld hadde hun bænket sig mellem de fremmede. Søkte tanken et gudshus, blev det gamle Vor Frue i Trondhjem, der moren og søstrene sat paa sin vante plas hver søndag. Men nu veknet hun med ett. Hadde bygningen med det vesle hvite trætaarnet været aapen inat kunde hun gaat ind ... Et lite nu rørte barndommens og ungdommens tanke om Gud sig i hende – den store gode menneskegud, som grep ind i smaas og stort, bare en bad ham længe nok. Han hadde været god at ha – som en arm er god for den som ikke tør gaa alene ...

Med haanden strøk Stina Stampe væten av ansikiet. Men netop inde i kirken her – i amtmandsstolen i det umalte skibet var det hun hadde faat tænkt sig igjennem og frem til en bedre tro; det skyldte hun den fremmede kirken og pastor Rødset tak for.

Mens presten præket og Adam sat og halvsov ved siden av hende hadde hun hat ro og stilhet ... Hvert menneske raadet sin egen skjæbne, en skulde ikke gjøre sig uslere end en var – en skulde ikke [10] trygle om det en ikke kunde vinde. Og – nei ikke engang inat vilde hun falde tilbake til et smaatenkt væsen, som var slik laget, at det maatte ha *hendes* stakkars bøn for at berge Adam ...

Enda en gang saa hun ut over fjorden. Saa snudde hun og gik mot hjemmet med vinden i ryggen. –

Det dagtes. Stormen la sig. Regnet kom ikke længer i harde kast mot ruten.

Fuldt paaklæd laa hun paa sengen og saa skyene supe lys; smaa riks av frost spredde sig nedefter kroppen paa hende og hun tænkte alt i ett: jeg faar klæ av mig og gaa til ro – nu faar jeg klæ av mig. Men hænderne under forklædet rørte sig ikke.

Kanhænde hadde hun dormet et minut ... Da stanset et kjøretøi nede paa gaten, en mandsrøst ropte: Farvel amtmand! – og det rullet videre. Fogdens røst ...

De var kommet tilbake! Stina satte sig op i sengen, hjertet slog saa vildt, hun maatte bie litt. Da hun kom sig frem til vinduet, stanset et nyt kjøretøi – Adam og kontoristen sat ved siden av hverandre i kjærren. Hun prøvde se, knep sammen øinene og vilde se; men det taaket sig til ... Saa fik hun et slags tâk i den høie skikkelsen i sjøhyre. Straks efter gled Adams ansikt frem – ansiktet hans fra ungdommen, slet og lyst ... Hun klemte hænderne mot øinene.

Litt efter hadde hun kastet av sig kjolen og faat nattøien over korsettet – hun vrængte nettet av [11] haaret og drog ut naalene av de tre buklene. Han var alt i trappen op til anden etage da hun møtte ham.

«Naa, du hørte os?» sa han – han snakket som en halvfuld.

«Ja jeg hørte fogden rope ...» hun stirret paa manden – rynker og furer var som streket op med et lysere strøk av graat – «Hvor kommer dere fra?»

Før han svarte kysset han hende paa kindet – og hun snudde sig fort indtil og kysset, hun ogsaa; huden hans var stiv av salt.

«Vi kommer fra sjøen. Vi kommer nok sent – men vi *kommer* da, Stina.» Det dirret til i røsten, han gik foran hende ind i soveværelset – «Dampbaaten saa os ikke, vi hadde vel ikke kunnet borde den heller. Siden maatte vi bære av. Vi kom os da ind til slut, vi slap da at ride hvælvet. Sover Tinne?»

«Du kan vite hun sover. Klokken er da snart fire, Adam.»

«Det faar være det samme ...» Han gik til den indre døren – hun fulgte og blev staaende paa dørstokken og saa, han kastet sig ned ved sengen til barnet og drog hende ind til sig. Det gav et lite søvnig kvink i hende – «far ...» Da han slap hende, randt taarene nedover kindene paa ham.

Hun hjalp ham med at klæ av sig – han var stinn av kulde. Siden fik hun kokt op melk til ham, smurte mat, bar op paa bret. Men han vilde ingenting spise; mens han i smaa mundfuld fik i sig drikken, fortalte han om det som var sked. Da [12] han skulde gi igjen rorsmandens ord det øieblikket, det saa værst ut for dem, stoppet han litt og strøk sig over panden og det store haaret –

«... han sa, at nu fik vi lægge av os det tyngste, for nu var han ræd han ikke «berget hende» stort længer ... Slette og jeg fik vrængt av os frakkene. Skreppen med dokumentene bandt jeg rundt livet. Saa sat vi da der; mens de proberte at faa seilet op igjen, slog to sjøer helt over os. De unge øste alt de formaet – det hele stod vel ikke paa mer end nogen minutter. Men det er underlig hvor meget man kan tænke og mindes paa et eneste minut – naar man tror det skal bli det siste.»

Han halvsat i sengen, med hodet støttet mot gavlen; hun saa huden paa de lange kindene nupret sig.

«Hvad du tænkte paa, Adam?»

«Jeg tror jeg tænkte paa det meste, du. Paa alt, jeg har levet.

Jeg synes, jeg fik tid til at se det omigjen, altsammen, fra barndommen av, Stina. Ja jeg fik tid tilovers! Far og mor og de gamle ... Stampegaarden og latinskolen og domkirken ... Gatene og veitene. Jeg saa dem. Jeg husket immatrikuleringsdagen og de andre drengene –. Jeg saa Nicolay Braach med dusken over skulderen, da han gik ned og hadde talt. Og første gang jeg møtte paa tinget som edsvoren – jeg erindret det saa livaktig! Og ...» han glippet med øinene og saa forbi hende – «ja – og alt som hændte ^[13] siden... Den natten Ingar kom til verden og de la ham i armene mine. Men – klarest viste mor sig for mig, like før hun utaandet. Hun sat i sengen mot alle putene ... Og de siste ordene hun sa til far: Det er ikke saa farlig, Frederik. De ordene styrket mig saa besynderlig.»

«Det var ikke de siste. Det allersiste hun bad om var vand. Husker du ikke det?»

Han overhørte – de lange fint formede læbene skjaldv stærkt.

«Det er ikke saa farlig. Det var døden hun mente. Det at dø mente hun. Men – jeg tænkte *ogsaa* at nu skal du kanhænde aldrig mer kjende smaapikens armer om halsen din.»

«Ja. En kan tænke meget paa en liten stund.» Stina saa bort paa sengen, der søkket efter hodet enda syntes paa puten; saa tøiet hun sig og satte koppen, han hadde drukket ut bort paa det runde sengbordet. «Tænkte du slet ikke paa mig?»

«Kjære Stina!» Han lo litt – «Tænkte jeg paa alt det andet saa tænkte jeg vel paa dig – du som er med fra begyndelsen av!» Han vilde stryke hende over haanden, men hun hadde alt reist sig. Saa skjøv han puten sammen i en knuv mot hodegjærdet, som han brukte naar han skulde lægge sig til.

Hun gikk over til sin egen side av sengstedet, løste skjørt og korset.

«Har du ikke været avklædt?»

«Fru Braach var indom ved syvtiden, Adam.» Hun tok paa at flette haaret til natten – «... langt brev [14] fra sorenskriveren idag. Hun vilde komme igjen med det imorgen, til kaffe ...»

Adam Stampe lo med ett – og nu hadde latteren faat igjen litt av den vanlige runde klang –

«Igaar vi sat med livet i hænderne ønsket jeg mig for første gang i Nicolay's bukser. Hadde du været politikus og sittet paa stortinget nu, hadde du sluppet at krepere, tænkte jeg. Det ogsaa hadde jeg tid tilovers til at tænke, du.»

*

Da han vaagnete næste morgen sat konen i sengen og strikket. Den lille singlingen av pindene hadde naad ham i søvnen og blandet sig med noget han drømte. Han blev liggende urørlig og se.

«Men Stina – sitter du og strikker?»

Hun slog sammen pindene som skvat hun – tok efter uret, som hang paa holderen ved sengen.

«Jeg kunde ikke sove længer; men du kunde jo trænge det; saa hadde jeg strømpen i forklælommen paa stolen. Jeg vilde ikke vække dig med at staa op. Klokken er straks ni.»

Han reiste sig paa albuen.

«Ni?» tok han op. Men han saa ikke paa uret, hun holdt op foran ham, han saa paa ansiktet hendes og en undring gled gjennom de blaa øinene.

«Pupillene dine er saa store.»

I samme nu hadde hun føtterne ute av sengen og tok efter strømpene.

«Jeg har sittet og tænkt paa Marthine – barnet [15] er nervøst, Adam.» Nu var hun alt bakom skjærbrettet, som dækket vaskestolen.

«Sier du det?» han kom sig ut av sengen, han ogsaa – de brede lyse brynene drog sig bekymret op i panden – «Nervøs? Nei vel?»

Hun slog i vand og støiet en del med sakene sine der bakom før hun svarte.

«Jo. Jeg synes det. Hun er blit tyndere ogsaa i vinter. En skulde næsten tro hun hadde hat en svak og sykkelig mor hun med.»

«Naa ...» han tidde litt. «Guttene vore er da ikke saa skrøpelige, Stina.»

«Aa –» det vaate haandklæet dasket til omkring hende – «Jeg vet ikke hvad jeg skal si. Edvard med hodepine stødt. Og Ingars skulder.»

«Den har han jo skadet. Det kan ikke lægges hans mor til last.»

«Det er brev til dig fra Ingar. Det kom igaar.»

«Penge igjen?»

«Jeg aapnet det ikke. Jeg hadde saa meget andet igaar ... Jeg lot det ligge sammen med den andre posten nede paa kontoret.»

«Naa. Nei – det er ikke lystelige epistler han skriver, vor studiosus. Man kan undvære at læse dem.»

Stina kom frem – hun hadde toaletkaapen paa sig og løste nu op fletten.

«Det er det med Marthine – hun lægger sig til vel mange nykker nu – nu nøier hun sig ikke med at se alt muligt, nu tar hun paa at *høre*, ogsaa.»

[16] «Saa?» Han var borte ved etageovnen, tok koppen med barbevandet ut av hylden – «Det med at se – se omigjen begivenheter som har gjort indtryk, det er der intet unormalt i. Jeg har talt med Weyberg om det; han sier mange følsomme barn har det saa.»

«Ja men naar hun faar det med at høre røster da? Igaar syntes hun du ropte paa hende. Hun sprang ned paa bryggen, halv naken.»

Han snudde sig mot hende, med haken indsaapet.

«Naar var det? Igaar ettermiddag?»

«Igaar aftes. Ved elvetiden.»

«Da var vi forlængst paa land.»

«Du høres rent snytt! Hadde du likt det kanskje om du kunde meddelt dig til barnet, ute fra sjøen?

«Naa, nei. Men ...» han bøiet hodet ned mot speilet paa komoden, begyndte at rake sig og sa ikke mer. –

De hadde talt om andre ting og var paaklædt begge to – Stina hadde alt ringt paa piken, da hun sa:

«... Og jeg har bestemt mig til at flytte ind til Marthine, Adam. Jeg tror det vil gjøre hende godt.^[1] Jeg kan snakke med hende mens hun klær paa sig om morgenen, ogsaa. Det at ha mor, som er rolig, nær sig hele døgnet ...» hun vøtet læbene litt – «ja det ene med det andre ...»

«Det der bør du vel overveie en smule, min kjære ...»

[17] Hun hørte piken i trappen – med haanden paa dørlaasen sa hun:

«Jeg er jo ikke længer unna end du kan rope paa mig, vil du mig noget –» og hun lukket op døren: «Skynd dig og sæt ind kaffen, Anna. Kok to egg til amtmanden.»

*

Stampe var kommet ind paa kontoret som vanlig, en time senere riktignok; men med samme venlige smil som ellers og det litt formelle buk hadde han hilst fuldmæktig og kontorist. Ikke med et ord hadde han nævnt gaarsdagens hændelse. – Formiddagen igjennem hadde han staat ved sin pult paa det indre kontor, arbeidet og hat en lang samtale med to fjordinger, som vilde lægge frem sine tvilsmaal for amtmanden selv. Men alt ved ettiden hørte de i forreste værelse, at han laaste pulten og hang langpipen paa væggen.

Kontorene i gaardens første etage laa saa lavt, at alle fire vinduer hadde halmjalusier mot gaten. Naar «meridianen» passerte ved to-tiden, brukte sakfører Valentinus slaa paa ruten i det indre kontor med kjeppen for at varsle amtmanden. Og herrerne tok gjeme et skjøn over amtmandindens have og fjordens aspekter mens de ventet paa spaserturens fjerdemand.

Da Adam Stampe nu gik forbi den brede dobbeltpult, hvor hans to kontorfolk arbeidet ansikt til ansikt, løftet fuldmæktigen skaldepanden og saa spørgende paa sin chef. «Kan jeg utrette noget for amtmanden?»

[18] Stampe glippet med øinene.

«Nei tak. Men si til Valentinus og de andre at idag er jeg forhindret ...» I det samme la han haanden let paa kontoristens ryg. «Det var saavidt, min gode Kaarbø!» sa han. Og snar i vendingen som han var hadde han lukket døren efter sig før Kaarbø fik summet sig til at fatte det var baatturen igaar amtrnanden slog paa.

—

Ute i gangen fandt han hat og frak; paraplyen lot han staa hjemme. Det var selve veiret han vilde i kast med. Med lange skridt og hatten godt frem i panden tok han op Fløtmandsbakken langs øvre-haven; her var plankegjærdet godt og høit. Og i Krohgshagen nord for huset risikerte han ikke møte bryssomme borgere, her bodde sjøfolk og smaafolk, de antastet ikke en øvrighetsperson med snak.

Han fik friste gaa sig karsk igjen – dennegang som før.

Hvad var der hændt? Hvad var det han hadde været ute for? Nogen timers spænding i aapen baat tilhavs ... et par minutters angst ... et stakket øiebliks gjenoplevelse av fortiden. Nei det var ikke det – det var ikke dette som hadde rystet ham saa han i formiddag hadde staaet derinde foran pulten med et bjerg av vé i brystet. Den gamle længsel var brutt op igjen – længslen fra ungdommen, fra forrige tider ... Aar og aar var det siden han hadde været hjemsoekt av den. Men igaar i baaten ... ikke mens faren var overhængende, men da den var forbi hadde det med ett tat ham dette ... dette uforklarlige! Inat mens han laa og [19] fortalte konen om det som var sked, om det, han hadde følt – da hadde det hele tiden kvælt ham dypt inde, som fortidde han det egentlige.

For et stormkast, for et tilfældig brot skulde det været forbi for alltid. Saa nær hadde han været ved at miste livet uten at ha levd det.

Ordene krænget sig frem i ham – gjennom heten gangen i bakkene hadde sat i kroppen skjøt de som frost. Og paanyt tok fortiden paa at minde sig. Forstanden repeterte den – tilbake gjennom de siste aarene som amtmand her vest lette tanken ut alt, som hadde *været* noget for ham: nederlag og seier i arbeidet – forfremmelse og forflyttelse ... Det første ekteskaps bleke lykke – det sistes trygge ro. Det hadde gaat med og frem for ham – med og frem, stort set. Ingen bitter sorg; savn, men ikke sorg. Til moren og Inga, til begge han hadde elsket, var døden kommet som utløser av lidelse. Og han hadde sønnene, han hadde Stina og smaapiken. Forstanden arbeidet –.

Han saa ikke op og stanset ikke en eneste gang før han naadde furuen halvveis oppe i aasen bak byen.

Det var et nakent træ, en gammel steindød malmfuru – stamme og grener skurt og slipt som lyst sølv. Og tæt omkring læggen et teppe av tyttebærlyng og kraakeklo, mykt og tykt. Foten bar ham hit av sig selv, naar han trængte ensomhet. Og her stod han.

Han haandskygget øinene. Tæt og fint laa regnet som et levende slør mellem ham og hustakene [20] langs fjordbukten. Det duftet stærkt av skogen. Han hadde hørt pip av vaarfugl nede i lien ...

Legemligt, dunkelt og navnløst drog det sig sammen omkring hjertet – han knyttet haanden og stemte den mot brystet.

*

Halvanden times tid drev han omkring oppe i den glesne furuskogen, tok mer og mer østover til han møtte veien som bar til utbygden paa andre siden aasen, – fulgte den ned alle bakkene og tok saa landeveien hjem til byen.

Den hvitmalte amtmandsgaard laa i husklyngen, som sluttet den ordnede bebyggelse mot øst. Lunet og bakket bar det siste stykke av alfarveien ind mellem smaahus til det sletnet av foran fogdens have og i en braa sving aapnet sig som byens hovedgate. Saavidt rundt dette kvasse hjørne kom Stampe midt op i «meridianen».

Herrene stod foran doktor Weybergs gatedør i høimælt samtale – alle tre snudde sig mot ham og sakføreren akslet paraplyen til hilsen. Men rødmen, som flømnet ut over amtmandens lyse ansikt, var saa synbar, at selv Valentinus tygget i sig et utrop. Foged Slette rakte frem haanden –

«Det staar vel til amtmand – efter gaarsdagens strabadser?»

«Haandslag mellem helte! Det stemmer!» Med næven klasket sakføreren sin husfelle og ven paa ryggen – «Vor gode foged her maatte ha sig en opstiver til frokost, Stampe – nekt ikke Slette, vidnerne gaar dig [21] imot! Og han er fremdeles noget blek om nebbet – i motsætning til Dem, amtmand!» Høit oppe over den side mave laa sakføreren hode halvt bakover – mellem lave utringede snipper disset halsen, rumskindet og smaarynket lik en halvfylt kraas; skraat og blankt fôr blikket fra de smaa øine over Adam Stampes gjennembløtte skikkelse.

«Skade De selv ikke var med igaar, sakfører. Saa hadde fogden og jeg faat konstatert Deres stoicisme.»

Det var vel kjendt at gamle Valentinus hadde baat- og vandskræk – doktor Weyberg kneget i og lo; men foged Slette saa alvorlig fra den ene til den andre:

«Vor amtmand var den modigste av os, den mest fattede. Han samlet alle papirene i sin egen skreppe og bandt den paa sig.»

Sakføreren nikket: «Fortrinlig! Embedsmanden dør – dokumentene lever!»

«I er sent ute idag –» Adam saa paa klokken – «straks tre.»

«En del sent ja – mot beregning, hn?» Valentinus rensket halsen og spyttet i nærmeste husvæg «Men vi har ferske nyheter fra hovedstaden, har De ikke selv hørt fra Braach, amtmand? Hans kone saa mig ut til at ha brevskaper i baklommen idag. Tommelskruen gaar, Stampe far!» han flyttet litt paa sig og grep Adam i frakkeslaget – «Bevilgningsnektelse følger bevilgningsnektelse ...»

«Ja fy fanden til stramt og harskt storting iaar! ^[22] God middag mine herrer!» doktoren hilste og aapnet sin gatedør.

«Middag, middag Weyberg! Nu kan de herrer ikke længer fornedre sig til at bruke ordet naadigst længer, Stampe, naar det gjælder vor herre og konge!»

«Er *det* mulig?» Adams øine mørknet til.

«Sort paa hvitt!» sakføreren slog sig paa brystlommen – «Brev med postbaaten igaar – og min hjemmelsmand er solid nok som De vet.»

Adam nikket – Valentinus hadde forbindelse med en av høires ældste tingmænd – næst fru Braach var han den politisk best underrettede i staden.

«Det er under norske bønders værdighet nu, far, at titulere hans majestæt sømmelig!»

«Kom nu, Valentinus!» fogden nappet ham i ærmet – «Hun har torskenakker til os idag.»

Sakføreren tok bedre tåk i Adam –

«Men straffe hans majestæt paa pungen, knappe av paa appanagen, det er de karle ikke for fine til. Thi det er kongen, landets monark de vil tillivs, mærk mine ord!

Det er konstitutionen det gjælder, amtmand – Norges konstitution! Man begynder med at indskrænke høfligheten, man ender med at insultere! Stortinget fandt ikke at kunne hilse hans majestæt in corpore iaar – en skarve deputation var alt man saa sig raad til at spandere paa landets herre! Og nu, far –» den skarpe røst gjorde sig liten, «nu ventileres der i partiet om at sløife adressen til det kongelige sølvbryllup! Hva?»

[23] Adam Stampe stod og saa ned – det drog i muskelknuten ved mundviken.

«Skjændig» mumlet han.

«Fine kanutter, ja! Fornem fant den Svarten! Og det paastaaes at der er dem blandt lederne – tvi til satan – som formener, at niende junimænd nolens volens bør sættes i kongens raad. Forfatningsstormere i fædrelandets styre! Oprørere som raader ved Kongens bord! Hertil er det kommet med os i dette land, Stampe!»

«Godmiddag, amtmand» den lille graaskjæggede foged hilste med en finger til hatten og tøflet av.

«... *For eller mot Norges konge* – det er hvad vi gaar til valg paa anno attenhundrede og to og otti! Og i denne kamp, Stampe, i denne kamp ...» med smaa støt mot Adams bryst mærket han ut hvert ord – «deltar alle tro nordmænd under kongens mærke. I denne kamp svikter vi ikke – hva?»

Med en liten bestemt rørelse gjorde Adam sig fri.

«I valgkampen til sommeren mener De?»

«I valgkampen til sommeren mener jeg.»

«Aktiv politik har som De vet aldrig ligget for undertegnede, sakfører!»

«Den mand som ikke er politiker i de tider, som nu stunder til, han er dævelen gale ingen mand, Stampe far! Ut med indmaten!» han satte pekefingeren for det ene næseboret og blaaste indholdet av det andre ut i gaten – «Ut med indmaten, den som har nogen! Billigere slipper ingen som vil tjene sit fædreland iaar!»

«Jeg skal overveie det, Valentinus.»

[24] Adam gikk til side – sakførerens stive hvite skjortebryst hadde skaaret sig frem mot ham som et harnisk, den vældige skikkelse i aapen frak og bonjour ruvet generende stor – «Vi tales jo ved inden valgkampen! Paa gjensyn imorgen.»

Valentinus sloget efter ham med den opslaatte paraply for at huke ham, sloget feil og ropte:

«Imorgen, det er et ord, hva! Jeg knakker paa ruten, hva – saa kommer De?»

Adam var alt et stykke unna, han snudde sig og nikket.

«Blot De holder ord! Blot jeg kan stole paa Dem! Det er en provokation, høistærede!» Det snerret hissig i den skarpe røst – to smaagutter stanset ved indgangen til amtmandsgaarden, saa op paa Adam og lo. –

Han gik op trappen til anden etage – i kjøkkenet hørte han Stina's røst og han visste han var sent ute; kanhænde hadde hun alt latt barnene gaa tilbords ... Likevel tok han trappen langsomt, drøiet litt for hvert trin. Paa' øverste gang stanset han, tok sig med begge hænder om brystkassen og drog et dypt aandedrag: det var blit lettere og friere i ham, – Valentinus hadde git ham det han trængte: strambuks!

I det samme han dreiet om dørlassen til soveværelset blev den aapnet indenifra – næste nu hang smaapiken om halsen paa ham; hun sloget de lange benene om ett av hans og stak ansiktet, hett og mykt, op under haken paa ham:

«Far kom og se!» hun slap sig ned og drog [25] ham med sig ind – skinnende av fryd saa hun op paa ham. «Mor skal ligge inde hos mig.»

Hele rummet var som omsnud. Paa indervæggen mellem døren til barnets rum og hjørnet stod en seng – hans egen. Hvor begge sengene før hadde staat var gulvplassen fri. Stinas pyntebord var borte. Skjærmblettet borte. Een vaskestol, een komode; det store gulmalte linnetskap ...

Tinne smaahoppet ved siden av ham.

«Saa kan vi ligge med aapen dør, vil vi, sier mor.»

Han vrængte av sig trøien.

«Jeg maa bytte benklær, barn - jeg er vaat. Gaa ned og si til mor I kan gaa tilbords. Jeg kommer om et øieblik.»

Barnet blev staaende litt, urørlig; hun skakket paa det lyse hodet og kek op paa faren. Saa smat hun ut av døren og lukket den stilt efter sig. –

De hadde spist saltkjøt, flesk og erter. Det hadde som vanlig været ugreie med gutten som bare vilde spise det tynde paa suppen. Faren hadde ment han kunde slippe for denne gang – han sat og gulpet naar ertene skulde ned, det var ikke oppbyggelig at høre paa ... Men moren holdt paa sit: maten skulde spises op, det var nok av dem som vilde takke til, hadde de en portion nærende gule erter ... Edvard stoppet resten av de forhatte belgfrukter ind mellem kind og tandgard, snøt sig og fik dem ekspedert over i lommeørklæet. Med lav bryd røst læste Tinne fra bordet:

[26] Tak for Mad og Tak for Drik,
alt godt af dig, o Gud, vi fik.
Hjælp dem som lide Sult og Savn,
og mæt os Alle i Jesu Navn.

Efter maaltidet gik Adam bent over gangen. Med haanden paa trapperækværket stanset Stina ham netop som han satte nøklen i kontordøren. «Skal du ikke hvile middag idag?» Han svarte, han hadde en del at gjøre; øinene var stærkt blaa og han saa ret paa hende. «Det er jo no' tull, Adam! Du trenger sove – og Magda Braach kommer til kaffe.» «Ja. Og det passer mig at arbeide litt forinden ...»

Med hodet i nakken gik hun ovenpaa. Stærk og hvit buet halsen sig over den lave kjolelinning med krusstrimlen – lyset fra gangvinduet deroppe møtte det blussende ansikt og læbene, som skalv. –

Selv dækket hun kaffebordet i stuen. Smaapiken hjalp hende, bar stykke for stykke av det gamle danske porcelæn fra vægskapet i gangen. Moren var som vanlig taus under arbeidet; men da alt var sirlig stelt til paa duken foran sofaen, snudde hun sig og saa nærmere paa barnet: det kom for hende, at Marthine ikke hadde fortalt eller spurt om noget saa længe de hadde holdt paa. Hun tok hende om haken med sin store, hvite haand:

«Tak for hjelpen. Spring ut og lek og faa dig litt kulør, bleknebb. Spekulerer du paa teater igjen?»

«Nei da vel» barnet vridde sig væk – de spilte da ikke komedie om vaaren. –

[27] Da Adam kom op fra kontoret, hadde de to damer alt strikket fler omganger og drukket den første kop kaffe.

Sorenskiverfruen var foruten postmesterens trønderske kone den eneste kvinde i byen, Stina Stampe hadde sluttet sig til. Fru Braach var ikke femti aar enda, men

likevel saa erfaren i mangt og meget som skulde hun være den ældste av dem. Med syv barn og en gammel sengeliggende mor i huset fandt hun tid til at følge sin mands interesser; hun ledet ogsaa byens eneste kvindeforening; men ingen kunde skylde hende for at forsømme hjemmet – en dyktigere husmor hadde Stina Stampe aldrig truffet og fra første stund hadde hun tydt sig til hende. – Begge maatte de føre en forsiktig økonomi; Braachs eiet en liten arv at tære paa, men sorenskriveren hadde i fler aar maattet betale avdrag til sin forgjænger i embedet; og Magda Braach hadde som Stina Stampe nær slekt, som trængte støtte.

Som ellers betrodde de hverandre denne eftermiddagsstund sine daglige bekymringer. Men da hun hørte amtmanden i trappen, ændret fru Braach ansiktsuttrykk og stilling, ranket sig og lot samtalen falde –.

Alt paa dørstokken stanset Adam og bøiet sig i et galant buk. Samtidig aapnet noget i ham sig som tørstig mot synet av stuen og de to i sofaen: den rene duk, begge kvinders tætsittende mørke kjoleliv med brus av hvitt for hals og haandled, det lille glitter av sølv i Stinas brune haar – i det rike [28] blide vaarlysk blev billedet præcist som en gammel gravure ...

«De kommer alltid i en god stund, frue – for stunden blir god, naar *De* kommer!» svarte han paa noget, gjesten sa. Og han tok stolen nærmest hende.

«Jeg tænkte paa Dem i hele gaar, amtmand, i det uhyggelige veir. Og paa fuldmæktigen vor, den stakkar, som er fra Hønefos! Ja, og paa Dem ogsaa, snille fru Ernestine!» fort og litt klodset tok hun bort paa Stina med sin smalle tørre haand – «Var De meget ængstelig efterat jeg var gaat?»

«Aa nei.» Stina skjænket i kaffe for manden.

«Det skal mer til end en liten orkan for min kone – hun er ikke trønder for ingenting.»

Magda Braachs lyse slitte øine saa ut i stuen –. Hun kom til at mindes første gang manden reiste fra hende, paa ting utensunds. Hun hadde netop faat nummer to dengangen; det hadde været et Herrens veir, som igaar. Tross i jordmor og doktor hadde hun ikke været istand til at holde sig rolig; hun hadde maattet frem til vinduet, hun syntes det maatte hjelpe ham at hun stod der og saa, stod der og bad til Gud. Hun var ikke mer end tre og tyve aar, dengang ...

«Tre og tyve aar. Da var min kone alt en selvhjulpen dame.»

«De sier ikke det?» Magda Braach stanset koppen foran munden.

Stina nikket. Det var saa. Hun hadde begyndt [29] at undervise i pianospil før hun var fylt tre og tyve –.

«Da De og jeg enda gjorde dumheter, fru Magda!»

Hun hadde været blandt de første unge piker hjemme i Trondhjem som tjente sit brød som spillelærerinde – og siden i smaaklassene paa pikeskolen. Og den glæden at faa løn for eget arbeide, den vilde hun ikke undværet.

Hun sat meget rak i sofaen mens hun sa det; strikket ikke – sat og saa mot vinduet med de graa tungsindige øinene.

Magda Braach rugget et kast med hodet. Tænk hvor underligt – men egentlig hadde hun ikke realisert det, før i dette øieblik, at fru Ernestine ikke altid hadde været hos sin kjære amtmand! Enda hun jo visste, her var to store stedsønner i huset! «Det kommer av, at I er som skapt for hinanden, I to, som Nicolay altid sier» – hun smaalo og saa fra den ene til den andre.

Adam Stampe smilte tilbake – han skjød frem underlæben litt.

«Vi har jo ogsaa hørt sammen, næsten fra vuggen av, min kusine amtmandinden og jeg. Deres mand har set os gaa i tospand foran kjelken i Vollanbakken hjemme, mer end een gang.»

Stina nikket et lite brat nik.

«Ja. I barndommen. Men det var mange aar vi knapt saa hverandre. Før du trængte mig til guttene. Min mands første kone var meget sykkelig –» hun vendte sig mot gjesten, tok strikketøiet, slog garnet om pekefingeren – «De siste aar, hun levet [30] var jeg hos dem i alle ferier og hjalp til. Da Stampe fik embedet i Stjørdalen og maatte ha flytning for tredje gang, giftet vi os. For fjorten aar siden. Til høsten. *Jeg* var nygift da jeg hadde fylt seks og tredve.»

Magda Braach sænket hodet litt; hun tælltet masker. Men en fin rødme drog sig op over kind og pande og blev borte under det sletkjæmmede sandfarvede haar. Det var første gang veninden nævnte noget om sine personlige forhold til hende ... Og den dype altrøsten hadde faat saa fremmed og haard en klang –. Usikker og uten at se op sa hun:

«Tænk at I ikke fik hinanden før! Men paa en maate ...»

«Ja», Stina strikket hurtig – «kjendt hverandre har vi jo bestandig. Paa en maate.»

Adam hadde reist sig. Han strakte sig og rettet paa nærmeste maleri, et sjøstykke av Boll.

«Og De har nyheter fra Christiania, fru Braach?» han snudde stolen saa han fikk ryggen helt mot lyset før han satte sig igjen.

Ja, det var jo hendes egentlige erende idag! Liten og vever stod hun op, fandt kjolelommen og la et tykt brev paa bordet foran Adam. Det indeholdt som vanlig mange ark – dagboksoptegnelser. Til hende selv hadde det dennegang bare været en liten lap, saavidt en hilsen til hende og barnene. Braach var nedstemt og nervøs ...

Hvordan kunde han andet bli, den kjære Nicolay? Adam saa ned paa papiret med den steile, næsten ulæselige skrift – En fint følede mand i disse [31] tider. Av saa ædelt metal gjorde man ikke slægge. Og slægger, slægger var det høire nu trængte! Folk som Valentinus – folk som ikke var meget finere end det kobbel, de skulde slaas imot!

Ja rettænkende og ædel, det var Nicolay, det visste ingen bedre end hun. Men politiker var han da ogsaa, og paa den eneste rette maate: av kjærlighet til folk og land. Det hadde han bevist nu i to perioder – og med alt sit komitéarbeide! Men nu var det tunge dage for ham og de andre! – hun rakte ut haanden med den tyndslitte guldring paa fjerde finger og la den over mandens papirer – Forhandlingerne i tingsalen var nu ikke andet end skinfektninger, skrev han. Høire stod som utenfor en lukket port, i sin fortrykthet hadde de at stemme blot for at være med – paa sakenes utfald hadde de ikke ringeste indflydelse længer! Diciplinen inden venstre var uanstændig stram. «Ja, en av de værste skal ha sagt» – hun sænket røsten og saa næsten sky bort paa Stina – «I fald kongen holder paa absolut veto, jager vi ham ut. Virkelig *sagt* det – Braach selv skrev det her!»

«Saa – De vil jage hans majestæt ut?»

«Amtman» hun løftet den bleke profil og saa bedende op – «De maa støtte Nicolay naar han nu kommer hjem! De maa staa ham bi! Han kan ikke trække sig ut av det nu, han maa atter stille sig til valg – og er det ikke netop mænd som ham vi i vor ulykke trønger, Stampe? Klartskuende, sobre mænd? Men – siden han stemte for statsraadernes deltagelse i stortingets forhandlinger har [32] han ikke vælgernes tillid saa helt som før! Sakføreren er ham ikke god!»

«Valentinus er – er født pigget.» Adam strøk sig over haaret – «Allikevel – skulde jeg nævne to mænd som elsker Norge inderligere end de fleste – det blev Deres mand og sakføreren, fru Magda.»

Stina saa et nu op fra strikkesøiet – undring gjorde øinenes mørke ro dypere.

«Men la ham allikevel aldrig faa vite noget av det, Nicolay skriver her, Stampe! Det er blot for Dem. Ja – naturligvis maa *De* læse det, kjære fru Ernestine, hvis det interesserer Dem.»

Stina ristet paa hodet.

«Jeg skjønner mig ikke paa det. Men var jeg konge, slog jeg i bordet til dem allesammen.»

Adam smilte. «Min kone har ikke sans for mellemstandpunkter. Kompromisset er ikke hendes sak.»

«Nei. Og det er jeg gla for,» svarte hun.

*

Da Stina hadde fulgt sin gjest ut paa gatetrappen og kom op i stuen igjen, var manden der enda. Han hadde sat sig ind i sofakroken, sat og lekte med urkjede og signeter.

«Kjære –» hun slap ikke dørlaasen straks «Er *du* her ...?»

Ja han var blit sittende. Han drog læbene ind mot tænderne, et par ganger. Han hadde det ikke riktig godt ... «Jeg kunde – jeg kunde ha trang til at snakke med dig. Hvis du vil høre paa mig, Stina?»

Hun drøide litt med svaret. Et øieblik saa hun [33] paa ham, et stort blik; og hun bleknet saa braat at det blev en klar, hvitlig ring rundt føflekken paa venstre kind.

«Ja det vil jeg da, Adam.»

«Jeg fik ikke sagt alt, i nat. Jeg var for træt. Og – dette du hørte Magda Braach bad mig om: at støtte Nicolay i den politiske kamp, det falder sammen med noget, jeg har oplevet før idag. Som skulde det være et fingerpek, næsten.»

Stina hadde sat sig paa krakken foran pianoet. Tør og klar i mælet spurte hun:

«Det du opplevde igaar paa sjøen, kan det ha noget med politik at gjøre?»

«Nei ikke med politik. Men med ... med handling –. Ser du ...» han skubbet væk noget, som laa i veien, stemte albueene mot bordplaten, slog henderne om hverandre. «Igaar, da jeg først blev klar over at jeg hadde været meget nær ved at omkomme, da blev jeg tat – tat av en slags kval ... en ... en art fortvilelse kan jeg kalde det, over at jeg aldrig har levet ut saa at si – av fulde lunger mener jeg – i noget, jeg har sat alt ind paa, – noget, som var alle ofre værdt! Ja jeg fornam det saan – det er ikke let at definere ... Og – og jeg har følt dette enkelte gange før – oftest i yngre dage ... Men nu har jeg jo naad den alder at jeg ikke længer bør være avhengig av fornemmelser. Jeg ... jeg maa prøve at komme tilbunds.»

«Du har følt det – før, Adam? Naar?»

«Aa – ved adskillige leiligheter ... Stærkest kom [34] det over mig, erindrer jeg, da jeg hadde tat juridicum. Da jeg stod der med mit gode laud og omsider hadde naad – fars maal. Og vel burde været fylt av stolthet paa egne vegne – og av glæde paa deres derhjemme ... Jeg erindrer jeg vandret omkring ute paa Ladegaardsøen dengang – et bytte for, for en uro og en længsel, jeg ikke kunde beherske og som – som gjorde mig meget ulykkelig.»

«En længsel? Efter hvad, Adam?»

«Ja det er det jeg ikke kan si! Det er det jeg ikke kan forklare!» Han knuget de lange smalle henderne i hverandre – «Noget – noget som: var dette det hele? Ja – og det hændte mig igjen – morgenen efter mit bryllup, mit bryllup med lille Inga – jeg forlot hende! Jeg forlot hende efter frokosten, jeg saaret hende – jeg lot hende sitte alene igjen paa det fremmede skysskiftet. Gud tilgi mig! Men jeg maatte Stina! Jeg kunde ikke andet – det vilde ta makten fra mig – jeg maatte prøve at gaa mig karsk ...»

Hun snudde ansiktet væk.

«Ja det undret mig et du gik saa tidlig fra kontoret idag. Og at du gik Fløtmandsbakken. Det var derfor, det.»

«Du saa mig!» en svak rødme flyktet over den høie, skraa panden.

«Jeg var oppe i ildhuset. Jeg saa dig gjennem vinduet.»

«Jeg kan jo ikke la dette hende, nu igjen – jeg kan jo ikke det, uten at forsøke at finde grunden! Forstaar du ikke det?»

[35] «Det forstaar jeg godt.»

«Le ikke av mig, Stina.»

«Jeg ler ikke.»

«... Da saa Valentinus og straks efter Nicolay's kone idag sier til mig at de venter av mig at jeg skal – skal tone flag, om du vil – kaste mig ut i den politiske strid ...»

«Saa det er sakføreren som har sat dig op?»

«... saa slog den tanken mig – nu, netop nu da hun gik, at kanske, Stina! kanske maa jeg gjøre vold paa min natur – kanske er det netop kampen og dens ... dens avskylighet, jeg trænger for – for at møte livet – for at bli en mand, som Valentinus tilropte mig.» Han rødmet heftig.

«Valentinus er ret en god trolskjitt!» Stina bet sig i læben. Efter en liten stilhet fortsatte hun med rolig røst: «Jeg synes nu dit arbeid har været et godt arbeid, jeg. Og at gjøre som dine forgjængere her oppe har gjort: hjelpe op jordbruk og bedrift, arbeide for jernbane og veier, kan du bruke dig til noget bedre? Ja jeg synes – kunde du reise dig et minde likt med det de har reist for ham, som lærte dem at bruke torskegarn, saa synes jeg du hadde naad mer end mænd flest, jeg. Er ikke det maal fint nok for en mand? Ja for en amtmand ogsaa? Og du har da lykkes disse aarene her – du lykket i det forrige embedet ogsaa – du har da bøndernes tillid her som der? Saavidt jeg har skjönt da. Men du vet selv best.»

Han saa bort paa hende. Med bøiet hode og underansiktet dækket av haanden hadde han lyttet [36] – det var ikke ofte, konen sa *saa* meget ... Da hun nævnte det om torskegarnet, hadde han maattet smile. Men den dype jevne røsten hadde hat en hete av gjemt ild – nu var det som tonefaldet frøs bort i noget likesælt med ett.

«Du ser alt saa enkelt, du Stina ... Det er mulig jeg har vundet distriktets tillid. For bønderne blir jeg ved at være en fremmed. Det piner mig, det piner mig det ogsaa. Der ogsaa længes jeg.»

«Du længes efter bønderne?»

«Ja jeg længes efter at – at erobre dem. Efter at sitte i deres midte og se dem opriktige, aapne imot mig.»

«Det opnaar du aldrig.»

«Nei. Det opnaar jeg kanskje aldrig.»

«En herremand kan ikke bli bonde. En bonde kan bli herremand – men det er jo ikke den veien du vil ha det?»

«Jeg attraar kordialitet, Stina! Naturlighet! Ogsaa jeg har norsk blod i aarene, bønders blod faar du huske! Det er det jeg vilde de skulde føle. Jeg er i mangt og meget én av dem!»

Nu lo hun lavt og kort –

«Av os to er det vel mig, som har faat farmors blod at drages med, Adam! Og saa pas bonde er det i mig at jeg vet *det* folkeslaget nytter det ikke at fri til naar en ser ut som du gjør. Vær den du er! Sæt foten paa nakken deres og stig!»

Han saa paa hende. Hun sat med hænderne foldet i fanget, hodet stod saa rakt og urørlig paa den stærke halsen – blikket var graat og høstlig. Saa [37] reiste han sig, gikk rundt det store bordet og blev staaende ved pianoet, nær hende.

«Du synes jeg skulde holde mig rolig – som hittil?»

Hun tænkte litt.

«Du er kommet saa let til alting, du Adam.»

«Sier du det» han fikk smaa, trøtte rynker mellom brynene – «Jeg har da arbeidet flittig, efter fattig leilighet, snart i fem og tretti aar –

«Du har fulgt din natur. Din far var det arbeidssomste jeg kjendte.»

«Du pleier ellers si jeg slekter ikke paa far?»

«Nei. Men du har da toen i dig. Og din mor hadde gode evner, hun ogsaa. Du har en lykkelig haand liksom tante Marthina. Forresten – jeg kan ikke svare for dig. Jeg kan ikke svare for andre end mig selv. Jeg har nok med mig selv,» hun reiste sig og gikk bort til et av vinduene.

Det blev tyst i stuen. Ensomt og mennesketomt syntes han. Og den brøt op i ham igjen, kulden som hadde møtt ham for nogen timer siden i det omgjorte sovekammers. Han snudde sig, kom bort i tangentene paa instrumentet – det klang til i diskanten. Og han saa op paa raden av fotografier i ramme, som stod paa pianoryggen: billedet av moren med hængekrøller, av faren med halsbind og

briller. Billedene av guttene som smaa, av ham selv med smaapiken mellom knærne ...

«Er Ingas fotografi istykker igjen?»

«Nei.» Hun gikk til chatollet, tog noget ned av det, kom [38] bort og stillet bildet av hans første kone op foran ham.

«Jeg flyttet det for at faa plas til notene her en dag» – med ærmet strøk hun støv av det buede glas foran den fine ansikts-oval.

[2]

Hustruen var ikke som før.

Adam Stampe tok sig i at gruble over det – det holdt ham sommetider vaaken naar han efter middagen laa paa sofaen med lureteppet over sig. Han fik ikke længer tåk i blikket ... Ofte var hun ikke at finde naar noget skulde klares ... Lunet, *hun?* – En lys mainat hadde han kaldt paa hende; men hun kom ikke. Ved frokostbordet næste morgen sa han: «Du sover tungt der inde hos Tinne.» «Ja» hadde hun svart, «værelser mot gaarden er gode, rolige rum.» –

Men nu gled vaaren ind i sommeren. Juni hadde knapt en regndag, lia-vinden gav sig, kveld efter kveld glødet solrøden fjeldene, drøiet og blusset i sne og tind mens natten svøpte sin blaa dæmring om fjord og øer og e'fuglen blev ved at dukke og duve paa smaa blanke bølger, som aldrig gik til ro.

Daaret og tat av skjønheten fulgte han de skiftende belysninger, den evig skiftende lek av lys og skygge over dette herlige landskap, hvor mildt og vildt smøg sig ind til hverandre og blev ett. Han sviktet meridianen – han tok smaapiken med sig ^[40] fra skolen, og sammen gik de ut og fandt den gule auriklen, som grodde i smaa skinnende bunker i hassel-bakken vest for byen. Sammen sat de paa sten langt ute i fjæren og saa paa tangen – og naar en stor hvit sky kom seilende og skyggen av den blaanet over fjeldraden paa andre siden fjorden, sa barnet: «Er det ikke pent, far? Det er saa pent at det er vondt.» Adam nikket – han skjønte hvad hun mente.

Om kvelden stod han og lænet sig mot havestakittet og saa paa Stina plante. Flittig, raskt og taust arbeidet hun, med solhatten knyttet under haken. Da kom gutten ut og han slog følge med *ham*. Borte i gaten møtte de Randi, prestens datter. Han saa hun vilde snu og gjemme sig i et kraap og han bad Edvard stanse hende. Med de to unge drev han indover landeveien, gik litt foran dem og hørte, at de hvisket og lo. Det kunde bli et vers av det. For første gang paa mange aar prøvde han finde rim til sin vage stemning ...

Han sviktet meridianen. Men han opnaadde at faa sine fem medspillere i sextetten til at fortsætte øvelsene tross i de lyse juninætter. Med fløiten under armen vandret

han hver torsdagskveld gjennom byen til gamle Paulsens hus – det higet i ham mot toner av cello og violin. Og naar han sat i den lavloftede stue i halvkreds sammen med de skjæggede, stilfærdige borgere og satte instrumentet for munden, mens strykerne omkring ham stemte op, følte han taknemlighet mot dem fordi de godtok hans fløite uten at granske hans politiske gehalt. –

[41] Sakføreren iakttok, hvordan den ganske stad, item meridianen, item det enkelte individ geraadet i opløsning takket være sommeren og det forbistrede dagslys, som huserte om nätterne. Selv laa han i sit kammers i fogedgaarden med reiseplædet for vinduet; men i sit private mørke hørte han ungdommen traakke frem og tilbake i bakken utenfor gjærdet, syngende og fjasende.

I al denne hensiktsløse uro saa han til stadighet ett væsen paa samme plas: amtmandinden arbeidet regelmæssig i en av sine haver ut over kvelden. – Han tok skridtet og steg ind til hende en torsdags aften; han vilde ikke forstyrre hende i arbeidet, han vilde blot sitte ned en stund og slaa av en passiar med et menneske, som tilsynelatende ikke var angrepet av omgangssyken, som grasserte – han vilde kalde den morbus amoenitas, det være utlagt: idyllens pestilents.

Stina Stampe smilte. Hun stod paa knæ foran det runde bedet i øvrehaven, et lite jordstykke mellem gaardens vestre gavlside, gaten og Fløtmandsbakken; med en pinde stak hun ut huller i den fine, stenfri muld – bunken med smaaplanter og vandkanden hadde hun ved siden av sig i grusgangen. Hun bad Valentinus ta sig en stol inde i lysthuset og sætte sig ut her, enda drøiet solen i haven, lang og blaa laa hendes egen skygge bortover gangen ...

Pindestolen forsvandt under den svære skikkelse – med stokken mellem benene og de store haarede hænder over hornholken konverserte han den flittige kone; naar hun sa noget tidde han et øieblik, ikke [42] for at lytte til hendes ord, men av respekt for hendes person.

... Det burde holdes hus ogsaa med naturskjønnet! Dette sted var en overdrivelse. I en gammel reisebok var han kommet over følgende tirade: «Her er en fylde av vildtromantiske og yndige kontraster, som har man at se ind i et stort tryllespeil som bedragerisk forskjønner al virkelighet.» Netop. Bedragerisk. De indfødte som var kommet til verden i denne stad, mistet allerede fra barnsben likevækten; dette panorama, disse solnedgange, disse maaneskinsnætter indtok i deres bevissthet de virkelige begivenheters plas, de blev ringe og forvirrede av at glo paa disse imaginære værdier – de lot sol og maane handle for sig, de blev impotente sværmere! Nabobyen som hadde den lykke at ligge tilhavs, at ligge nakent og

uskjønt, vilde ende med at ta ledelsen fra disse drømmere. Og selv indflyttere angrepes av dette landskaps lyrik, selv hans compatriot, østlændingen Weyberg blev forvirret – i disse dage var han drad tilfjelds. Og hans husfælle hadde faat et ondartet tilbakefald til den fædrene idræt, hver aften sat han fortøiet ute ved dampskibstønden og pilket torsk, gjorde fiskersønnen den gode Slette. Hvorledes hadde det sig med stedets amtmand? Han skulde være set nede i fjæren ved høilys dag, fordypet i studiet av et dødt korstrol.

Fruen med plantepinden reiste hodet og sa noget om manden, som var deres barns beste ven. Han gik i denne tid daglige turer med barnet ...

Naa. Solen gik ned, maanen kom op. Skedde [43] der ikke andre ting i Norge i disse dage? Han hadde et brev her, i brystlommen – det berettet om hændelser, som Weyberg og Stampe maaske ikke hadde ondt av at høre! Intet flag hadde vaiet fra stortingsbygningen paa majestæternes sølvbryllupsdag! Nye assessorgager til høiesteret var nektet! Det kunde maaske være tjenlig at komme til klarhet over disse begivenheters dypere mening. Der hadde ogsaa været utspillet en vaudeville i vort storting, som kunde skaffe de herrer en god latter. En repræsentant namens Saxe hadde foredraget et værk paa maalet for landets kaarne, en oplæsning av hr. Garborgs poesier; de ærede repræsentanter var blit forvandlet til lystige drenge, med alskens tramping og hosten hadde de druknet episoden i løierlighet! «Naa ... Korstrol kreperer, torsken yngler! Stedets foged og amtmand har viktigere ting fore – landets ve og vel interesserer ikke de herrer naturskjønnere!»

Stina Stampe hadde reist sig. Hun tok av sig den gamle kysehatten og strøk sig med ærmet over panden; haaret kom i uorden, solrøden streifet et siste nu det krusede virr, de mørke øiebryn og læbene; saa laa haven og bedet med den friskgrønne rad av ørsmaa planter i blekt kvelds-lys. Saksføreren saa op paa hende – et staseligt fruentimmer, en mærkelig ungdommelig skikkelse ... Han møtte hendes blik, knep sammen venstre øie og reiste sig.

«Det er synd i Dem, at De ikke kjender det paa Dem længer, naar det er vaar og sommer, Valentinus ...» hun børstet sig nedover kjoleskjørtet – «Jeg skjötter ikke større om idyller, jeg heller – jeg liker [44] mig best her i byen i graaveir saa jeg ikke ser fjeldene for skodde – da kan fjorden her være lik Trondhjemsfjorden. Men *jorden* drar da hvor jeg er – jeg kjender vel det samme naar jeg roter i bedene mine, som Slette og Stampe naar de – naar de sværmer. Den, som ikke blir vår noget naar det tar paa at gro og grønnes, han er ingen riktig mand længer han, saksfører!»

Igjen saa hun paa ham med de stærke øinene, snudde sig, aapnet porten i det hvite stakittet og gik foran ham ut paa gaten. –

*

Latinskolens store dag var ikke eksamensfesten, men opvisningen i gymnastik og vaabenøvelser i skolegaarden den første juli. I aar deltok elevernes hornblaaserkorps ogsaa, med fire nummer. Hele guttekompaniet, idrætsmænd og musikanter, skulde ut paa sommeren møtes og tevla med nabobyens skoler i en av fjordbygdene.

I flok og følge toget forældre og andre ved tolvtiden til den store gulmalte skolen midt i byen. Det var sat op bænker i skolegaarden, som aapnet sig mot syd mellem pedellens hus og gymnastiklokalet og skjøt en bred stenmolo ut i sjøen. For stadens honoratiores var det holdt unda en bænkerad.

Arm i arm med sin hustru og med sin lille hvitklædte datter ved haanden skred amtmand Stampe frem foran de hilsende borgere; skolens ældste lærer reiste sig og viste familien plas – til ære for ferien hadde han festet sammen med et par kolleger til [45] daggry, hans sorte skjøtefrak var fuld av flekker, og det luktet stærkt brændevin av ham. Amtmanden hilste ham med et stivt buk. Og da overlæreren satte sig igjen, listet han skraatobakken op av vestelommen og skar sig en buss som dækket venstre kjæve i hele dens længde.

I en vid halvkreds, spettet med lysklædte barn, ringet de voksne gaardsplassen ind. Fru Braach sat med sine tre yngste – hun smilte og nikket til Stampes: med dampbaaten imorgen ventet hun manden hjem. «Da kommer Ingar ogsaa» – sa Stina Stampe og bøiet sig frem; en kniplingsmantille dækket skuldre og ryg, paa hodet bar hun en ørehat med hvite roser. – Straks efter, da hornblaaserne hadde tat opstilling og satte de solglitrende instrumenter for munden, reiste hun sig halvt og vinket med parasollen: Laura Frivold, postmesterens kone, hadde banet sig vei nede ved porten, nu stod hun og dreiet hodet og myste gjennom lorgnetten. Da hun blev vår veninden, tindret det blonde ansikt til i smil – let som en ungpике trippet hun over plassen – alle øine fulgte hende nyfiken. Hun kom sig til sæte, heldte sig frem og nikket til far og datter. «Kanske det ikke er tillat for barnløse at være med?» hvisket hun – «Men jeg maa da faa se paa de pene røde jacobinerne, jeg ogsaa ...»

Nu satte musikken i. Det var festmarsjen, rektor selv hadde komponert. Barhodet, i aapen sid bonjour, med hvitt slips og stort skjortebryst dirigerte han sit værk; det

graa snauklippede haar og skjæg sken som isnaaler i solen, læbene rørte sig heftig i det [46] kraftige ansikt, armene løftet sig og besværet orkestret ...

Bak ham stod alle skolens andre gutter i sluttet linje, ordnet efter høiden – alle klædt i hørøde flanelsbuseruller og hvite lærretsbukser. Og foran dem, alene, Edvard Stampe med trommen spændt om livet og stikkene urørlig mot trommeskindet –. «Far» hvasket Tinne – «far! Han e den peneste synes jeg.» Adam bøiet sig ned til hende – hvem mente hun? «Edvard vel» – hun blev rød paa farens vegne. Han rettet sig og de blaa øinene søkte gutten; og pludselig blev han rørt: de skingrende toner, som fylgte luften, alt det hørøde, som skingret med; og saa, stille, slank og underlig voksen, med det magre fugleansikt rettet mot den elskede rektors ryg, hans egen snille, flittige søn! Han bøiet sig paany og kysset smaapikens blussende kind. –

Det var forbi – siste nummer var utblaast, siste defilering til ende. Helt ut paa moloen hadde Edvard ført sin trop – derute var trommen virvlene blit svake og fjerne, sjø og himmel tok lyden; lik en rød orm med hvit buk hadde geleddet buktet sig ut med det blaa ...

Nu haandhilste rektor forældre og foresatte; mens han tørket sveden av hodet gjentok han idelig: Bra gutter, bra gutter – men diciplin maa der til. – Rødt blandet sig med svart over hele plassen, det summet av snak. Stina saa at Edvard bukket for byens tykmavede prest; og hun saa, at den lille tarvelige Randi Rødset stak haanden ind i guttens, [47] et øieblik. «Edvard,» kaldte hun med sin dype, tydelige røst: «Edvard og Marthine, nu gaar vi hjem.»

Hun hadde ikke tid til at spasere – middagen skulde være litt festlig, hun maatte selv ta haand om den. I eftermiddag skulde hun bake velkomstkake til Ingar – hun trængte datterens hjelp – i bakeriet hos Dybdal hadde hun sikret sig ovnsrum til stekningen klokken syv. Og Edvard hadde lovet at hjelpe piken med at flytte brorens seng ind paa kvisten ... Alt dette forklarte hun manden og Laura Frivold mens de sammen fulgtes ut av skolegaarden.

Oppe i gaten skiltes hun og barnene fra Adam. Han vilde røre litt paa benene før middag, musikken hadde sat marsj i ham! «Maa jeg by Dem op til en rask pas de deux paa øvre vei, fru Frivold, siden min kone slaar vrak paa mig?» For spøk bød han den lille dame med snip og herreslips armen.

Laura Frivold forstod spøken – hun tok ikke amtmandens arm; men hun fulgte ham gjerne – de vaakne øine smilte til ham bak lorgnetten. – I hurtig takt gik de

begge op kirkebakken, paa høiden tok de veien vestover. De snakket ikke stort i førstningen ... Det var saa skyfrit og sommervarmt – fjeldrækken over fjorden fik som en hvitblaa hinde. Et velvære øket i Adam, en feriefornemmelse – han hadde nye, lette klær paa sig for første gang iaar – Edvard hadde tat den beste eksamen i sin klasse ... Og fra idag av skulde han ha smaapiken kvittrende omkring huset fra morgen til aften.

«Vi gaar som soldater,» sa han og smilte til sit følge. «Tar jeg ikke for lange skridt for Dem?»

[48] «Jo svært lange. Men jeg er jo vant til Frivold.»

«Ja – postmesteren er ogsaa en langbent herre.»

Nei – tvertimot! Han var nok høi, men han var kortbent. Det var vel derfor han gjorde sig umak.

Den klare friske røsten fik som streif av malice.

Han fandt ikke noget at si. Det kom for ham det var første gang, han var paa tomandshaand med fru Laura. Pussig nok, saa ofte som hun vanket i amtmandsgaarden ... Forholdet var nærmere betænkt uvanligt ... Hun var Stinas veninde. Med hendes mand, som var en av venstres førere i byen, kunde de derimot ikke pleie omgang. Laura Frivold var ukonventionel – hun var efter Stinas sigende noget av en kunstnernatur. Og det geraadet Stina til ære at hun ikke hadde slaat haanden av sin fordums elev.

Han gløttet bort paa det lille menneske, som gik paa andre siden av den hvite, støvede veien. Profilen var saa barnslig og djerv – føtterne smaa og nette. Og denne nydelige person gik tilsengs med postmester Frivold, med en saadan okse av et mandfolk ...

Han blev med ett skyllende rød.

«Ja det er voldsomt varmt!» hun lo – «Og vi trenger da ikke springe, heller!» Nu tok hun av sig hatten med den dristige opbret og strøk sig gjennem det korte krøllede haar. De stod begge to stille, paa hver sin side av veien. «Jeg tænker ta storbaaten nordover imorgen, jeg – og vet De hvor jeg vil hen, amtmand? Jeg vil til Stiklestad og høre Bjørnson. Kanske De synes det er upassende? Men jeg elsker folkemøter. Synes De ikke jeg skulde reise?»

[49] «Politikeren Bjørnson er ikke av mine folk. Men De følger formontlig Deres mand?» røsten sænket sig som i avbigt foran det siste ord. Og de tok paa at gaa igjen, meget langsomt – saavidt ruslet de fremover.

«Frivold? Nei han kan ikke forlate posthuset og valgkampen her i byen. Han skal op og slaas med sorenskriveren paa søndag, ute paa Leiren. Jeg skal reise alene. Jeg vil se Bjørnson ...

... om morgnen knæler jeg og beder om solklare dage for ham. Middag om stærke tanker for hans manddom. Aften om guld i skjødets for hans alderdom.»

Røsten som reciterte var ikke varm og følsom som ordene – det var et kjøligt forbehold et sted ... Han saa bort paa hende og møtte øinene bak glasset – de var store og graa, med islæt av brunt, det var en bestandig tindr i dem som av sult ... Hun var den første kvinde han hadde set ta sig ut i lorgnet – i lorgnet og mandfolkesnip!

«De husker de linjene, De som selv er litt av en poet, amtmand?»

Hun trodde ikke han kunde ta citatet, han hørte det paa tonen! Men han kjendte det, bi litt! Han stirret ned paa veien – hukommelsen skulde gi det fra sig – tegn eller billed. Han truet den; og en liten ræd skjælv, han ikke hadde kjendt siden han sat ved eksamensbordet, rørte sig omkring strupen ...

«... og naar de raaber, skal mit hjerte skjælv – af fryd og lykke» hvisket hun, ertende.

Det kom! Sidetallet, 117, med en liten strek under [50] – den tynde svartpermede boken – «Kong Sverre», Ingas bøn for Haakon ...

Han sa det – smilte og møtte igjen de spraglede øinene.

«Det var det jeg visste!» sa hun.

«Nei det var det De ikke visste!» han lo og blev ved» at se paa hende. Da fældte hun lorgnetten med et lite ryk i brynene, fanget den med hænderne og blev rød.

Litt efter hostet han og sa:

«Saa Deres mand og min ven Braach skal gaa holmgang ute paa Leiren. Synes De ikke stedets amtmand ogsaa burde delta, fru Frivold?»

«*De* amtmann!» hun kom over til ham – «De mener ikke De tænker paa at kaste Dem ut i politikken?»

«Vil det forundre Dem saa meget? Jeg kan da ikke altid bli ved at være en – en blot og bar prydgjenstand, fru Frivold!»

«Hvorfor ikke!» Hun saa op paa ham. Skulde det slet ikke findes undtagelser her i verden? Ja hun vilde si det som hun følte det: helt siden Stina og han kom til byen hadde hun set paa ham som noget friere – noget av en anden støpning end folk flest. Der gik en mand, en smuk, begavet mand – jo! jo! – og hadde raad til at være uavhengig – utvendig og indvendig! – i en tid som presset personligheten som et strykejern, med alt sit partisnak! Hun visste, han læste høit poesi for Stina og sine barn om aftenen. Han hadde virkelige oljemalerier paa sin væg! Han var en skjønaand, [51] den eneste hun hadde møtt. Og hvad vilde musikforeningens fester være uten hans taler? Ingen brukte denslags aapne snipper som han, heller. Nei, han maatte ikke bli en ordkløver, en partirytter – han ogsaa! «De kan sitte paa første bänk og dekorere, mens Braach og Frivold banker paa hverandre, amtmann – det er rikelig nok!» En sky av roserødt drev over det lyse ansiktet.

«Vil *De* ofre Bjørnson da? Og sitte sammen med mig! Vil De det?» ordene slap fra ham med en liten forvirret latter.

«Det vilde jeg, med glæde – hvis jeg ikke alt hadde kjøpt billet. Og min far og mor ventet mig, hjemme i Trondhjem ...»

Han strøk sig lettet over ansiktet.

«Fra spøk til alvor, fru Frivold – Stina sier, De i al stilhet er vel saa radikal som Deres ærede gemal. Og at De læser Verdens Gang og Dagbladet med lidenskap?»

«Hvad skal jeg finde paa? Jeg har ingen veninder. Ingen jevnaldrende veninder –» rettet hun fort. «Og jeg synes det er friske aviser. Synes ikke De?»

«Jeg har ikke den ære at kjende dem. Jeg læser ikke denslags blade.»

Det blev en liten stilhet igjen, og de kom dit veien bar nedover mot fjorden. Men en gangsti fortsatte bort gjennom mark og smaaskog. Uten videre gik hun foran ham og ind paa stien.

«Det er saa let at gjøre politisk karriere herhjemme» sa hun med ett – «Det er ingen sak at bli en bemerket [52] mand her i landet. Det er bare at sitte det.»

«At sitte?»

«Sitte sig grundig og taalmodig fremover i alleslags foreninger og bygdeindretninger. Sitte og sitte. Det har Frivold gjort. Og proprietær Grunk. Paa hver sin side har de sittet til de kom paa toppen i hver sit parti.» Pludselig rakte hun begge armene op over hodet, saa de vide ærmene gled ned over albuen. – «Hadde jeg ikke mig selv at le av, fik jeg næsten ikke led i denne byen, jeg ... Det sier jeg til Stina ogsaa: le litt mer Stina. Ja naar hun snakker om at hun blir saa gammel, sier jeg det til hende.»

Det hadde rykket av smaa smil i Adams let bevægelige ansikt, øinene fik et slørmens han iakttok hende.

«Føler Stina sig gammel?»

Hun gikk længer til siden, ut i kløveren og alle blaaklokkene.

«Hun er jo i en vanskelig alder, stakkar. Ja De vet jo det ...»

Hans blikk vek for hendes.

«... Alle disse blodstigningene og svimmelheten.»

«Det har hun aldrig nævnt for mig.»

«Saa? Men jeg minder hende altid om det hun sa til os i klassen, naar vi hadde hodepine – ret ryggen, smaapiker, sa hun – ungdommen er en lyte som minker med aarene!»

Adam tidde litt. Stina følte sig ikke vel, det forklarte altsammen!

[53] «... Men nu svarer hun mig bare med et nyt ordsprog: Modet minker som alderen vokser, Laura, sier hun ...»

«Stina kan mange ordsprog, for mange! Det er fra dem hun har hentet sine folkelige vendinger – før i tiden prøvet jeg at dæmpe litt paa dem, for barnenes skyld. Men – og hun fører en god og korrekt pen.»

«Stina er født udmærket – hun er uforbederlig, hun!»

«Hun blev viis som barn, alt.»

«Og saa blev hun saa tidlig lærerinde.»

«Ja saa blev hun lærerinde. Var hun streng? –»

«Nei ikke streng ... Alvorlig og retfærdig, dengangen som nu. Mot os uskikkelige!»

Hun saa paa ham og han maatte smile, som hadde han en liten hemmelighet sammen med hende.

*

Det var svart av folk paa kaien i det fine sommergeiret, da dampskibet sydfra seg ind fjorden og fortøiet ved den røde tønd. Fløtmændene laa der ute og andøvet de tjærebredde baatene sine, smaagutter rodde lette færingar og høinæsedde nordlandssjækter, de kredset rundt skibet lik andunger. Og Laura Frivolds røde hat lyste som en rose i bakskottet paa baaten, som nu bordet skibet for at hente passagerene.

Sammen med fru Braach og barneflokket holdt Stampes sig midt paa bryggen og biet paa de hjemvendende. Sorenskriveren hadde tat turen kysten rundt [54] fra Christiania for at faa sig nogen hviledager efter tingperioden – Ingar Stampe hadde gjort det samme av økonomiske grunde: siste pengesending fra amtmandskontoret hadde saavidt rukket at dække de hissigste gjældsposter og en andenplas-billet paa egen kost. –

Adam saa den røde hat stige ombord ... Ved siden av ham viftet og viftet Braachs smaapiker med lommetørklærne – de hadde opdaget faren ved skibrælingen.

«Din veninde tænkte litt paa at sløife turen nordover», sa han og hjalp Stina med parasoltuppen, som hadde sat sig fast mellem to planker i bryggen – «hun vilde gjerne hørt postmesteren og Braach disputere paa søndag. Men hun hadde alt kjøpt billet. Og hendes forældre venter hende i Trondhjem.»

«Saa?» Stina saa op – øinenes graa var klart og gjennemsiktig som vand; nu lo hun litt, mundviken drog sig et grand ned paa hende. «Ja den Laura! Billet kan en da ikke faa kjøpt før en kommer ombord. Og forældrene ligger og bader i Holmestrand begge to.»

Adam blev rød. «Saa har jeg misforstaat hende.» Litt efter satte han den bløte panamahatten bedre fast paa hodet – slik hadde hans spørsmåal forvirret den lille dame, at hun hadde maattet redde sig over i en taapelig usandhet!

Stampes og Braachs fulgtes ind over gaten. Mellem sin hustru og amtmanden gik sorenskriveren; han fortalte om den herlige tur langs kysten. Adam saa ufravendt

paa ham, han veknet i øinene – venvens ^[55] ansikt var mærket av uro og pine, det korte fuldskjæg var blit helt graat siden sist ...

Litt oppe i gaten møtte følget sakfører Valentinus. Han strøk den sidbremmede filthat dypt av, stoppet op og rakte sorenskriveren haanden: Maatte det være ham tillat at ønske den ærede repræsentant velkommen hjem?

«Jeg takker, sakfører!» halvt godslig, halvt bryd bøiet Braach hodet.

«Deres vælgere venter Dem med længsel, høistærede! Standpunkter og taktik diskuteres paa torvene! Her er adskilligt vankelmod at formærke inden vore rækker. Vi har en høvding behov!» Atter svinget sakføreren hatten og padlet videre, – det knurret halvhøit i ham som i en gammel hund.

Nicolay Braach saa paa Adam:

«*Han* kommer ikke til at bli fomøiet med mig!» han smilte, men det milde blik var mismodig – «Følger du med op?»

«Gjerne Nicolay, hvis din kone tillater?»

«Ja endelig, endelig» – rynkene om Magda Braachs øine og mund sitret, hun kunde ikke holde hænderne stille – «Fru Ernestine!» ropte hun. «Deres mand blir med os op, kom De ogsaa!»

Nei – Stina, som gik et par skridt foran dem med smaapiken, stanset – hun vilde følge guttene hjem, hun hadde chocolate til dem. Den ranke skikkelse bøiet sig saa vakkert til hilsen – Braach gik frem og tok hendes haand:

«Paa gjensyn, paa snarlig gjensyn, amtmandinde!» –

^[56] Oppe i sorenskriverens store trefags dagligstue stod brettet med vin og kaker færdig paa et av de blankpolerte mahognibord. Alt i dette lyse rum var rent, net og nøkternt: det skurte gulv, de sirlige tepper, stolenes hvite antimakasser og bordenes servietter. Selv vinduenes blomster var ordnet efter størrelse i porcelænskrukkene – gjennom de stivede gardiner stod solen ind som gjennom hvitrimede arabesker.

Fru Braach skjænket i – alle barnene fik en liten taar vin i bunden av de spisse glas; de klinket og drak med sin far, den yngste neiet fremmed for ham – det var et halvt aar siden hun hadde set ham. Med hver sin kake i haanden blev de sendt ut. – Og sorenskriveren tok papiret av en pakke, han hadde baaret under armen helt fra

kaien – det var en kasse cigarer; en gave til den passionerte røker, vennen Stampe ... Adam la begge hender paa hans lutende skuldre og ristet ham av glæde og taknemlighet.

Saa satte alle tre sig ved midtbordet – fru Braach tok gyngestolen, hun foldet hænderne over sin glatte kjolemave og satte med foten stolen i sakte gang, den lubne skikkelse i graa alpakka faldt til hvile.

Først talte mændene i en let og rolig tone. Stampe spurgte efter fælles bekjendte blandt tingmændene – Braachs svar hadde sommetider det lille stænk av ironi, som gjorde saa mange av byens borgere usikre i hans selskap. – Han fortalte Adam om Sverdrup, som stak av fra præsidentstolen og som lot Steen klare erterne, da tinget blev sluttet – men [57] som enda ikke turde overlade saueflokken til sig selv, men hele tiden tasset omkring ute i korridoren med et sort uldtørklæ om halsen som tegn paa upasselighet! Kongens avslutningstale hadde gjort et bedrøvelig indtryk til begge sider; vistnok hadde hans formaninger og strips hat adresse til venstre, men den hele forsamling hadde staat skoleret. Aldrig hadde Braach set et menneske mer lik en kalkunsk hane end hans majestæt ved denne leilighet! – Der hadde efter talen været adskillig parlamentering mand og mand imellem inden høre, om man efter dette burde møte paa stationen ved majestæts avreise. Personlig hadde han været i stærk tvil ... To av hans vestlandske meningsfeller hadde demonstrert ... Men han hadde tilslut likevel fulgt flokken – egentlig paa tross av sig selv.

Han tidde og strøk sig over den store, hvælvede pande med haanden – en bred, kraftig formet, likevel saa hjelpeløs haand ...

Adam førte røken fra cigaren unda gyngestolen.

«Valentinus mener, det er selve kongemakten, de herrer vil tillivs. Men deri tar han vel egentlig feil?»

«Han har kuns alt for meget ret Stampe! Hvis regjeringen ikke tar fornuften fangen, vil dens stædighet føre os like lukt i revolutionen! Det er traurig, men det er saa! Selv svenskene, Adam –» han bøiet sig frem over bordet og dæmpet røsten – «selv fremtrædende mænd i broderlandet har lat sig forlyde med at de ikke fatter muligheten av at voksne folk kan være imot statsraader i tingsalen! Og derover [58] pleier de ellers ikke støtte norske reformer i demokratisk retning!»

«Saa? Virkelig?» Adams øine blev mørkere.

«Men – men!» sorenskriveren saa et øieblik ned paa sine hænder – saa løftet han hodet, de smaa brune øine dunklet til av uro – «Det har jo altsammen ingen betydning længer! De gjør som de vil! Det gjælder blot at holde igjen det man kan – og om mulig formidle, om mulig forhindre en katastrofe!»

Han reiste sig, skjøv hænderne ind under jakkens ryg og tok paa at drive i stuen.

«... Det er vanskelig, saare vanskelig og bittert ... Jeg har ikke længer den lykke at være høit anskreven hverken hos ytterste høire eller ytterste venstre. Jeg har den for en lovfortolker i disse tider store feil at være jurist – den for en meningsberettiget statsborger like store mangel at være uavsættelig embedsmand.»

Adam Stampe la fra sig cigaren, rygget stolen tilbake fra bordet, blev sittende bøiet og lytte.

«... Likevel tillater jeg mig at mene, at vor grundlov hviler paa maktfordelingens princip – og at den ikke kan saares uten at konstitutionen ogsaa saares. De mænd som skrev den var ikke børn av den franske revolution – de var diciple av den klare, nøkterne Montesquieu, likevæktsystemets fader. Makten er delt mellem konge og lovgivende forsamling! Og kongen har som prins Christian Fredrik skrev i sin dagbok «evnen til at gjøre det gode og ikke det onde». Det vil da si: forsøker han i utrængsmaal ^[59] stadig at hindre en paakrævet reform vil Justitias vækt uvægerlig vise ham, at han kommer tilkort. Og det er dette som nu er i begrep med at ske – hvis statsraadssaken ikke sanktioneres! Det har reist sig en folkemening bak denne sak! Disse meningsuttalelser, som indløper til tinget og avisene fra landets alle ender og kanter, er visselig ikke mundsveir og bømestreker, som vore meningsfæller paa ytterste fløi behager sig i at tro! Det skal den gode Valentinus og hans kompani nok komme til at erfare! Grundloven har ikke skjænket sceptret til en straamand – men ei heller til en despot! Sanktioneres statsraadssaken vil balancen atter være der. Sanktioneres den ikke – da blir nationalforsamlingens flertal i ett og alt Norges lov, da skal vort ulykkelige land herefter regjeres av demokratiets mangetungede uhyre – da er dette lille, umodne folk undergangen viet! Formaar den lovgivende forsamling at beherske sig selv og respektere sine grænser, da blir den en statsmakt, hvis indflydelse stadig vil vokse. Tvinges den ved kongens og regjeringens uforstand til overgreb, vil den ikke stanse ved dette ene! Da er det kongelige veto dødt og maktesløst i samme stund! Men saasandt som eiendomsretten er hellig og ekteskapet en forbindelse for livet – skjønt lovgivningen intet sted likefrem har uttalt det – saa sandt er vetoet grundlovens forutsætning!»

Dæmpet og klangrik lød røsten i stuens stilhet; sommetider baaret den talendes indre bevægelse i ordene og gav stemmen den appel av dulgt lidenskap, som fik Adam Stampe til at mindes studenternes ^[60]begeistring, naar Braach i unge dager var deres talsmand ...

«Vi er et bondestyret land, det er riktig! Grundloven har lagt den største makt i bøndernes haand. Men sindighet og maatehold er den norske bondes karakteristikon! Alene uforstandig provokation fra vor side kan drive ham ut i det lovstridige. Denne provokation bør vi vel vokte os for. Vi bør kræve statsraadsaken sanktionert – og vi bør la vore beste mænd gjøre hans majestæt det indlysende at saa maa ske!»

Magda Braach reiste sig i stolen:

«Gaa til kongen du selv, Nicolay! – Og De, amtmand, følg Nicolay til kongen! Aa ingen kunde tale ham bedre til rette end I to!»

Manden smilte.

«Min ringhet har aldrig hat hans majestæts øre, men –» han slog ut med haanden – «amtmand Stampe kunde maaske søke foretræde – kong Oscar ynder stilige mænd – det turde være umaken værdt!»

«Nei hos kongen har jeg intet at utrette –» Adam hadde reist sig fra stolen, han rettet sig i fuld høide og knappet den lange graa bonjour. «Men jeg har besluttet mig til at by dig min assistance her paa stedet, Nicolay, hvis du trænger mig. Jeg faar risikere pelsen, jeg ogsaa, er det nødvendig – jeg faar bekvemme mig til det! Ønsker du det, skal jeg melde mig til tjeneste i valgkampen.»

«Dv aktiv politiker! Du, min kjære Adam Stampe? For min skyld? –» det glitret til under de mørke bryn – «Nei, min ven!»

^[61] Han gik bort og la haanden op paa Adams skulder.

«Saa ondt vil jeg dig ikke. Den heksedans passer ikke for dig. Der skal haard hud til – robuste nerver ... Der serveres for mange ydmygelser – for meget ekkelt, min ven – Hadde jeg ikke min Gud – og hjemmet her at tænke paa, vilde mit sind været for svakt til at bære meget av det, det har maattet bære ... Det kan være nok at én av os maa ofre sin egen – sin egen og andres fred –» han gik til gyngestolen og strøk sin kone over haaret. –

Endnu en stund snakket de to venner sammen. Før de skiltes var de blit enig om at amtmanden skulde yde sin støtte i distriktet ved at tale med folk, han møtte i embeds medfør paa kontoret og sine mange reiser. –

Det var noget befriet, næsten ynglingeaktigt i Adam Stampes gang da han i middagstiden vandret hjemover gjennom byens folketomme gate. Et og andet kast lot han stokken med sølvholken gaa rundt mellom fingrene ... Mindet om samtalen med Stina hin ettermiddag i april forbandt sig med samtalen idag – hans kone og hans ven samstemte: det var som stedets amtmand han fremdeles skulde gjøre sin gjerning.

Fjernt indefra rørte det sig dunkelt – som noget halvveis glemt husket han et sekund sin heftige uro hin dag oppe i aasen; men skyggen av den blaaned væk ... Han lettet paa hatten og strøk sig gjennom [62] haaret. Nicolay var helt skaldet, selv hadde han enda en fyldig manke!

Utenfor sit eget havegjærde møtte han Stinas medhjelp, gamle David Strande. Han hadde skyflet grusgangene og plassen foran lysthuset. Adam stanset op foran ham.

«Min kjære David,» sa han lavt – «er det ikke paa tide du gjør dig stemmeberettiget?»

Manden svarte det der va nokka han ikke hadde forstand paa.

Han kunde komme ind paa amtskontoret, saa skulde det bli ordnet for ham. «Vor sorenskriver slaar ikke vrak paa din stemme, min gode David.»

Sorenskriveren og han Seljestad ... Ja, han hadde hørt de skulde nappet. Han for sin del kjendte ingen av dem. Han var en simpel arbeidsmand.

Amtmanden klappet ham paa skulderen:

Nogen maatte styre i landet og arbeidsfolk kunde det jo ikke bli ... «Saa jeg tænker, du kan være tjent med skriveren, David far.»

Han plystret litt, da han aapnet sin egen gatedør – en stub av fløitesoloen i sextettens siste nummer.

*

Det var formiddag midt i juli. Brødrene Ingar og Edvard sat paa bryggetrappen. Det blaaste østenvind, godveirsvind; men her var det lunt – bryggen stak ut i

vinkelen mellom sydgavlen paa amtmandens vedbod og naboens pakhusvæg.

Edvard hadde tat av sig paa benene, nu og da [63] dyppet han føtterne ned i det kolde salte vandet; skolekasjetten sat i nakken paa ham, næsten hvit laa luggen frem i panden over det magre ansiktet. Ingar var barhodet – det røde haaret fortsatte i et gyldent dun nedover kindet. Han røkte hissig paa en kort snadde, den fregnede haanden lukket sig i ett væk over pipehodet. Begge to sat de og glodde ut over sjøen, tiende.

Saa spurte den yngste, uten at røre sig:

«Du tror ikke han er til du da?»

«Jeg vet det. Alle moderne folk vet det ikke eksisterer en personlig gud. Men det er ikke oppportunt at si det, skjønner du. De fleste taaler ikke en slik avsløring, enda. Vi er blit vænt av med at leve under aapen himmel. For resten er det min mening –» han dyttet tobakken ned i snadden med en brun fingertup – «det burde sies. Saa kunde det bli en ende paa forsumpningen. Paa samfundsmoralen.»

«Samfundet kan vel ikke bestaa uten moral vel?»

«Ikke det? Moral er menneskepaafund. Og for resten – hvorfor skal samfundet bestaa? Det gad jeg vite. La det ryke til helvete. Saa bygger vi fra nyt av – vi som tør være os selv.»

Edvard kniste sakte.

«Det skulde bli fine greier –» hvisket han ned til tærne sine.

«Synes du det er saa fint nu da?»

Ingar flyttet paa sig, saa han kom nær ind til broren; lavmælt og het i røsten tok han paa at forklare om de idéer, samfundet var grundet paa – [64] fortsatte der han hadde sluppet natten før oppe paa kvisten. Nye farlige ord strøk forbi Edwards øre og sank ned under den blanke vandflaten – prostitution – hykleri – fanden selv i pretekjole ... Kongefjæsk – hetærer – mødom – kjønsmoral ...

Sveden piplet ut under den lyse luggen. Han saa sneglene, som sat i smaa graa hus langs bryggepaalen, – tangen, som nu i flovandet stod ende op fra stenene paa bunden – han skimtet glasskaar og krusbrot og hvite skjæl ... Grønt og uroligt flakket lyset dernede i dypet. Det strammet til under brystet paa ham – litt kvalm drog han føtterne op under sig, løftet hodet og saa over mot snefjeldene.

Broren tok sig en pust; han stoppet pipen.

«Husker du da vi stjal os ned paa bryggestigen i Trondhjem Ingar – ogsaa røk du i?»

«Javel. Du drog mig op efter haaret.»

«Haaret dit reiste sig som paa en omsnud manæt. Det var bra, du ikke var snauklipt den dagen gut. Da hadde jeg ikke faat tâk.»

Med ett la Ingar armen om skulderen hans.

«Du berget mig dengangen, Edvard. Det er vel derfor jeg gidder sitte her og præke for dig, tænker jeg. Jeg skylder dig saapas. Naa er det mig som drar dig, efter haaret, ut av al vranglæren her i amtmandsgaarden.»

«Ja far skulde vite hvad det er du ligger og læser for slag – om natten ...» han fik knapt lyd i røsten nu heller, men han snudde ansiktet mot broren og smilte modig.

[65] En times tid senere gik begge to op gjennom haven. Her og der foran de bugnende bærbusker stanset de og knuspet stikkelsbærkart. Da de hørte jentelatter inde fra dukkestuen, foreslog Ingar de skulde gaa ind og holde leven med Marthine og veninden hendes, den svartøiede Lucie Braach.

Edvard drog paa det. Han visste Tinne var ræd den ældste broren. Men uten mer snak aapnet Ingar døren til rummet, søsteren hadde faat stelle istand til dukkehus. I boden indenfor stod saltebaljen, under taket der inde hang husets forsyning av spekeskinker, hestepølser og fenadlaar. Det luktet stramt i Tinnes kammers.

Paa en fast vægbænk sat en stor tøisdukke med krushode, den spriket kjærlig med armene om to mindre voksdukker. Bordet foran de tre var dækket op med kaffestel i dukkeformat, opskaaren bærkart og ribbet rips var sirlig fordelt paa asjetter. Bent over den største dukkens buklete krushaar stod en liten Kristus-figur paa en hylde; to smaa barn og et gyldent lam trykket sig op til den rosefarvede kjortel.

I hver sin lille gyngestol av kurv sat venindene.

Nu reiste de sig begge og hvinte til, begge. Men straks efter gjemte Tinne ansiktet i hænderne og lo – stolen var blit hængende paa Lucie i farten, hun var for bred bak. Ildrød i hodet vridde den store piken paa sig og gjorde sig fri –

«Velkommen hjem, Ingar!» sa hun rapt – «Gid saa fregnet du e blit!»

Ja fregner var paa moden i hovedstaden, visste hun ikke det? Kanske her var dameselskap?

[66] «Dameselskap din tullbal! Vi – vi sitter bare og ser paa Tinnes dukker.»

Det skygget til i Tinnes store øine. «Vi leker,» sa hun og møtte Ingars erte-blik.

«Holder dere skole? Eller kvindeforening?»

«Vi er mama'er.»

Høi og haas skar guttelatteren ut i det smalle, solhete kammerset –

«Saa trenger dere vel papa'er da» Ingar wilde sætte sig paa bænken ved siden av dukkene, men blev i det samme vår porcelænsfiguren paa hylden – «Har du altertavle ogsaa Marthine?»

«Det er Jesus,» sa Lucie.

«Nei det kan det ikke være. Vet du ikke at Jesus er bror til Abrahamsen paa torvet?»

Ingen svarte.

«Det er paa næsene folk kjender Abraham og Isak og Jesus. Den dér har jo opnæse – akkurat som du, Lucie.»

Tinne dukket sig – den hvite skillen gik som en bøile fra nakke til pande paa hende.

«Er du blit fritænker?» Lucie Braach saa stivt paa ham – «lsch saa trollat du e!» I det samme tok hun op paa næsetuppen sin og klemte den et grand nedover.

Ingar wilde se paa figuren – den hadde vel et mærke?

«Lader de smaa børn komme til mig,» sa Tinne tonløst.

«Jeg snakker ikke om inskription – *fabrikmærke!*» [67] Ingar skratlo – «Den er gammel – har du faat den av din mor?»

«Hun har faat den av far,» Lucies blik luet.

Ingar rørte ved hylden – den hang paa én spiker, bikket over og Kristusfiguren faldt i gulvet; da Edvard tok den op var den hodeløs. Tinne fôr frem, rev den fra broren og la den i forklæet. Taarene stod i øinene paa hende.

«Du skal faa en ny av mig, Marthine – du skal faa en madonna med barn, det passer bedre for dig og Lucie. Eller vil du ha en krone nu med det samme?» Ingar stak næven ned i bukselommen og holdt frem det blanke pengestykket.

Smaapikene stirret paa det.

«En krone – e du gal!» hvisket Lucie – hun bet sig i læben, saa bort paa veninden og blev rødere. Et sekund drøiet Tinne – saa rakte hun frem den smalle haanden og Ingar la pengestykket i den – han glippet lystig med øinene –

«Saa du solgte ham for en sølvpenge du ogsaa, jomfru Stampe» sa han, bøiet sig, fandt hodet som var trillet bort under bænken, stak det i bukselommen, dreiet sig paa hælen og gik. –

Tinne blev med Lucie Braach hjem til middag. Moren hadde sagt Lucie kunde faa be hende naar hun vilde, hun trængte ikke varsko – de satte bare den niende tallerknen paa bordet. Naar maaltidet var endt, fik venindene sitte inde i dagligstuen; de brukte læse eller hviske saa sakte sammen, at det bare dysset fru Braach paa sofaen bedre i søvn... [68] Sorenskriveren la sig aldrig overende, han sat i gyngestolen med en bok.

Denne stille time sammen men Lucie var ellers noget av det beste Tinne visste. Idag sat hun ved siden av veninden paa skammelen og bladde ikke om og læste ikke.

Det store huset var fuldt av gode dæmpede lyd – ovenpaa hyssjet barnepiken paa de smaa – hyssj, hyssj, hyssj surret det som i en stor flue ... Op og ned trappen fôr guttene paa filletøfler. Og inde bak nærmeste væg gnirket det litt hvergang den gamle bestemoren heiste sig op i sengbaandet ... Men straks Tinne rørte paa sig, mærket hun kronestykket; paa bunden av den tomme kjolelommen laa sølvpengen.

Ret som det var saa hun bort paa sorenskriveren. Han hadde lagt boken fra sig og lukket øinene. Nu aapnet han dem med ett – hun var ikke snar nok, hun fik ikke snud sig væk ... Han smilte til hende og hvisket for ikke at vække konen:

«Kom hit litt, Tinne.»

Langsomt og bryd reiste hun sig og gik bort til gyngestolen.

«Vil du fortælle os noget far?» Lucie læste videre uten at se op.

Han tok Tinnes tynde haand og betraktet den; betraktet den sænkede profil med linjer enkle og klare som en blomsts.

«Du ser mig saa bekymret ut idag, lille ven?»

Hun svarte ikke. Hun fik ikke til at se op. Og han blev ved at holde den lille haanden i sin; fortællingen [69] han netop hadde læst fik ham til at mindes stunder han hadde hat sammen med barnet her – sælsomt nok var det med Stampes datter og ikke med sin egen han hadde talt om de ting som hører kristenlivet til. Det hadde faldt naturlig saa.

Borte fra læseskammelen sa Lucie:

«Ingar har slaat sund figuren hendes som hun fik av dig. Den pene Kristus'en.»

«Saa?» det gik en iling av harme over pande og bryn paa ham – han hadde selv faat figuren til sin konfirmation for mer end firti aar siden.

«Det er ikke det –» mumlet Tinne uhørlig.

«Ingar tror vist ikke paa Gud heller far.»

«Saa? Det er slemt. Men –. Her har jeg netop læst om en stor synder, som angret og prøvde bli mesteren lik. Og blev det.»

«Det er ikke det ...» sa Tinne høiere.

Braach saa mildt paa hende og ventet. Hvad var det da? Lavt og litt stam fortalte hun hændelsen i dukkestuen – hele tiden saa hun ned paa den hvite haand som holdt om hendes egen.

«... saa ga' han mig en krone og saa kom jeg til at ta den. Jeg tok imot kronen hans ...» under de lange vipper kom taare paa taare. «Jeg har den i lommen.»

Sorenskriveren gav den lille haanden to smaa faste klap og slap den, la fingertuppene mot hverandre og bøiet sig frem i stolen.

«Jaja. Jaja» – han funderte en stund, uttrykket blev indvendt som naar han sat til doms i en sak. [70] Naar hun var saa glad i denne tingen – og saa glad i Jesus, for det var hun jo?

Tinne nikket.

Saa, ja saa skulde hun nok helst ikke tat imot de pengene, det var saa. Og hun skulde takke Gud i aftenbønnen idag for at hun hadde saa frisk og vår en samvittighet. Pengene skulde hun gi bort.

«Jeg kan gi dem tilbake,» hun saa bent ut for sig, heftig og blaat ...

Sorenskriveren ristet paa hodet. Det vilde bli en ny floke. «Gaa ut og find en av dine venner fra Krohghshagen og gi ham eller hende kronen, Tinnemor – saa handler du i Kristi aand.»

Lucie, som hadde sittet med haken paa hænderne, fik rynker mellem de svarte brynene –

«Du e saa nøie far! End alt det hun kan faa for en krone!»

«Des mer vi ofrer, des dypere vi overvinder os selv, des nærmere kommer vi Ham, Lucie,» farens øine blev som store og unge mens han saa paa datteren. Tinne sukket dypt og lykkelig. «Tusen tak,» sa hun og neiet. Straks efter gik hun – veninden vilde ha hende med sig ned paa kaien, men hun undslog sig.

*

Samme eftermiddag ved syvtiden tok amtmanden sig en tur gjennom byen; doktor Weyberg traf ham og slog følge med ham utover, forbi sit eget sykehus og forbi det gulmalte leprahospital, som laa vest for byen, lik en stor villa med blomsterfylde vinduer bak unge, slanke trær.

[71] Jevnhøie, begge med hænderne paa ryggen og stokken i hænderne drev de utover paa samme side av den støvede vei. De talte lavt sammen om den politiske situation. Særtrykket av kongens tale ved stortingets avslutning hadde de begge to læst – sakføreren hadde vandret fra hus til hus og delt ut dette skrift «endelig et kongesord, ord av en mand som ikke vilde vike ...» Men telegrafan hadde alt meldt om Bjørnsons rop fra Stiklestad: vilde kongen ikke opgi det absolute veto, maatte det norske folk opgi kongedømmet! Paa Lillestrømmen skulde Sverdrup ha sagt noget lignende ...

Saa fik denne by's representant ret! Adam Stampe fortalte doktoren om det mislige indtryk talen hadde gjort paa Braach. Og nu kom den kloke sindige sorenskriver i den situation at han maatte forsvare dette aktstykke, tross i sig selv! Nu gjærte det fra landsende til landsende, kongens ulyksalige tale hadde git oprøret den rette styrkegrad – næste søndag var det tillyst folkemøte utensunds,

selv fiskerne var opagitert og vilde ha et ord med i laget! Adam aktet følge Braach til dysten – ikke for at tale men for at være vennen nær.

«Ja postmesteren møter saktens rustet til tænderne,» sa doktoren. «Konen ventes hjem i disse dage, hun kommer fersk fra Stiklestad og kan forsyne ham med skyts. Det er en liten satan.»

Adam lo – hun var ikke farlig! Han kjendte hende – hun anskuet fænomenene, saa at si paa kunstnervis. Det moret hende at stikke sin lille næse ind i røken – for selve ilden hadde hun ingen interesse.

[72] «Ja tro det? disse sunde barnløse fruentimmer ...» Weyberg snøftet til – «De er saagu troendes til litt av hvert, Stampe. Ledig tid og ledige kræfter – følelser som kommer paa avveie naar barnekammerset er stengt! Jeg har notert mig at den gode postmester ofte bruker vendinger som lukter kvindfolk – de slaar an hos vælgermassen som tænker mer med hjertet end hodet.»

Saa – fru Laura kom allerede hjem ... Adam kappet løvetand langs grøftekanten med stokken.

«Og de har et godt materiale, de herrer venstreførere iaar – myrmænd og proformaborgere! Frivold har det travelt med at bygsle jord nord for sykkhuset, hører jeg – det er nok rakkert oppe i Kroghshagen som skal bli gaardbrukere for anledningen.»

«Vi faar ikke holde os for gode – vi faar arbeide med samme midler, Weyberg –» Adam rødmet svakt. «Jeg har netop selv hjulpet en mand til borgerskap som haandværker – en arbeidsmand.»

Doktoren svarte ikke; han hadde sat paa sig lorgnetten – nu hugget han med hodet og sa:

«Hvem er det som kommer der?»

Den andre saa op.

Borte mellem træene, med solen i ryggen, midt i støvet paa den hvite veien kom et underlig par. En halvstor pike i lys sirtskjole haand i haand med en vanskapning. Manden gik som paa stylter, de smaa klumpføtter flyttet sig i forte dunk-dunk, det avskapte, næseløse ansikt var gult og blankt som gammel voksdruk. Men han plapret og lo saa de hørte ham lang vei.

[73] Det var Tinne og Ola spedalsk.

Adam vilde til at smile. Mange av leprapatientene var vel kjendt i byen – de kvindelige solgte myrt til brudekranser og blomster til gravene; Ola var alles yndling – hans ansikt var ved og skulde forsvinde, hænderne var bare knuter, men øinene lyste troskyldig som barneøine og hans sind var muntert som en guts ...

Da sa Weyberg:

«Hun skal ikke ta i ham, for fanden! Og hvordan er det hun ser ut?»

I det samme fik faren tak i smaapikens ansikt han ogsaa. Det var graat som støvet, blikket var mat paa hende, ret som det var rikset det til i nakken som av frost – Han naadde hende –

«Hvad er det med dig barn?»

«Ola og jeg – – Ola og jeg ...» læbene sitret, hun fik ikke frem fler ord; men hun dreiet hodet og stirret ned paa sin egen haand og den andres.

Den spedalske klukket – med fingerstumpene lirket han et kronestykke op av vestelommen og viste det frem:

«Faa'd av ho Tinne, faa'd av ho Tinne» storlo han.

Faren tok barnet med sig hjemover. Han holdt hende under armen, han næsten bar hende. Hun skal ikke røre ved de spedalske! Doktor Weyberg har sagt det! Det kan være smitsomt – man vet det ikke, men det *kan* være smitsomt! Og hvordan kan en pen liten pike finde paa at gaa haand i haand med en vanskapt? Hvordan kan hun finde [74] paa det hun som ikke tør ta i en død mus engang? Hva?

Tinne svarte ikke; det spæde legemet skalv som løv.

*

En ukes tid senere møttes ektefolkene paa gatedørstrappen. Adam var for utgaaende – Stina kom med den vesle jernriven og blomstersprøite i haanden. Det laa smil og lekter i kindet paa hende, de graa øinene hadde glans.

«Naa?» manden smaalo, «du ser saa animert ut, en skulde ikke tro du kom fra de døde.»

Et lite nu skygget hun til – saa snudde hun sig mot fjorden som laa blank og stille i kveldsolen –

«Ja – jeg liker mig her lørdagskvelden, det er som venter de Vorherre selv imorgen – hele byen. Og paa graven blomstrer funksiaen saa det er et syn ...»

De blev staaende litt ved siden av hverandre paa trappen. I tanken gik hun paanyt gangen til kirkegaarden som hun hadde gaat den hver uke disse fire somrene ... Borgere var ute i skjortærmene og feiet og flidde hver foran sit hus i gaten; oppe rundt kirken pyntet kvindene gravene – nu midtsommers bugnet der av roser og alle slags blomster. I *hendes* grav laa støvet av en gammel kontorist; han hadde død deres første vinter heroppe, slekt- og venneløs.

«Og saa tænker jeg litt paa far da – og paa vore døde hjemme,» sa hun og smilte; saa gik hun ind i huset.

[75] Han drøiet litt paa trappen. Aldrig hadde han set smil ændre et ansikt slik som Stina's ... Tænderne var saa friske og hvite og enda uten lyte ... Det gik en fure i mundviken ned mot haken paa hende ellers; den blev borte naar hun smilte ...

Han tok ikke veien ind gjennom byen, som tænkt. Han gik ned paa bryggen og satte sig paa rækværket.

To hvitmalte baater med syngende ungdom skjøt over fjorden ut mot øene: sorenskriverbaaten og hans egen. Braachs ældste barn, Edvard, Tinne og en del andre – de hadde med sig mat og trækspil, ute paa en av holmene skulde de slaa sig ned og koke kaffe ... Han sat og stirret efter dem. Trækspiltonene blev svakere og fjernere ... kjølvandet bredere og bredere ... Ute i fjorden laa øraden og ventet, gylden i solefaldet.

En stund senere stod han foran huset og lyttet op mot stuens aapne vinduer – var Stina enda indendørs? Da hørte han hun lo –. Ingar var for flere dager siden drad ind i fjordene paa fisketur med kamerater ... Hadde konen faat besøk? Han tok to trin av gangen i trappen op til stuen.

Hun sat paa plassen sin ved vinduet. Hun var alene. Foran hende paa sybordet laa et papir; i det samme han kom ind tok hun op fra fanget en blaa guttetrøie, bøiet sig over den og sydde.

«Sitter du og ler, alene? Sitter du og syr nu saa sent?» han la haanden paa stolryggens utskaarne krone.

Ja Edvard hadde spjæret rundtrøien sin... [76] Han hadde maattet dra avsted i den gamle graa ... «Jeg fandt dette papiret i trøielommen, Adam. Jeg tok og læste det –» hun la haanden over papiret – «lover du mig du vil le du ogsaa, skal du faa det. Det er bare til at le av –» nu rakte hun det til ham.

Edwards ujevne skrift. Og ikke mange linjene. Et paabegyndt brev til Ingar ...

«... Jeg indrømmer naturligvis at jeg burde forføre hende. Du skal ikke tro andet. For hendes egen skyld først og fremst naturligvis. Det er klart nu jeg har faat tænkt mig om. Men det kom saa bus paa mig da du sa det, derfor svarte jeg saa tosket. Du maa ikke længer være snorten paa mig. Jeg skuffet dig nok da du kom hjem og begyndte at snakke for mig. Men det var fordi jeg ikke før har tænkt over sagine med grundighed. Jeg kommer nok efter om du har taalmodighed. Men saa er det det, at hun er præstedatter; og heri ligger en stor vanskelighed med hensyn til ...»

Adam saa op. Der stod ikke mer paa papiret; han kastet det bort i vinduskarmen. Stina tok og foldet det sammen og stak det ned i lommen paa trøien.

«Det er derfor han ikke har været sammen med sin veninde hele denne uken», enda drev det av munterhet i røsten – «Han har hat det saa travelt med at pønse paa at forføre hende saa han har ikke hat tid.»

Manden stirret paa hende, – han var blit rødspettet i panden.

[77] «Og det kan du le av. En saan infami! En saan forgift i et ungt sind!» Han slog knoene mot brystet, dreiet sig rundt paa hælen, gik fra hende ind over stuegulvet – «Forbryderisk er det, forbryderisk, Stina! Gud tilgi dig at du kan le!»

«Ja – vi to ler sjelden av det samme, vi Adam,» røsten blev liten og knap paa hende, som sat hun og holdt pusten.

«Jasaa? Gjør vi det? Det var mærkelig!»

Hun sydde flittig:

«Det er ikke av Ingars forkyndelse jeg ler. Det kan være litt av hvert at si paa den. Han er ikke av min uld, det vet du. Jeg ler av Edvard, jeg – han som tar det saa grundig, som et nyt fag han skal lære sig! Og han kommer aldrig længer end til leksen, han – du trenger ikke være ræd! Han er for bra han. Liksom sin far.»

«Du – du sier det i en tone som – som beklager du ham. Og – og mig!»

Hun tidde.

«Men nu kan det være nok!» han løftet en stol efter ryggen og satte den i gulvet igjen – «Nu skal hr. Urian faa sin bekomst! Da han nektet at følge os til kirken i søndags, lot jeg naade gaa for ret. Da han erklærte han vilde paa fisketur med sønner av byens værste radikalere nedla jeg ikke protest. For husfredens skyld. For din skyld, Stina! Men dette – men *dette*! Naar det kommer til stykket gaar han over til fienden! Naar det kommer til stykket tror han ikke paa Gud heller! Det er godt hun er død, hans gode, fromme mor!» [78] han tok portrættet paa pianoet og flyttet det længer frem.

En tung og lang stilhet fulgte. –

Stina sat med bøiet hode. Det krøllete nakkehaaret rørte sig lite grand i luftdraget fra det aapne vinduet – stod og smaaskalv over den hvite huden ...

«Stina –» han lukket op instrumentet – «Om du spilte litt for mig? Det er mange uker nu, siden sist.»

Nakken rørte sig ikke.

«Av Wandererfantasien – kanskje?» han flyttet frem pianokrakken.

«Nei!» kom det og som i angst. Men straks efter snakket hun rolig ned til sømmen, hun sat med: Hun var saa ute av tur –. Fingrene var for stive – alt havearbeidet. Til høsten skulde hun ta fat og øve ...

Harmen blusset op igjen i ham, lette efter utløp ...

«Det har ikke hjulpet videre at du flyttet ind til Tinne» – røsten dirret hissig – «Den historien forleden tyder ikke paa hun er blit roligere.»

Hustruen svarte ikke.

«Og – hvorfor kom hun ikke til dig – eller til mig? Hvorfor gik hun til Braachs med sin sorg?»

«Hun er kristen, Marthine. Likesom sorenskriveren.»

«Kristne er vi vel alle? Hva? Du svarer ikke? Er jeg ikke en kristen!» I sit oprør tok han paa at gaa frem og tilbake mellom døren og bokskapet paa motsatte væg. Hendes taushet forulempet ham saa hjertet begyndte at hamre – helt fra

ungdommen [79] av hadde de ti bud været hans rettesnor, det maatte hun vel vite hun som hadde kjendt ham fra gutteaarene til idag! Selv i studentertiden hadde han gaat i kirken!

Hun saa ut av vinduet.

«Vi blev opdrad til at gjøre vor plikt vi hjemme, Adam. Og til den hørte trosbekjendelsen og kirkegangen. Det er anderledes med Nicolay Braach. Han har valgt frit, du har selv fortalt mig om krisen han gik gjennem, da Wexels vakte ham. Og – og Marthine tyr sig til ham, det forstaar jeg godt. Barn drages til det ekte.»

«Ekte!» han fôr sig med begge hænderne gjennem haaret – var kristendommen ikke ekte før den ledet til overdrivelser – saa at man blev sengeliggende av at øve den, som smaapiken var blit det?

«Jesu lære er jo en eneste overdrivelse, Adam – efter borgerlig maalestok.»

Det skulde være kristendommens hensikt at forstyrre det borgerlige liv, hva? Hun trodde det?

«Ja det tror jeg var Kristi hensikt. Jeg tror i grunden det ...» hun sa det langsomt og mer som for sig selv.

«Saa kan heller ikke din egen kristendom være ekte, Stina! Har du betænkt det? Du som altid har sat din ære i at være en god borgerinde!»

Hun bøiet hodet litt.

«Ja jeg er borgerlig. Og jeg sætter min ære i det. Du har ret i det. Derfor var jeg gla Marthine ikke kom til mig den dagen. Jeg var gla hun gik til sorenskriveren.»

[80] «Jeg forstaar dig ikke!»

Samtalen irriterte ham nu over al maate, han kunde ikke holde hænderne i ro – han la dem sammen bak frakkeskjøtene, stak dem i bukselommen, drog dem op igjen ... Hvorfor hadde han rørt ved denne ulyksalige materie? Hvorfor gik Stina imot ham paa denne trossige maate?

«Men hele denne uhygge kan vi takke Ingar for!» brøt han ut. Han gik frem til sybordet, stillet sig paa andre siden av det og trommet i vinduskarmen.

Om en stund saa han ned paa konen. Hun hadde reist hodet. Læbene skilte sig paa hende, ansiktet stod i dyp rødme – den øket, blev blaalig ... Blikket var dunkelt og som sykt.

«Føler du dig uvel, Stina?»

Hun tørket sig over panden.

«Det gaar straks over,» sa hun og sat litt. Saa aapnet hun sybordet, la snelle og saks paa plas i de smaa rum – lukket det, reiste sig og gikk ut av stuen med trøien over armen.

Han blev staaende der han stod.

Litt efter litt sletnet panden paa ham, han la hodet i nakken og saa ut over mot øraden. Lille fru Laura hadde ret: Stina begyndte at bli gammel.

*

En av de første dager i august kom den ældste søn hjem, uventet.

Stina stod i kjøkkenforklæ ute i bakgaarden og saa paa en kurv med levende høns. Det var spændt en stump fiskenet over kurven – to gamle høner trykket sig sammen paa bunden, men hanekyllingene [81] stak op nebbet gjennom maskebrottene. Hun hadde sendt bud efter David Strande – de vilde ikke kappe hodet av fjærkræet sit selv, bønderne; men de solgte dyrene for en slik og ingenting, for dem var det ikke menneskeføde.

Hun stod og grudde ... Det avsindige flakset av den hodeløse fuglekroppen her inde mellem husvæggen og stenvuren kjendte hun saa vel. Men høns i hvit sauce var Adams yndlingsspise – naar fødselsdagen nærmet sig var det ikke andet for end besørge henrettelsen. Det var ikke den eneste hun maatte være med paa her ute ... Her slog hun og piken hummeren i hodet før de slap den op i gryten; her skar de torsk og sei; og her snudde hun skindet av aalen ... Hun saa bort paa husvæggen, rødmalt og upanelt, som de fleste bakvægger i byen; spikerne hun hadde slaat gjennom aalehodene stod tæt i tæt der borte ... Ingen tjenestepike hadde været at formaa til at flænge skindet av de ekle dyrene. Hun mindtes første gang for tre aar siden – piken hadde rømt sin vei. Men da arbeidet var gjort og den færdigflaadde aalen hang og enda slog med spolen, nappet det i skjørtet hendes. Da opdaget hun, at Marthine hadde staaet bak hende hele tiden. «Jeg er hos dig mor,» hadde barnet hvisket; hun hadde været vild i øinene av skræk ...

For Marthine blev det ikke let at komme igjennem –.

Stina satte sig paa stentrappen som gik fra den vesle brolagte plassen ved utskottet op til plassen med moreltrærne foran ildhuset. Et lite øieblik støttet [82] hun albuen mot knærne og dækket ansiktet med hænderne. Det var saa stilt allesteds nu i smaafolks middagstid ...

David Strande kom og gjorde sit arbeide. For hvert hode som blev liggende igjen paa huggestabben utenfor kjøkkenvinduet lukket han øinene, mens han prøvde holde det rabalske kræ nede. Stina stod med hænderne paa hoftene og saa paa. David skulde ikke være alene om det, han heller. Da han var færdig, nikket hun til tak – sammen sanket de hønsene op i kurven igjen.

Men manden blev staaende.

«Var det noget mer, David?»

Han glyttet op paa himlen – den var jevnt skyet, lyset deroppe var graat og godt for øiet ...

«Han kjæm vel med regn no ...»

Ja. Og det trængtes. Det hadde været en mærkelig tør sommer, denne.

Det var nu det at han amtmann vilde han skulde stemme paa skriveren ... Han Stampe hadde sat ham i stor stand, stemme det kunde han – han saavelsom en anden.

Det var jo snilt av amtmannen.

Overlag snilt. Men. Det var nu det at han Ingar mente han skulde stemme paa kjøbmand Seljestad.

Saa? Ingar hadde snakket med ham?

Det var ikke frit. Ingar var en folkelig gut. Tok sig ofte en røk med menigmand, han.

«Naaja – hvad synes du selv da?»

Manden klødde sig i nakken og snudde paa bussen. Den tobaksbrune skjægtippen paa haken dirret.

[83] Det var nu det at han hadde tænkt samraa sig litt med fruaa ...

Stina løftet den store vierkurven, armens muskler rundet frem inde i blaatøisærmet:

«Vil du vite min mening, saa er det den at du er et uvidende toskehau og det staaer du dig paa at være ved, David far!»

Hun gik mot bislaget.

«Ja i mene' som fruaa,» sa det bak hende.

Da lo det høit bortenom bislaget, tostemmig ... Og i det samme kom Adam ut fra kjøkkenet. Næste nu var den krappe gaardsplas fuld med folk: begge guttene, de bar en liten avskjæring mellem sig i en taugende, efter dem Tinne.

«Mor!» ropte hun, «Ingar kom med dampen, far! Vi saa ham paa kaien ...»

Ingar tok av sig luen og hilste – saa solbrændt var han at fregnene kom bort – det røde krøllete haaret sken som guldmænget.

Faren, som hadde erend længer op i gaarden, stanset.

«Saa du er hjemme igjen? Fik I fisk?»

«Ja vi har holdt os med kosten hele tiden; og solgt resten. Derfor kunde vi bli saa længe –» gutten saa blaat paa ham.

«Det er godt. Du trænger at skifte skjorte ser jeg.»

Edvard hadde hat travelt med at løse bord i den tjærebredde dunken. Han laa paa knæ og brøt.

«Ingar har noget med til dig, far!»

«Østers,» sa Ingar – og nu blaante øinene saa stærkt at Stina maatte nikke til ham. [84] Østers! smaapiken slog sammen hænderne.

Østers! Stina lo. Det var det beste hun og manden visste. Aar og dag var det siden de smakte dem. Mindet om østerskalasene hjemme i Trondhjem drog forbi som et syn: tønden ved siden av bordet, de røde muntre mandsansiktene – for bordenden farfaren med løftet glas ... Og ut over hele duken hundrede av perlemorskinnende skal, som hun og Adam sanket i kurver ...

Guttene hadde faat væk halve lokket – der laa de, skaldyrene, skiftet i graat og grønt som selve sjøen.

Adam var blit brændende rød.

«Vet du ikke at østersen er fredet her paa disse kanter gut?»

Edvard dukket sig litt. Ingar stod rak.

«Manden som solgte dem til mig eiet selv banken.»

Faren pekte paa de smaa sundbrukne bordstubbene –

«Du tar og slaar igjen tønden – sætter mandens navn paa den – bringer den ombord i første baat og returnerer den til adressaten. Har du forstaat?»

«Far, han har git klokken sin i pant for betalingen,» ropte Edvard i diskant – «Du kan da smake paa én lel!»

«Saa det synes I? Jeg som er embedsmand? Klokken?» satte han i – «Fars ur?»

«Jeg tænkte løse den ut nu jeg faar maanedspengene mine.» Ingars mund blev trang og liten.

«Din flab!»

[85] Han gik bort til stentrappen. Da bøiet Tinne sig og tok efter en østers.

«Vil du la være østersen! Ska' ingen andre ha den, ska pinedø ikke du ha den, din bytting!» Ingar drev til hende saa hun tomlet ind mot husvæggen. I samme nu var faren derborte, en arm suste og slaget traf sønnens kind.

Han stod et sekund og blikket bent ut for sig – saa hulket det til i ham, inde fra brystet – han slængte trøieærmet for ansiktet og kilte sig forbi stedmoren ind bislagdøren.

Stinas læber skalv.

«Han gjorde det av kjærlighet til dig, Adam.»

«Han gjorde det fordi han ikke lenger vet forskjel paa ret og uret!» Adam bøiet sig og tok smaapiken i sine arme.

Umulig at faa virksomheten inde ved pulten paa kontoret i gang igjen. Minuttene derute i bakgaarden hadde ændret dagens ansikt for Adam. Og det hadde netop været saa lyst imorges, lysere end paa længe! Posten hadde bragt ham en skrivelse fra departementet, en anerkjendelse av hans arbeide for den nye dampskibrute og for stedets landhusholdningsselskap. I sin private regnskapsbok hadde han endelig denne morgen kunnet utligne sin konto i Trondhjems sparebank, gjælden han kom i de vanskelige aar under den arme Ingas sykdom og mange badereiser var sluttelig betalt! Med døren aapen til det ytre kontor hadde han staat foran pulten og [86] arbeidet – fuldmæktigen hadde ferie, han slap se hans fete, folderike nakke; naar han løftet hodet møtte han synet av kontoristens tiltalende fysionomi: den vakre oval med krusskjægget og den tette, mørke haarvækst, romernæsen og de lysebrune, livlige øine – et ansikt karakteristisk for disse bygders intelligente, oplyste bondestand. Fra og til hadde han tat sig selv i at nynne, morgentimene igjennem.

Nu stod han taus foran pulten og dampet paa merskumspipen. Røken fløt blaa mellem ham og det stemplede papir paa pultlokket ... Ingars trossige ansikt og djærve blik kom og gik ... Ordene han vilde si kokte op i ham som skum – han svælget og bet i mundstykket paa pipen ... Han vilde ta sønnen for sig iaften; det skulde bli et ultimatum, denne gang ...

«Kaarbø!» han skjøv sammen papirbunken paa pulten – «Spør nogen efter mig, er jeg at træffe efter fem. Godmiddag.» –

Han tok den øvre vei – forbi raadstuen, forbi kirken, forbi lave, lysmalte, kaprifolklædte hus ... Sist han gik her hadde han følge ... Fru Laura var vendt hjem – saavidt hadde han en dag vekslet ord med hende paa et gatehjørne ...

Han kom dit veien blev gangsti – stanset litt og saa ut over fjorden. Ikke et menneske hadde han møtt ... Og hjemme var alle imot ham: Stina, sønnene ... Selv naturen var idag som paa de onde dager: en sælsom metallisk glans i belysningen, som gjorde landskapet haardt og uvenlig.

[87] Han braasnudde, brettet op benklærne og tok skoglæns op over lien.

En halv times tid senere saa han toppen av den døde furu. Bak nærmeste bakkedrag faldt lændet ned imot den, – han vendte ansiktet dit de sølvgraa grenene lik et mæktig gevir løftet sig over randen og gik bent paa. Langsomt steg træet imot ham – nu var han øverst paa bakkekammen, saa furulæggen – et skridt til og lyngteppet synte sig.

Et menneske sat indved stammen. En liten kvinne i rød hat.

Han blev staaende urørlig. Det var ikke til at tro. Hun hadde fundet frem til denne ensomme plet – til hans sanctuarium. Hun!

Da han paanytt satte fot for sig, knak en gren og hun blev vår ham. Hun løftet de smaa hænderne:

«De amtmand? Her!»

Han kastet sig ned i lyngen ved siden av hende – het i kindene og med skjælv røst sa han det med det samme: her oppe hadde han sit allerhelligste, hit brukte han søke naar livet gik ham imot! Ved et tilfælde fandt han og Stina og smaapiken en gang dette underlige træ. Siden hadde han været her mange ganger, disse aarene – mest alene. Træet her var hans fortrolige! Det var taust som de døde og trofast som dem. Ingen vind stjal hemmeligheter fra grenene her og bar dem videre ...

«Det var pent ...» mumlet Laura Frivold. Hun var uten lorgnet, hun lukket øinene halvt og saa paa ham.

[88] «Saa sitter De her! Pludselig ser jeg noget rødt. Og det er Dem!»

Hun nikket.

«Jeg har ogsaa været her før – for at gjemme mig, en liten stund. Idag – idag er det kanske meningen, De skal betro Deres sorger til mig da – istedenfor til træet ...» hun foldet hænderne over knæet – «Her er saa stille.»

Han hadde tat av sig hatten – han laa og hvilte paa albuen; direkte saa han ikke paa hende, men alt ved hende var tydelig og nært som i en drøm: de spinkle anklene, de smaa snøreskoene – lillefingeren, som rørte sig urolig indved knæet – halsen bakom den opknappede linning ...

Fjord og fjeld smeltet mot ham i godhet, solstreif gjennom skylag, det glitret i bjerkelien under dem – det var høstens første dag som sank hjem igjen i sommerens fang.

«Det blir ikke til noget med regnet,» han var tør i strupen og maatte hoste.

«Nei idag blir det ikke regn!» hun sa det, som hadde hun brev paa det. Han maatte smile.

Med hodet snud mot hende fortalte han om optrinnet bak bislaget – han lettet sit sind, lot ordene komme som de vilde ... Sønnen Ingar hadde gjort ham bekymring saa længe han kunde erindre – det gik stride, ham fiendtlige strømdrag i den gutten – han slektet paa sin morfar, den selvglade professor som han aldrig hadde kunnet døie! Han ængstedes for Ingar! Det raadet i visse studenterkredse i Christiania en tone som var helt gudløs, [89] gudløs og umoralsk. Han hadde en mistanke om at sønnen var vel hjemme i disse kredse! Skulde han kort og godt ta ham væk fra studiene? Skulde han sende ham tilsjøs? Eller skulde han sende ham nordover til slekten paa Mære og la ham hugge tømmer en vinter?

Laura Frivold sænket brynene – det kom en liten rynkebundt over næseroten –
Hadde han gjort noget værre da – end at kjøpe de ulovlige østersene? Og være brutal mot sin halvsøster?

Adam tidde litt. Saa fortalte han om brevet, de hadde fundet i Edwards trøielomme.

Men hvorfor læste Stina andre folks brev?

«Andre folks? Kjære fru Frivold, det vet De da at Stina aldrig vilde gjøre! Men en papirlap i en av børnenes lommer!» Og han gav igjen indholdet for hende, næsten ordret.

Da lo hun. Hun lo som Stina hadde led... Han soknet efter sin forrige indignation.

«De ler av det? Av mig ...?»

«Er vi alt saa forskrækkelig gamle da – at vi ikke skjønner *det*, amtmand?»

«*Det ...?*»

Hun rakte armene op over hodet sit, som en gang før –

«Det er jo bare det samme, bestandig. Længsel – længsel – ogsaa ungdom. Ogsaa mod! Det skal vel mod til at være ved at en længes – selv for en mand!» hun bet sig i læben med det samme.

«Paa mig virket det ikke ungt ... Netop ikke. [90] Gammelklokt, uhørt frækt og – og ublygt finder jeg et saant livssyn.»

«Nei,» et nu la hun haanden paa armen hans – «Det er bare at turde! Vi turde jo ikke, vi! Men vi hadde da lyst?» hun drog ned hodet mellem skuldrene som en fugl

– «Men saa husket vi – for eksempel konfirmationsløftet. Saa var *vi*. Og – og naar vi lot være, saa skal værsego' de andre la være ogsaa. Men – vi tænkte da ofte paa at det var rart det blev saa lite ut av altammen ... Av alt vi ventet os. Det gjør vel ikke De – men det gjør – mange andre.»

Han var gla hun ikke saa paa ham. Han reiste sig op og stod, med ryggen til hende.

«Jeg liker Deres søn godt, jeg.»

Det var som kom han nær noget koldt; han fik likevekten igjen.

«De har vel ikke set større til ham i det siste, fru Frivold.»

«Nei – men jeg traf ham for nogen dager siden – han og de andre rabulistene, hos østerseieren! Vi tok turen med den nye ruten, Frivold og jeg – – ind i fjordene. Deres søn er jo ikke noget barn længer, amtmand!»

Han svarte ikke. Hun rakte ut haanden og han hjalp hende paa føtterne. –

Mens de drev skraalies nedover mot byen, spurte hun ham ut om den nye dampskibs-forbindelsen. Han fortalte om den. Han fortalte hende litt om landhusholdningsselskapet, ogsaa. Hun hørte nøie efter, nikket og sa: Hvor morsomt for Dem.

[91] Paa den øvre veien stanset hun.

Naada? Skulde de ikke følges til posthuset?

Hun rørte ham let paa høire haand, som hvilte paa stokken.

«Farvel og tak for nu,» sa hun – «Det var underlig vi skulde møtes der oppe.»

«De er et besynderlig lite menneske, fru Laura.»

Hun saa op paa ham; øinene vilde ham noget; munden sa:

«Hils Stina mange gange.»

Paa vandringen hjemover besluttet han sig: han vilde se det an med Ingar enda et aars tid. Om et par uker reiste slyngelen til Christiania igjen – han skulde faa slippe med den vanlige formaningsstale, dennegangen ogsaa.

[3]

Valgets voldsomme spænding var over.

Med knap majoritet var sorenskriver Braach atter blit repræsentant for byen og nabobyen. Over nytaar skulde han reise sydover som en av de trede tingmænd «der viet til nederlag skulde føre høires dødskamp til ende,» som han hadde uttrykt det til den deputation av vælgere, som med amtmanden i spissen en søndag formiddag hadde komplimentert ham i hans hjem. –

Indunder jul holdt stedets musikalske selskap sin aarlige fest paa det nye hotel. Denne tilstelning hadde selv i almindelige tider en speciel karakter: folk som aaret rundt aldrig møttes til selskabelig samvær med embedsmændene, officerene og den høiere kjøbmandsstand, kunde denne ene aften frit røre sig mellem byens honoratiores; haandværkere og smaahandlere sat bænket med sine koner og sine unge i øvrighetens nærmeste nærhet – første violin bøsse-maker Thorsen førte fløitens hustru amtmandinde Stampe i polonæsen, ut over natten indgik punsch og musik lykkelige forbindelser, byens rebslager [93] hadde allerede to aar i træk svunget den vakre fru Frivold i siste dans, en lystig rheinländer.

Alene proprietær Grunk nektet stadig at ta del i denne folkefest. Hans forfædre hadde høstet korn og dyrket poteter hvor byens hus og gater nu bredde sig, de fleste urindvaanere hadde været hans slekts leilændinger og tjenere; han holdt sig denne aften som de fleste andre hjemme paa hovedbølet nord for byen. Men iaar hadde han personlig, i kaleshevogn, avlagt amtmanden en visit og advart ham mot de musikalskes forehavende. Hele denne høst hadde selskabeligheten i byen stagnert; landets tilstand indbød ikke til pokal-klang ... Som enhver anden hæderlig borger hadde amtmand Stampe selvfølgelig brutt al forbindelse med stedets radikalere? Selv fik han varer til husholdningen fra nabobyen efter at byens tredie kolonialhandler notorisk var gaat over til venstre; liksom han forlængst hadde sluttet at hilse paa postmesteren. Men paa det musikalske selskaps fest kunde man resikere at maatte gni sig opad hr. Frivold, at bli traadt paa tærne av høkeren hr. Seljestad!

Adam Stampe hadde indrømmet at tidene var prekære. Men festen skulde denne gang delvis arte sig som en avskedsfest for sorenskriveren – vilde byens røde allikevel indfinde sig, laa deri en anerkjendelse ialfald av Nicolay Braachs personlige værd. Og hvad musikkens utøvere angik, saa visste han av egen erfaring, at for dem var denne aften utelukkende viet Euterpe og Terpsichore – *denne* aften var hver sanger, hver stryker og fløitenist borger i [94] musikkens skjønne rike – og intet andet! Ja kanhænde hadde han og hans fæller netop en mission i disse tunge bitre uker: at samle et vinterlands folk til nogen timers glemsel! Proprietæren tok ikke den letlivede amtmands fraser for god fisk – han forlot ham med en advarsel: saaledes som gemyttene nu var ophisset, vilde en sammenkomst «saa blandet som en blandaball¹²» neppe komme til at arte sig som fest – «Næppe, far, næppe!»

Da aftenen kom og Adam stod midt paa hotelsalens tomme gulv sammen med det øvrige vertskap og ventet de første gjester, kjendte han sig beklemt. Omsonst fristet han komme i denne stemning av spændt oprømt, som altid denne kveld brukte ta ham – en liten glad feber som foran en prøve han visste han skulde bestaa med glans. Sextetten hadde øvet flittig de siste uker – lik oaser i ørkenen hadde disse timer været – i dem hadde han glemt vennen Nicolay's trætte ansikt, glemt den politiske ulykke, ja glemt selv det dunkle, som hjemme i amtmandsgaarden grodde mellem ham og konen ... I aften skulde de spille Beethovens D-dur symfoni, musikken som helt siden gutteaaarene hadde været av hans kjæreste – med sin sødme og sine lyse klange uløselig bundet til mindet om moren, til klaveret i Stampe-gaarden og den gamle stue ... Men nu, øieblikket han skal sætte fløiten for munden nærmet sig, nu var det noget i sindet som sviktet –.

Tankespredt lyttet han til sine venners smaasnak. [95] Gamle skipper Paulsen stod like ved ham, i blaa klædespjekert, med hvitt slips; han holdt violinkassen under armen, lavt og ivrig talte han om programmet med tenoren, baker Dybdal ...

Salen var vakkert oplyst av tre lysekroner, laant ut fra private hjem til festen. I midten hang hans egen prismes, med de fireogtyve smaa flakkende flammer ... Oppe paa forhøiningen i salens fond stod notestolene og ventet ... De smalle bænker langs veggene var dækket av puter, trukket med høirødt – en gave til selskapet fra byens damer. To mennesker sat alene paa langvæggen: Stina i sin sorte silkekjole og doktor Weyberg. Adams blik stanset hos dem, et øieblik. Stinas pande med det vakre haarfæste var hvit og klar, men over dragene ellers rørte det sig et sælsomt spil av lys og skygge ... Hun sat bøiet, saa op paa Weyberg fra siden, øinene var alvorlige, munden smilte ... Det var noget tørstig i hendes ansikt, en dulgt uro, noget fremmed ...

Den høie brunmalte dobbeltdør gik op for de første gjester – han rettet sig og rykket med begge hænder snipkjolen frem over skuldre og skjortebryst; hans blaa øine flakket over den lille klump mørkkledde personer, som nu drøiet borte ved døren og lot konsulen med familie passere. Saa tok han et skridt frem foran sine medværter, bukket, smilte og ønsket velkommen.

Litt efter litt fyldtes salen. Mænd i mørke klær, kvinder i sort silke eller uld, ungpiker i tyll og bobinet. Nærmest indgangen hadde saksfører Valentinus [96] sat sig ned, føtterne i springstøvler drog han saa langt ind under bænken at det lyste i de hvite, hjemmespundne hoser –. Paa gulvet nærmest Adam stod Braachs, foged Slette med sin laaghalte datter, byens oberst og rektor. Magda Braach talte med oberstinden – det hvite snipsjal gled længer og længer ned over de skraa skuldre ... Adam la hænderne paa ryggen og flettet fingrene i hverandre: samtalen like ved ham lød saa kunstig høi og ubesværet –. Overalt i salen ellers blev der talt lavmælt, næsten hviskende ... Han snudde sig, vinket sønnen Edvard til sig med hodet og spurte, om han hadde hilst paa frøken Slette?

Gutten svarte han hadde tat baade hende og fogden i haanden. Han var vandkjemmet, i mørkere og lysere totter laa haaret fint skilt over tindingen; den skære ansiktshud var enda rødskjoldet efter saapevasken.

«Du kan gaa hen og bukke dig for rebslageren og P. Seljestad? Glem ikke hans kone.»

«For Seljestad?» han saa op paa faren i blank under.

«Alle her er vore gjester –» Adams øielok glippet fort – «March!» Og han saa efter Edvard. Nu gjorde gutten et slags buk for kolonialvarehandleren ... faren bøiet selv hodet, som for at hjelpe paa –.

Mellem de siste fremmede kom Laura Frivold. Hun var alene. Først hilste hun paa fru Braach, paa frøken Slette, paa oberstinden –. Adam saa mot [97] døren som ventet han den enda en gang skulde aapne sig.

Han bøiet sig imot hende og tok fra hende notene, hun bar paa.

«Og hvor har De gjort av postmesteren, min naadige?»

«Jeg har lat ham bli hjemme. Jeg bad ham om det. Han sitter jo godt som han sitter, paa partiets laurbær,» og hun la til, lavere: «Jeg tænkte det var, best, for os allesammen, at han ikke kom.»

Adam klemte til om den lille haanden, han enda holdt i sin.

Da hun gik videre, løftet han hodet og tok et dypt aandedrag: her vilde intet ubehagelig ske iaften! Proprietæren kunde ha spart sin advarsel! Og han smilte til baker Dybdal og la sin lange, hvite haand paa hans kjæmperyg:

«Inat, ved punschen, tar vi to det høie C, min kjære Dybdal!»

Salen var fuld, koncerten kunde begynde. –

Nogen timer senere var festen paa sit høieste. Uten mislyd eller skurring var programmet blit ført igjennem: atter hadde stedets amtmand vist sig som den ypperlige administrator han var, her i salen som i distrikt og kommune. Mange par øine fulgte den høie skikkelse naar han gik over salsgulvet for at gi tjenerskapet en ordre eller orkestret i fonden en besked. Og gamle folk frisket op minder fra forrige tiders fester paa Dybdal-salen, fester med fyld og utskeielser, med daarlig beværtning og unisone [98] sangbrøl. Amtmand Stampe hadde faat skik paa tingene – ikveld hadde opvarningspikene hvite traadvanter paa hænderne, syv par vanter hadde Marthine Stampe kjøpt hos Abrahamsen paa torvet; det kunde kaldes naraktighet; men det kunde ogsaa sies at amtmanden ikke holdt selskapet her ringere end statsministerens i stiftsgaarden ...

Under spisescenen i de smaa sidelokaler hadde han selv gaat rundt mellem bordene og sørget for at ingen var blit glemt; i døren mellem de to største rum hadde han utbragt kongens skaal. Fru Seljestad hadde ikke kunnet ta øinene fra ham – manden vilde formene hende at tømme glasset, men om saa amtmanden hadde skaalet for gammel-Erik, drikke tilbunds maatte hun, naar han smilte til hende. Og Adam Stampe rak at smile til de fleste.

Da folk hadde faat sig litt i livet, var det et kvarters pause før amtmandinden og fru Frivold satte sig til pianoet. Tungebaandet var løst, snak og latter stod høit under taket og to bergenske handelsreisende, som maatte ta tiltakke med en krok i hotellet's gang, hørte hvordan rektor med hævet pekefinger indprentet byens baker en korrekt tekstuttale til det store solonummer.

Det var blit luftet i salen under spisescenen. Laura Frivold som var utringet fik laane fru Braachs sjal, Adam la det selv om hende. Og han blev staaende ved instrumentet og vendte notebladet for de spillende.

Stinas store, hvite hænder førte melodien – som i lek tok hun de svære grep, klart og koncist svarte [99] strengene ... Frembøiet og nærsynt sat fru Laura ved siden av

hende, ængstelig fulgte øinene notelinjen – de smaa hænder strævet nede i bassen, lillefingeren stod nu og da forlatt ut i luften og skalv ...

«Ikke c, Laura! Cis, cis!» hvisket Stina og farven steg i det sterke ansikt.

«Ja ... ja ...»

Adam holdt bladet ind mot stativet – ret under ham løftet og sænket et bryst sig, to hvite rædde bølger bak en dæmning av kniplinger og silke ...

«Snu, Adam, snu!» et blink av et øieblik løftet konen hodet og saa op – «Du glemmer dig! Vi er nede!» –

Han førte op frañaisen med fru Frivold. De stod paa salens kortvæg – som motpar hadde de doktoren og Stina. Oppe paa podiet bak dem sat orkestret – den muntre taktfaste melodi stod ham i ryggen lik en frisk bris, – med fru Lauras hanske-haand høit løftet i sin skred han frem over gulvet og aapnet kontradansen med et dypt buk for kone og ven. De klædde hinanden, Stina og Weyberg, doktoren hadde samme statur som han selv, for en gangs skyld var konen ikke høiere end sin danser!

Tur fulgte tur – mens de mange par paa langvæggen møttes og skiltes under latter og pussige pas, stod han med en liten haand paa sin arm. Han talte ikke med fru Laura og saa ikke paa hende – det tonte og sang i ham, alle aftenens melodier baaret inde under dette skum av let musik... [100] ordene, han kunde si, vilde bryte hans lykkestemning – ord, han ikke kunde si hende danset sin egen yre dans ... Følte hun det samme som han? Forstod hun hans taushet? Haanden paa armen rørte ham i smaa, nervøse ryk. –

Punsch og bisp blev baaret om mellem runddansene.

Adam hadde ført fru Braach i en vals; helst vilde han sat hende fra sig hvor han fandt hende, – i dameraden paa langvæggen; men hele aftenen hadde han knapt vekslet ord med venen Nicolay og da konen spurte om de ikke skulde lete ham op, fulgte han hende ut til rummet hvor en del herrer hadde samlet sig om toddyglassene.

De nærmeste reiste sig og vilde gjøre plas for amtmanden. Men det var sorenskriverfruen som tok en av de ledige stoler. Med et smil sa hun: «Tillater I, mine herrer? Jeg vil gjerne nyde min mands selskap saa længe jeg kan. Snart forlater han os alle.» Naturligvis! Mændene rykket litt væk paa begge sider av hende, rummelig og alene blev hun sittende for enden av det avlange bord. Braach

strøk sig om skjægget: «Ja du Magda!» Litt bryd saa han sig rundt – samtalen var gaat i staa, det knurret lydelig i gamle Valentinus ved den motsatte bordende.

Nei, amtmand Stampe vilde ikke sitte ned! Han heldte sig mot dørposten, tok mot et todryglas og drak sorenskriveren til. Og mens samtalen foran ham saa smaat blusset op igjen, stod han og lyttet bakover gjennom to rum efter sopingen av føtter i [101] valsetakt. En vinrød kjole var knapt av gulvet derinde ... Gjenskin av den blussende farveflek laa mellem ham og alvorsmændene rundt bordet –.

Doktoren kom og stod litt ved siden av ham. «Her politiseres,» spurte han lavmælt. Ja, i øieblikket ... ellers hadde man drøftet kvartet-sang. «Jeg har talt meget med fru Ernestine iaften, Stampe – hun er ikke snauhugget, hun! I hende suser enda storskogen, pinedød!» Adam saa paa ham, blev mørkere i øinene – «Ja hun snakker med Dem, ser jeg – De er en av de faa hun gjør den ære ...» «En ro – jeg vil kalde det en lidenskabelig ro ... Men steil – steil som et kirketaarn!» Det rykket til i Adams mundvik – «Ja steil ...» mumlet han. Nu rørte Weyberg ved ham med albuen: «Der har vi fogden paa talerstolen, adskillig bedugget, hva? Det blir for fiskerienes opkomst, vil De vædde? Jeg foretrækker dansesalen.»

For et øieblik siden hadde Adam slaaet følge med ham; nu blev han staaende.

Slette hadde reist sig; med de tynde blaa-aarede hænder støttet han sig mot bordkanten like ved Magda Braach. De uthvælvende øine var svakt blodsprængt, to røde pletter brandt paa kindbenet indved den klare næseroten, det rykket i de magre skuldrene, som vilde de tvinge sig ut i snipkjolens skrukker –.

«For vor sorenskriver! For vor tingmand! For Nicolay Georg Frederik von Krogh Braach!»

«Neinei, foged, neinei! Min skaal er jo forlængst drukket, kjære Slette! Nei, nei! Ikke dette!»

[102] «... For denne gode mand vil vi som sitter bænket om dette bord i denne stund tømme et avskedsbæger! Patente høiremænd, lutter meningsfæller om dette bord, skriver!»

«Ja, ja» stemte det i fra alle kanter.

«Høiremænd – javel. Meningsfæller? Ultra posse, nemo obligatur, godtfolk!»

«Slette har ordet, hr. sakfører!» Obersten slog i bordet foran Valentinus.

«Du er en god borger, Braach! Men du er noget mer! Du er tillike en god og kjærlig ektemand! Din hustru her ved min side har i denne time ...»

«Tys, tys, foged. Det var bare for Dem, kjære foged!»

«Ja det var for mig! Og det er bevaret i mit hjerte, fru Braach! Du er borger og ektemand, men du er noget mer, skriver! Du er en god kristen! Du dømmer, men du fordømmer ikke! Du prøberer at forstaa og tilgive, ogsaa dine motstandere! Ogsaa dine fiender!»

«Hold kjeft, Mons! Du er drukken! Hold kjeft din dosmer! Du vet ikke hvad du sier – du est snør fuld!» Sakføreren var kommet sig paa benene, vommen i den rutede vest rundet sig frem over bordet – «Sæt dig ned, mand!»

Men fogden rettet sig, rettet sig til snipkjolen hang tom over salryggen –

«Vet jeg ikke hvad jeg sier? Vet jeg ikke hvad jeg mener! Du skulde være dig litt nu, Valentin, være dig et grand, sier jeg! Opgjørets dag ...» med ett skaket graaten den skindtørre krop, med [103] hænderne flate mot bordplaten heldte han sig frem mot Nicolay Braach –

«Ned med tyrannene!» hikstet han – «Du forstaa mig, skriver, du forstaa mig, skriver – du og jeg, skriver ...»

Folk var kommet frem i døraapningene – Seljestads Bjørnsonmanke løftet sig bak Valentinus.

Meget blek stillet Adam Stampe sig ved fru Braachs stol, den hvite haand med det trange mansjetpanser om haandleddet løftet toddyglaset:

«Det er stortingsmand Braachs skaal vi drikker, mine herrer! Vi har fattet tankegangen i vor loyale fogeds ord! Nordmanden, vor humane repræsentants skaal!»

«Lehmann mer end nordmand!» ropte sakføreren, hængekundene disset av ophisselse.

«Lemæn!» Magda Braach reiste sig halvt og grep om sjalet med begge hænder – «Bruker De virkelig skjældsord, hr. Valentinus?»

Adam bøiet sig ned til hende:

«Han sikter til den danske statsmand Orla Lehmann,» sa han lavt – «Humanisten, skandinaven. Det er ukvemsord godt nok i hans alfabet!»

«Har jeg ordet?» sakføreren skubbet væk stolen, med hodet bakover saa han skraat ut over forsamlingen: «Har jeg ordet til en kommentar? En god borger? Tilvisse! En god kristen? Har ikke den ære! God ektemand? For god! For god!»

Ogsaa sorenskriveren hadde nu reist sig.

«Det er paa tide at bryte op, tror jeg» de smaa mørke øine prøvet fæste sit blik – «Deres kommentar ^[104] kan jeg kanskje faa ved en mer privat leilighet, sakfører.»

«Nu syns Vikingaskepp, då är Äntring och Strid,
det gar hett under Skøldarne till!
Om du viker et Steg, har du Afsked från oss,
det är Lagen, gjør sen som du vill!»

Gode kristen! Gode borger! Gode uxorius! Slette politiker! Jeg drikker Dem ikke til! Jeg drikker for prætorianerne, for vor regjering, som staar statsraad hos Norges konge! Jeg drikker for de mænd, som heller vil dø paa skansen, som heller vil betale med stillings og æres fortapelse end være med paa at bryte konstitutionen!»

«Gamle injuriant, jeg drikker gjerne for Norges vel! Visselig vil ...» et voldsomt alvor overskylltet med ett den spøkefulde klang i Nicolay Braachs røst – «visselig vil ingen høiremand være med paa at nedstyrte landet i parlamentarisme, Valentinus! Om midlene til at hindre en saadden katastrofe skal De og jeg ikke tvistes – ikke iaften. Ikke her!»

«Midler? Ett middel, ærede hyrde! Ikkuns ett, naar ulven staar for døren! Kniven i ham! Bajonetten gjennom ham! Det er det eneste de karle vil forstaa! Man regjerer. Eller man regjerer ikke. Man spør fanden og hans oldemor og sin kone til raads! Eller man handler! Kongens skaal, mine herrer!»

Braachs haand skalv, han støttet sit glas mot bordplaten.

«Hans majestæt er i en saare vanskelig stilling: La ikke os, hans tro undersaatte, gjøre det værre ^[105] for ham. La os erindre at vort vel altid har ligget denne mand paa sinde!»

«Broderfolkenes vel!» ropte P. Seljestad – «Det er puken til forskjøl, sorenskriver!»

«Ogsaa venstremænds vel, saasandt der er nordmænd, hr. Seljestad!» det dirret til som i smil om Braachs fine mund.

«De er en svak mand, skriver!» Valentinus ristet pekefingeren høit i luften – «Vokt Dem for Dem selv!»

«Naar har jeg i de aar jeg har hat den ære at repræsentere denne by vist svakhet, sakfører Valentinus?»

«Fra begyndelsen av! Fra begyndelsen indtil dette øieblik! Deres spøkefulde ripost til nærværende injuriant – Deres replik til den herre dér» – med bakutvendt tommelfinger pekte han paa Seljestad – «Deres kristelige mildhet, Deres politiske overbærenhet – svakhet, far, svakhet! Fyren der og jeg – vi er Deres motstandere, deres antagonist, høistærede! Frem med kloen!»

Magda Braachs diskant skar ind:

«De har drukket, sakfører!» hun snudde sig, saa op paa Adam Stampe, begyndte pludselig at skjælv i hele ansiktet: «Hvorfor sier ikke *De* noget, amtmand? Her skulde ikke serveres brændevin! De taaler det ikke! Det er en skam, en skam!»

«Men norsk politik –» sakførerens høie, kvasse maal saget sig gjennom snakken og larmen rundt bordet – «Norsk politik er kamp, ikke strategi, fra idag av! Krig, godtfolk, krig! Det er ikke flertal ^[106] de har, oprørerne – det er riksretsflertal! Bøddelflertal, mine herrer! Og paa skafottet ligger den norske embedsstand – husk mine ord! Soren skriver, foged, amtmand av flertallets naade! I blir dømt, sammen med raadene! Færdige! Finis!»

«En saadden dom skal med Vorherres hjelp endnu avværges!» Braachs ansikt blev hvitt og stille. «Godaften, mine herrer!»

«Vorherre holder sig neutral! Vorherre er centrumsmann liksom Dem!» sakføreren hujet som i storm – «Men fanden hjelper sine og det vet Svarten!»

Adam Stampe stod og banket paa glasset med sin dobbelte vielsesring – ingen hørte det. Opbruddet hadde spontant fulgt sorenskriverens farvel. «Mine herrer! Mine herrer!» ropte han. Da kjendte han en søt, sterk duft av rosenvand ... Han snudde sig – ret bak ham stod Laura Frivold.

Het i kindene av dansen neiet hun for ham i den trange, røde kjole – hodet bøiet sig over brystets firkantede utringning:

«Det er siste dans, amtmann – min venn rebslageren har budt meg opp, men jeg sa, jeg var engasjert. Er jeg ikke det?» hvisket hun og la hånden i hans.

*

«Ekteparet Stampe tok den øvre vei hjem fra festen.

Adam hadde budt kona armen og hun hadde tatt den; hun bar lykten, den lille lue brandt klar og [107]fredelig bak glas og gitter, skjæret fra den lekte foran dem i pyttens isheller. Over dem var mørket som rimet av stjerner.

Da de hadde gått litt, tok Adam av seg skindlue, natteluften la seg mot panden og kjølte.

«Jeg gjorde det ikke,» mumlet han, «jeg gjorde det ikke.»

«Er det noe du angreer på?» hun flyttet på lykten, så ansiktet hans kom i skygge. De hadde tatt begge to helt siden de kom ut på gaten – han ble ikke vår det før nå, stemmen vækket ham. Han kremtet og sa:

«Jeg burde talt ham til rette før. Valentinus, mener jeg. Han angrep Nicolay. Men jeg – jeg kom ikke til.»

«Var han ikke ruse? Jeg synes Weyberg så det. Jeg kunne høre ham helt inn i salen.»

I korte drag fortalte han kona det som var hendt. Og han la til:

«Jeg merket meg Seljestads uttrykk da Valentinus ropte: på skafottet ligger den norske embedsstand! Hans mund fordreiet seg i hoverende spot, øinene lyste av triumf! Hvor almuen hater os. Hvor de hater os!»

Hun svarte ikke.

«Hvorfor sukker du?» spurte han om en stund.

«Sukket jeg? Jeg er trøt. Jeg – jeg går og tenker på hvor lystig du og Laura danset, Adam. Straks etter at dette var skedd som du fortæller ... Hun kunne saktens. Men du?»

[108] Heten av en heftig rødme slo frem i panden på ham – han snudde seg væk –

«Jeg trenger – litt fest sommetider, Stina. Jeg er skapt saan. Det forstaar ikke du. Jeg kan ikke ernære mig av politik; og av embedsførsel. Som saa mange andre. Jeg har ikke – ikke alderdommens ro enda. Frosten lar vente paa sig – for mit vedkommende. Desværre.»

Atter tidde hun.

De passerte kirken og raadstuen: fra en celle i bakhuset lyste det.

«Sa du til Edvard at vi gik?» tung og urørlig hvilte armen hendes i hans.

«Han skulde følge Randi Rødset hjem, saa kommer han.»

Litt efter stanset han.

«Gaar du og graater, Stina?»

«Hvorfor skulde jeg graate?» kom det barskt og kort. «Jeg skjælver for jeg fryser. Edvard hadde en god kveld ikveld. Nu er han blit forlikt med frøken Randi: Jeg vet ikke hvem som var sprækest paa gulvet nu sistpaa, far eller søn. Naar du gjorde hokuspokus med Laura, gjorde Edvard dem efter med sin. Ikke noget rart, dere fik gulvet for dere selv, tilslut.»

«Ja, din veninde danser godt.»

I gangen, paa en stol like ved den aapne salsdøren, hadde Stina sittet i reisetøi og botforer, med den tændte lykten i fanget, da han kom ... Hun hadde set op paa ham; i den forkjerte belysning var ansiktet blit skakt og omskapt ...

[109] «Hvad talte du og Weyberg om iaften,» spurte han pludselig.

«Aa om saa mangt.»

«Hvad talte I om, da du sat med ham alene – borte ved væggen – før gjestene kom?»

«Før gjestene kom ...» hun tænkte sig om. «Han snakket om sin kone. Jeg spurte ham hvorfor han ikke søkte sig sydoover, til større forhold. Han er jo anset nok til det. Da sa han, han ikke vilde reise fra graven. Fra hendes grav.»

Adam lo kort.

«Naa det er vel noget, han sier ... Han har jo trøstet sig som vi vet – baade hos den ene og den anden av sine husholdersker. Som vi alle vet.»

Hun løste armen fra hans. Lykten svinget og kastet et blaf av lys over de to hvite forvaakede ansikter.

«Det har ikke noget med det at gjøre, som vi snakket om. Kjærligheten. Det er jo bare ...» hun kvidde sig og sa, fort: «Det er ingenting. Han er et mandfolk. Det betyr ingenting.»

Hun gikk over paa den andre siden av veien og blev gaaende dér bakken ned, til de stod foran sin egen hustrap.

Borte i gaten hørte de natisen single under en, som sprang.

«Nu kommer Edvard.»

«Ja,» hun aapnet gatedøren – «Imorgen blir det at ta av stearinflekker da – dere holdt dere under den kronen, som randt værst – begge to.»

*

[110] Det led med den onde vinter.

Sammen med storm og ulykker, som blev spurt fra seilskuter og fiskerflaate, hadde tidender fra den politiske kamp sydpaa herjet byen, sprængt gamle forhold og sat splid mand og mand imellem. Adam Stampes fløite laa uforstyrret i voksdukshylstret paa notehylden; ved nytaarstider hadde førstefiolinen, den stilfærdige bøsse-maker, i kammerset bak butikken stiftet et folkevæbnings-samlag for byen og omegn; samme Thorsen hadde vedgaat at han hadde formidlet utlaan av et svensk skjændsels skrift: «Den norske Konflikten» av Marcellus – et skrift som i meddelelse fra departementet til amtmanden var beordret forbudt i landet. Sextetten blev opløst – en ny violinkapacitet stod ikke til at opdrive: med bøsse-makeren kunde amtmanden ikke længer dyrke omgang.

Paa fogdens indstændige bøn deltok han fremdeles i meridianens spasertur. Ogsaa for sin egen skyld fristet han finde tilbake til den gamle kordiale tone, prøvde glemme saksførerens opførsel hin decembemat ... I de lange vinterdøgns ensformighet var det lille daglige samvær med doktor og foged blit en fornødenhet for ham; herefter som før fik han finde sig til rette med den gamle bulderbas hvis nærvær var en *conditio sine qua non* for den elskverdige fogeds –.

Men intet var som før mer ... Sakførerens fanatisme var ikke lenger et løsrevet fænomen – aviser og brev sydfra stadfæstet at hans synsmaate [111] deltes av en stadig steilere del av partiet. En uro som lignet angst grep sommetider Adam, naar postdagen kom og han mottok meddelelser fra vennen Braach. Samme post bragte Valentinus nyheter fra rammeste høirehold; og det gjentok sig at sorenskriverens forhaabninger hadde slaat feil siden sist, mens den gamle reaktionærs forutsigelser holdt stik.

Alt tidlig paa vinteren hadde det været forhandlet om en tettere sammenslutning inden høire i tinget – en for Adam som for hans ven usmakelig tanke. Alene den som stod frit, som ikke stod til rette for andre end sin Gud og overbevisning, kunde beholde evnen til kanskje endnu at utjevne striden, forsone standpunktene! Allikevel var Braach gaat med paa at høirefraksjonen istedenfor tilfældige selskaperlige sammenkomster burde leie et værelse i Christiania til konferencer. Personlig hadde Adam steilet selv for denne halvt private foranstaltning, – den vilde kunne gi hans ven og med ham de beste inden partiet skin av at maatte lystre parole.

Valentinus derimot ropte paa en karré det kunde staa respekt av – om ikke i omfang saa i kompakt sluttethet. En garde som døde, men som aldrig overgav sig! Den gamle mand hadde slaat med stokken i væggen paa amtmandsgaarden og spaad at *venstre* en dag vilde overraske landet med en slik sammenslutning. Vantro og smilende hadde Adam avvist tanken som absurd.

Men midt i februar sprang nyheten over byen: en venstreforening var stiftet.

[112] Det var svineri. Hvad skulde et overmæktig parti med organisation! Det var uhørt! Til sine møter tillot de sig endog at disponere tingbygningens lokaler – «et Storthing i Storthinget» som Nicolay Braach skrev. Intet anstændig menneske hadde kunnet forutse en frækhet som den!

Valentinus møtte amtmandens utbrud paa vanlig eggende vis: «Om De og Deres høit ærede ven vilde ofre Jer gode tro til menneskene for en nøktern vurdering av samme nederdrægtige species, vilde vi alle dermed være bedre tjent, amtmand! De og sorenskriveren elsker Jeres fiender – Sverdrup elsker kampen og makten – det gir andre resultater, far!» Og nu spaadde den gamle misantrop at venstre vilde være djærvt og lavtliggende nok til at besætte hele lagtinget med sine egne. Atter holdt Adam Stampe imot: der sat endnu mænd inden høire, inden det moderate høire, som selv radikalerne vilde undse sig for at skyte ut!

Før februar gik til ende visste hele landet at det utrolige var sked: henvendelser, forhandlinger, protester fra høirehold hadde vist sig fuldkommen maktesløse – lagting og valgkomité besat med Sverdrups tropper, til siste mand! – Adam Stampes øine skinte som i feber da han dagen efter at dette nye overgrep var blit en kjendsgjerning gik ned trappen og sluttet sig til de tre herrer. For første gang tok riksrettens spøkelse kjød og blod – for første gang dæmret det i ham at denne ugjerning vilde finde sted. Taus tok han imot saksførerens tilrop. Taus hørte han nogen dager senere hans referat fra stortingets ^[113] aapning – den gamle dirret av fryd over kongens tale, som ikke hadde eiet et forsonende ord til de stridende. – Av brev fra Braach visste han selv, at Sverdrup fra stortingsbygningens trap hadde «talt til Kong Mob efterat ha' ekspedert Kong Oscar.» Kampen var ført ut paa gaten! Maaske vilde den til slut bli avgjort der nede, paa barrikadene, som Valentinus og hans fæller lot til at ønske det!

Fjerde mars gik han for siste gang med i den fælles spasertur – «midda'n» som folk i byen nu kaldte den.

Posten sydfra hadde meldt om en lysning i situationen: der skulde ha hersket uenighet paa venstreforeningens møter; partiet kvidde sig for at nedsætte riksret; Sverdrup vaklet. Adam kjendte sig med ett fri for det ulidelige tryk, som i ukevis hadde rid han som en mare ... Fire i bredden vandret meridianen ut gjennom gaten – nedenfor kraapene skimtet han nytjærede robaater i fjæren – vaaren var i anmarsj – lysere tider i vente! Hans gode humør smittet foged og doktor – i det fine duskregn fortalte de historier og lo.

Utenfor posthuset stanset troppen. Paa væggen ved siden av veirmeldingene var der slaat op et blaatt papir, et telegram. Weyberg steg helt indtil, med sine nærsynte øine læste han:

«Protokolkomitéen har besluttet riksret.»

Uten et ord gik Adam frem og læste selv den ene linje. Underskriften var vækradert ... det var et privat telegram til postmesteren.

Doktoren knyttet næven og slog den mot den ^[114] vesle papirlappen med Norges ekekransede vaaben i overkant – han snudde sig mot Valentinus: «De fik ret, gamle! Pakket skulde været sendt hjem paa syv aar! De fik ret Valentinus! Det er pinedød ... pinedød ...» han fik ikke resten frem – han saa paa Stampe. Et nu hvilte de to mænds blik i hinanden, saa rakte Adam ut haanden og knuget til om lægens:

Weyberg følte det samme som han – Weyberg var som han av gammel embedsslekt – det var Weyberg og han, som blev rammet i hjertet.

Valentinus og fogden hadde været fremme og læst telegrammet med egne øine. De fire mænd blev staaende i klynge.

«Det er en forbrydelse ... Det er den største forbrydelse vor politiske historie kjender!» Adams røst skalv.

«Ikke større – ikke større end at den kunde været undgaat, – hvis de herrer ikke hadde hat medskyldige i vor egen leir, Stampe!» Sakførerens ansikt blev graat som den veirslitte husvæggen bak ham, de smaa øinene gnistret av harme.

Hjerteslaget biet i Adam – saa hugg det til saa brystkassen ristet –

«Forbrydelsen er Deres egen, sakfører! Deres og Deres meningsfællers! I som har villet anvende vold, I som har hisset, som har været med paa at avle niende juni! I som – som i forhærdelse heller ser en fremmed makt tilkaldt end I vil forhandle med landsmænd!»

«Nei, nei, Stampe!» fogden la en sitrende haand paa Adams arm – «Med straf, med straf er det, [115] forbrydelse skal møtes – det er Valentins mening, det er hans ...»

«*Eller* med forbrydelse! Eller med en forbrydelse av høiere orden! Procul est profani, Mons! Men det skal der mandfolk til, Stampe – mænd uten hvite votter paa nævene! Det kaldes nødværge det, far, paa Deres og mit sprog! Norges konge vil vite at give Dem og Deres gelikere det kursus I trenger i paragraf otte og firti!»

Med ett gav Adams tanker svikt.

Paa andre siden torvet var en dør blit aapnet. Barhodet kom kjøbmand Seljestad ut paa trappen foran sin butik. Og pludselig saa Adam Stampe for sig regjeringen – raadene – de kjendte skikkelser ... Distinkt som i vision mindtes han ansiktene – det gamle, de yngres – alle præget av den kultur han selv var barn av ... Han vendte sig helt og stirret over plassen paa ham, som stod uanfektet i regnet paa trappen, med den uryddige haarmanke og tambakskjeden over vesten ...

Et legemlig ildebefindende braatok ham – uten at ta til hatten, uten at mæle et ord dreiet han rundt hjørnet paa posthuset og op i nærmeste kraap.

Fogden vilde følge efter ham.

«La ham være!» Weyberg holdt den lille mand tilbake – «han greiet det ikke! La ham brække sig uten vidner!»

*

Fra denne dag vandret fogden og sakføreren sin tur alene.

Doktoren drog utenlands. Han var en lykkelig [116] mand, en uavhengig mand. Han kunde ryste smudset av sig og hengi sig til sit studium: at lindre menneskenes nød. – En kveldstund tok han farvel med Stampes oppe i den lune vinter-stuen. Han reiste til Tyskland for at studere den nyeste kirurgi: de hadde opsiktsvækkende resultater i Berlin. Konge som han var paa sit lille sykhuis kunde han i al stilhet følge med tiden saa langt han selv vaaget og instrumentene rak! Materiellet bygdene forsynte ham med var vel saa godt som de herrer Berlinerprofessorers!

«Lykkelige mand» Adam tok op sine egne ord – «De gjør Deres plikt og rømmer fra det hele!»

«Lykkelig – hut!» doktoren støtte ut luften gjennom næsen og saa dit Stina Stampe sat bøiet over sytøiet – «Paa mig venter ingen, amtmand!»

Adam maatte reise sig og drive et slag over gulvet – som det nu var, sved Weybergs ord lik salt i saar. –

Netop denne vaar arbeidet Stina saa uavladelig, saa hvileløst fra morgen til sen aften, at han et par ganger hadde kjendt det som plikt at advare hende. De sat ikke længer saa trangt i det; deres gjæld var betalt – hun kunde unde sig mer hjelp i huset. Hun var blit mager – de høie kindbenene skjød sig ut, øiet blev liggende i en grop av sortblaa skygge.

Paa sin korte faste vis svarte hun at pengene de hadde tilovers gik til sengtøi, gardiner og slikt. Siden han blev gift med Inga hadde hjemmet snaut faat et nyt stykke. Nu sydde hun laken og putevar [117] – nede paa bordet i rulleboden stak hun tepper ... Snart trængte hun ikke mer lægge folk paa gjestekammerset i stoppet tøy. Og – blev det enda mynt tilovers, kom hun kanhænde en dag med en bøn til ham – en bøn om penger til en ferietur ... Et nu saa hun op fra symaskinen – saa trødde hun til med foten, skuvet det stive tøy ind under naalen og satte hjulet i gang. Et lite hvitt støv la sig over kjolebarmen ...

Hun tænkte ta sig ferie, paa egen haand?

Hun ønsket se til moren og søstrene, en gang ut paa sommeren.

Hun vilde ikke de skulde leie sig ind paa en gaard i sommermaanedene, som for to aar siden?

Nei kunde han avse pengene, vilde hun nordover. Gutten og Marthine blev like gjerne i amtmandsgaarden i ferien. Byen var landlig nok den; og her var mer at ta sig til for de unge ... Ingar skulde tilfjelds med morfaren. –

Adam studerte paa det en ukes tid. Skulde han selv ta sig en liten ferie? Skulde han følge fru Frivolds stadige raad og reise en tur til hovedstaden? Altids hadde han en del at konferere med dem om i departementet. Og kanhænde hadde det lille kloke menneske ret: Al uhygge blev større i fantasien, et spøkelse forsvandt naar en fik *tat* paa det! De spilte en ny sonate av Grieg dernede, ogsaa. Og han kunde muntre litt paa Nicolay Braach. Vennen hadde villet ha konen ned til sig; men hun kunde ikke: hendes gamle mor laa paa det siste.

Han samraadet sig med Stina og hun tilskyndet [118] ham, om ikke med samme ord, saa med ord av samme gode mening som fru Lauras:

«Du anker slik paa denne politikken,» sa hun. «Kommer du ind i tingsalen, kan det gaa med dig som med Magda Braach – er hun borte fra moren, har hun aldrig fred; men inde i selve sykestuen blir hun rolig og skjønner, *hun* ikke kan stanse naturens gang.»

*

Midt i april kom han sig avsted.

Han tok dampskibet til Trondhjem. Før toget gik sydover hadde han et par timers ophold i farsbyen. Det var hans hensikt at avlægge svigermoren og tanten, fru Ernestine Stampe, en visit; han hadde aldrig staat paa nogen særlig god fot med Stina's vanskelige mor – med de maanedlige pengebidrag, som gik til hende fra amtmandskontoret, sendte han hende sin sønlige hilsen i en efterskrift – det var den væsentlige befatning han hadde hat med hende alle disse aar. Men han vilde ikke undlate at gjøre hende og de ugifte svigerinder sin opvartning. Han vilde bare først besøke forældrenes grav ...

Paa vandringen gjennem stiftstaden stanset han alt i ett og mindtes. Det var snart fire aar siden sist ... Huset i Søgaten var malt op med en fremmed, brunlig farve. Nye bygninger reiste sig paa gamle tomter.

I en grønthandlers vindu saa han en blaa hyacint. Han kjøpte den, fik en avis slaat om krukken og bar den med sig. Og som han gik op over Munkegaten ansikt til ansikt med domkirken, blev [119] mindet om de døde saa levende i ham at hjertet tok paa at slaa fortere. Saamangen dag som i dag, i førefald og graaveir, hadde han baaret hjem en hyacint til moren. Vaaren hadde været en streng herre for hende, i de lange kolde maaneder skrantet og minket hun, da forlot søvnen hende, da blev de fine hænder skjælvende og svake ...

Der laa enda sne over gravenes jernplater. Med stokken løsnet han litt av den og fik blomsterpotten ned i hullet. Stærkt og søtt duftet det op mot ham – et sekund satte han knæet mot den frosne jord og rørte de smaa bleke klokker med panden. –

Litt efter sat han i en krok inde i kirkens kor. Det gamle hæslege pulpitur var forlængst fjernet fra væggene; bak stillaser kunde øiet nu følge byggets skjønne linjer: fra gulvet pillarens ranke vækst mot buen, over buen stenflatens yndefulde ornamenter, som bar de slanke søiler som atter bar sin bue – og som atter ydmygt møtte linjen der paa sin ryg løftet det herlige hvælv.

Harmoni. Harmoni –.

Kampens og sorgers og gaaters endelige løsning, i ynde og kraft – i lykke og arbeide ...

Hans fars og mors bøn og ønske for hans liv, saa længe de kunde følge med sine haab og sin kjærlighet.

Farens øie – han kunde møte farens granskende blik. Hvad *han* hadde manet og budt, det hadde han efter evne fuldbyrdet. Han hadde fulgt *hans* vei – med sit korte nik og sit glimt av smil hadde det hvite hode mærket op retningen fremover ... [120] Til han for siste gang hadde kunnet melde den gamle assessor nyt: fra nu skulde slektens embedskaarde følge en amtmands tosnudede hat og galonerte halskrave! «Saa give Gud dig Kraft til at forvalte dit nye Embede til Hans Ære og Norges sande Gavn ...»

Adam saa for sig de store, ujevne bokstaver – de siste den gamle halvblinde mand hadde sat paa papir...

Men du, mor –.

Det var hans hjertes skjæbne hun vilde reise – bue over bue ... Altid det samme stumme spørmaal i de store øinene for hvert nyt gjensyn. Altid smilet ... Altid den

lille forte dreiningen væk av hodet naar hun ante sandheten...

... Den blaa hyacint dufter, vaarens milde aftenlys hviler i stuen. I sofaen sitter hun og holder haanden hans gjemt i fanget mellem begge sine ...

Fjern, som klokkeklang over sjøen kom den klare, spæde røsten tilbage til ham ...
«Adam, sønnike – nu lider du, nu forstaar du ikke. Men en dag skal det komme til dig paany, en dag skal du møte kjærligheten saa meget skjønnere, saa meget sterkere som de sier livet er skjønnere og sterkere end vore stakkels drømme...»

Han lyttet ... «Som de sier ...» Hun vilde tro, men hun trodde det ikke! *Hun* visste, drømmen er skjønnere end livet! Een gang er det vaar i hjertet – een gang og aldrig mer. Du visste det, mor! –

[121] Han forlot Trondhjem uten at opsøke Stinas familie. Næste morgen steg han av toget i Christiania.

Hovedstaden hilste ham velkommen med sol. Ut paa formiddagen drev han langsomt op over Carl Johans gate. Han hadde været inde hos sin gamle hattemaker og kjøpt en graa stiv hat – det var allerede saa varmt i solvæggen at han kunde bære sin falmede frak paa armen. Det var mange folk ute, mennesker strømmet imot ham og forbi ham – men han søkte ikke efter kjendte ansikter, ikke enda. Disse første minutter paa stengaten satte ham i en stemning, han ikke vilde ha brutt – stærkt som aldrig før kjendte han idag at her hørte han hjemme, her bølget livet, her flyttet utviklingen grænsepælene!

Et kort øieblik stanset han paa fortauet utenfor stortingets lyse murvæg – gikk ut i gaten og saa op mot vindusraden i anden etage. Der inde blev Norges skjæbne avgjort – maaske for sekler fremover! Mand mot mand blev der kjæmpet – avmakt mot overmakt ... Men endnu var ikke alt haab om løsning ute – endnu blev der i det stille forhandlet mellem partiene. Av dagens Morgenblad visste han at høre netop hadde hat møte paa Victoria hotel for om muligt i den ellefte time at finde utvei av den fatale situation.

Her nede stortingsbygningen. Der oppe paa bakken slottet.

Midtveis mellem dem begge stanset han igjen. Og han saa tilbake paa den lave murbygning, der den laa i sin jungel av popler og buskvækster, nedhuket [122] paa fremstrakte poter som paa sprang mot kongeboligens aapne, bramfri façade. Oppe paa slotsplassen skimtet han Carl Johans statue – silhuetten av den gamle konge, som red østover.

Med ett tok hjertet paa at hamre i ham, haardt og heftig ... Bakken foran ham var spettet med folk; denne bakke som hans kolleger og aandsfæller saa trolig hadde slitt dette tunge aar! Deputation paa deputation hadde de vandret den, op og ned – med saa ringe et resultat! Om han selv forsøkte? Om han lot fru Magda's impulsive ord hin sommerdag i Braachs stue raade? «Amtmand, følg Nicolay til kongen!» Om han tilbød meningsfællene sin assistance!

Adskillige ganger hadde han i embeds medfør hilst paa Oscar II. Han hadde været tilsagt til souper paa slottet og hans majestæt hadde altid henvendt venlige ord til ham ...

Sætningene, han vilde si, tok paa at forme sig. Han stod utenfor al aktiv politik, ja av anlæg og evne var han saa at si uten politiske interesser ... alene som loyal undersaat, som god nordmand og tro royalist kom han til kongen ... Han vilde be hans majestæt betænke at der ogsaa blandt radikalerne fandtes ærlige fædrelandsvenner ... Kunde hans majestæt overvinde sig til imøtekommenhet, vilde han med ett slag vinde en popularitet hos mangfoldige venstremænd som i dette øieblik kviet og gruet for den desperate handling deres ledere drev dem til ... Han kunde tale med om dette: [123] mer end én sindig bonde i hans amt hadde betroet sig til ham!

Han var halvveis i bakken før han opdaget, at rullegardinene paa slottet var nede. Kongen var reist til Sverige for en uke siden. Hvor hadde han hat sine tanker? To unge mænd gik leende forbi ham – han saa fort bort paa dem, et bryd smil rykket til om de glatrakede læber og han rødmet flyktig ... Saa vek han raskt til høire og fulgte gangen gjennom parken nordover.

Det var vaarlig borte under trærne. Nylig hadde det regnet – det luktet gro fra græsvolden. Og luften omkring bjerkene hadde en tone av fiolet, et lite fiolet tussmørke, midt i den lysvaakne dag ...

Unge piker hastet forbi, mot byen, – vakkert klædte kvinder i net skotøi ... Gaten hjemme foran amtmandsgaarden hadde knapt denne parkgangs bredde ... meridianens fire frakkerygger fylgte den ...

En dame kom ind i parken gjennom den nordre port. Hun slog op en parasol – et bluss av purpur brøt ind i alt det lysegraa ... Han holdt pusten. Hvor det var vakkert: Solen ilte gjennom silken, et skjær av roser og sommer sanket sig under skjærmen og fik en blond kind til at gløde ...

Han vendte om og lot sig lede av parasollen ned i byen igjen. –

En times tid senere overrasket han Ingar paa hans hybel oppe i Akersbakken.

Med vilje hadde han ikke underrettet krabaten om sit komme – han vilde ta ham paa [124] fersk gjerning. Forhaabentlig traf han ham ikke hjemme, paa denne tid burde han befinde sig i forelæsningsalen. Spændt banket han paa døren i trappeopgangen ved siden av den lukkede entre. Uten at vente paa svar aapnet han –.

Ingar sat midt i værelset ved et bord og skrev. Haaret stod tilveirs paa ham lik en vilter glorie – den hvite kraftige hals svellet ut over skjortelinningen. Gulv og bordplate fløt med papirer.

Gutten arbeidet.

Dette indtryk blev ved at virke i Adam længe efter at han og sønnen hadde vekslet de første ord og sammen var paa vei mot byen's centrum. Hvad han arbeidet med? Spørsmålet laa paa tungen, men han stanset det. Sikkert ikke med juridiske problemer! Da Ingar hadde løftet ansiktet og øinene møtte ham der han stod i døren, var han blit rammet av en gjensynsglæde han enda aldrig hadde oplevet med sønnen. Sekundet før gutten fik samlet og gjemt sig, hadde han set noget i det bleke fordrømte aasyn som han kjendtes ved.

Han gik i takt med den tætte, lavvoksne skikkelsen og hørte knapt hvad han selv sa ... Mindet om hans egen ungdom var over ham – vaarkveldene med dikteriske inspirationer, nätterne med blaa piperøk i stim ut av et aapent vindu ... Gulv og bord strød med beskrevet papir.

Før de dreiet ind i hovedgaten, stoppet han og la haanden paa Ingars skulder:

«Jeg er ikke kommet hit utelukkende i embedssaker, Ingar. Jeg har ogsaa utnævnt mig selv til [125] ambassadør for den sunde fornuft! Jeg har det haab, at jeg kanhænde kan utrette noget, min gut. Men jeg vil ogsaa nyde min ferie. Saavidt jeg forstaar har du ikke – ikke de samme politiske sympatier som din far?»

Ingar smilte med de stærke, brunlige tænder –

«Du er ikke helt paa vildspor, amtmand.»

Naa, nei ... Da skulde de to være enig om ikke at nævne den politiske situaton de timer, de var sammen? Godt. «Saa spiser vi paa min gamle kro. Imorgen skaffer du

billetter til Leonarda – hun skal være smuk, den unge debutantinde? Og saa solder vi, vi to, som gode akademikere!»

«Det er hørt!» Ingar klemte til om farens haand saa det værket. Og Adam gik like til hattemakeren med ham og forærte ham en straaht. –

*

Samme aften søkte han Nicolay Braach i hans logi hos en enke i Hægdehaugsveien.

Han hadde sendt en seddel fra privathotellet og meldt sit komme. Det var mulig vennen ventet ham med en liten festlig tilstelning ... Da han steg ind i Braachs værelse, stod frak og bonjour aapen foran stivskjorten og den utskaarne vest – han var kvikket op og stemt efter en god middag og en vandring rundt den kjære fæstningsvold med Ingar; straks i døren hilste han vennen med et høit:

«Salve, amicissimus!»

Men i samme nu fortrød han sin muntre tone.

Paa bordet i det avlange, sparsomt møblerte rum – stue og sovekammers tillike – stod en liten [126] lampe tændt. Kuppelens døde skin blandet sig blekt med dagslyset fra et høit og nakent vindu; et bret med et tømt melkeglas og et par skiver gammelostsmørbrød stod skubbet ut mot bordets ytterste kant. Paa en pindestol med ryggen halvt mot døren lutet Nicolay Braachs runde skuldre ned mot bøker og papir – de lange, brettede papirstrimler, Adam saa vel kjendte ...

Vennen snudde det store hode med skaldependen; det drøiet et øieblik før han reiste sig. Adam glippet med øinene –

«Tilgi mig Nicolay!» og han slog halvt ut med armene, som vilde han favne om den lute skikkelse, grep saa haanden, som blev rakt frem, med begge sine.

Braach smilte.

«Naa, nu kommer du ... Ja ... Hvad ber du om absolution for! Du arriverer som en yngling – paa vaarens vinger! Ta plas! Her er ikke meget ryddig, men ... Jeg sitter og forfatter – jeg skal op og tale igjen imorgen,» han viftet noget væk med de bløte, hvite haandflater, munden inde i skjægget blev skak av lede – saa samlet han omhyggelig papirene, stak dem ind i en liten mappe av brun, presset pap og laaste mappeklassen – «Sæt dig ned, sæt dig ned Adam! Hvordan lever Magda og de smaa? Lider den gamle stakkel meget?»

Længe talte de sammen om sorenskriverhjemmet, om hændelser i familiene og i byen. Adam lette op smaa muntre episoder ... Ved siden av ham i den [127] haarde plysjsofaen sat vennen – nu sletnet panden paa ham og det nervøse rynkespil om øinene stilnet –. Men fingertuppene, som han støttet mot hverandre, mens han sakte førte hænderne frem og tilbake foran sig – de blev ved at dirre ...

Saa ebbet det ut, Adams forraad. Det kom en pause. Borte i sine egne tanker sat sorenskriveren og smaanyntet. Og Adam spurte, om han hadde hørt Griegs nye sonate.

«Nei du, nei du! Her har vi nok med vor egen koncert! Med vore egne trompetere! Jeg har ikke tid og ikke hu og heller ikke kræfter til denslags! Og som med mig saa med de fleste tingmænd, skulde jeg anta! Naar vi ikke konfererer om aftenen, sitter vi og konciperer til næste dag, saadden som du fandt mig da du kom! Hvad der foregaar utenfor tingsalen, har jeg like liten rede paa som du, min ven!»

«Tillater du?» Adam hadde tat frem en cigar. Braach reiste sig, han la haanden paa vennens –

«Opriktig talt helst ikke, Adam! Jeg vil ikke skjule for dig at mine nerver er i den forfatning at ryker du her inde iaften, vil det si det samme som at jeg maa si farvel til min nattesøvn! Tilgiv mig, kjære ven!»

Adam stak cigaren tilbake i bonjourens inderlomme.

«Du skulde hat din kone hos dig – du er for ensom, Nicolay!»

«Vi er alle ... meget ensomme netop nu, jeg og mine meningsfæller. Det er det, som er knuten. [128] Vi ... vi kan med vanskelighet finde frem selv til hinanden!»

«Men I konfererer til stadighet, hva? Saa staar det da i avisen? I forhandler? I har fremdeles haab om at finde en utvei, hva? Senest forleden dag har I sendt venstreforeningen et nyt forslag?» «j a – e t avvisende svar paa foreningens siste henvendelse. Det vil si – det vil da si ...» han blev staaende med ryggen halvt mot sin gjest, borte ved sengen; han strøk sig over issen og tidde et øieblik ... «Vi er villige til at opnævne delegerte! Vi er villige til at forhandle om kompromis i statsraadssaken forutsat at venstre frafalder sit krav om at ministeriet skal gaa!»

«Men – du finder det jo selv riktig at raadene dimissionerer, Nicolay! Saavidt jeg forstod dit siste brev?»

«Det finder vi alle, inden vor fraktion. Derom er vi skjønt enig med oppositionen! Men ikke paa kommando! Ikke paa Sverdrups kommando skal Selmer takke av! Det er et uanstændig forlangende. Det kan vi ikke gaa med paa!»

«I er skjønt enige ...» langsomt tok Adam Stampe ordene op igjen.

«Om realiteten, ja. Men hvad betyr realiteter i denne tid! I denne provokationenes og procedures guldalder? Jeg har intet imot at gi dig et resumé av de siste ukers underjordiske manøvrer, Adam, hvis det intresserer dig.»

Mens vennen blev ved at gaa og staa i værelset, stiltfærdig talende, sat Adam med albueene støttet mot ^[129] bordet. En eneste gang rørte han paa sig: stanken¹³ fra gammelosten blev saa paatrængende, at han fandt en avis og dækket til smørbrødet. Men straks efter tok han samme stilling som før – med haken paa de foldede hænder lyttet han til vennens lave, omstændelige utredning. Litt efter litt blev de blaa øinene mindre nærværende, det spændte i blikket forsvandt; han blev sittende og stirre ind i et billed, som den andres ord uophørlig fik til at veksle, som de farvede glasstumper i et kaleidoskop veksler: nye sammenstillinger, nye konstellationer, men stadig de samme fem seks kjendte skikkelser – snart i underhandling med ytterste høire, snart i korridorer og paa gater i samtale med mænd av venstre ... Usikre rykter, vage hentydninger, et dobbeltydig ord, et kongelig vredesutbrud, alt speilet sig, alt avsatte bevægelse. Alene i centrum, ubevægelig, det hissige, røde punkt: riksretstrusselen, som ikke lot sig flytte eller bortskygge.

Braach hadde talt ut. Han lukket haanden om hakens stutte skjæg, saa ind i lampekuplen og sluttet:

«Og her staar vi fremdeles. Saalænge protokolkomiteéns indstilling ikke er gjort til odelstingsbeslutning, er der endnu haab – haab om at faa saken utsat, haab om kompromis, haab om at finde en form for en tilkjendegivelse fra raadene at de vil gaa, hvis statsraadssaken ordnes. Denne form maa vi kunne finde, det maa vi ... det maa vi endnu kunne ...»

^[130] Nu saa han paa sin tilhører som efter svar; Adam Stampes blik vek til side –

«Men – men du skulde nu hat dig et glas – et glas av en eller anden art, Adam!» raadvild tok han et skridt, drog uret op av vestelommen, saa paa det uten at se ...

«Klokken er over elve, Nicolay, din enke er nok forlængst i seng! Gjør ingen anstalter for min skyld!»

«Naa, nei – men jeg er selv tørst, ser du! Jeg har en halv øl – jeg drikker gjerne et glas øl før jeg begir mig til ro ... Om vi delte den? Du vil ikke forsmaa? Det er sandelig alt hvad huset formaar desværre!»

Han fandt flasken bak komoden, trak den op, skyllet melkeglasset, satte servantens vandglas foran gjesten.

«Skaal min kjære ven, tak fordi du kom!»

Med lommeterklæet strøk Adam skummet av læbene.

«Men statsraadene selv, hvad sier *de*?»

«Det vet man ikke med bestemthet. Saa vidt mig bekjendt! Personlig har jeg ikke talt med nogen av dem, paa mange uker. Og den gamle i stiftsgaarden er steil som du hører.»

«Nicolay!» en fin rødme drog sig op over amtmandens lange kind og naadde panden – «Jeg er villig til at søke dem i regjeringen, jeg kjender – og tale et borgerlig ord med dem! Et slags parlamentarisme maa vi jo ha! Og *har* vi! En regjering kan ikke i længden staa i skarp motsætning til flertallet ^[131] – ikke i længden! Den maa jo til en viss grad rette sig efter majoritetens ønsker og fordringer ... Om nu statsraadene kunde formaaes til at gi en erklæring – en erklæring om at de vil takke av saafremt et kompromis – som det du tror venstre vil stille i utsikt – kommer istand ... Det, det turde være umaken værd, Nicolay!»

«Nei! Nei!» – kom det heftig. Forbauset saa Adam op – vennens øine var vidaapne, som i angst... «...Dette – dette maa du ikke blande dig op i, Stampe! Det du der foreslaar er allerede paa tale, ikke senere end igaar har en av mine kolleger, til mig privat, med stor iver gjort sig til talsmand netop for denne tanke ...»

«Naaja! –»

«Saa du vil indse, han har førsteretten! Et saadant forslag maa komme fra en av os! En utenforstaaende som du, uten politiske erfaringer ...» den hjelpeløse haand famlet bort over bordduken – «Det vilde blot skape forvirring – nye mistanker, ny forvirring! Jeg har talt ut til dig, talt aapent under den forutsætning at jeg talte til en helt neutral person – til den politisk ubesmittede mand du er, Adam! Prøv ikke at nærme dig garnlænken, kjære ven! Nettet er sat saa – saa utspekulert, at det minste sprel vil kunne forvolde ødelæggelse! Avstaa fra enhver indblanding paa dette tidspunkt! Ex tua re, e re publica!»

Adam hadde reist sig. Han knappet langsomt bonjouren, knap for knap. Ansiktet slap farven – han presset sammen læbene og saa ikke op. Braach ^[132] stod og betraktet ham – det vakre, bøiede hode, de enda ungdommelige skuldre, dragenes noble arkitektur ...

«Du føler dig krænket, Adam? En dag vil du takke mig fordi jeg avholdt dig fra at dyppe dine smukke rene hænder i al den skit, vi andre staar i til halsen!»

Adam fik ikke op mælet. Han saa uvilkaarlig mot døren, som for et par timer siden hadde aapnet sig for hans eget jeg, stemt til fest, til handling. Nar som han var ...

Med en haand, som skalv litt, prøvde sorenskriveren skrue op den tomme parafinlampen.

«Og Lucie? Og din Tinne? Hvad foretar de sig? Hvordan løp deres komedie av? De hadde jo tilskuere, denne gang? Paa salen hos Dybdal?»

Enda tidde den andre litt. Saa kom Tinne for ham – Tinne som han hadde set hende den siste dagen ... Midt i gaten, i søle og regn; hun skulde bort til bakeriet med husets hvetekaker ... paa sprikende armer balancerte hun platen, føtterne trippet travle, strømpelleggene stillet sig lyse og spæde op av de klumpete støvlene ...

«Barn er flinke til selv at skaffe sig det solskin, de trenger!» han tok sig sammen, holdt øienlokkene i ro og saa paa vennen: «Og det var en oplevelse at se deres «teater», Nicolay. Et – et hellig enfold, ja jeg tænker mig de gamle folkespil i middelalderen har hat noget av det, smaapikene vore skapte den aftnen. Du skulde hørt Tinne si alle de smaa ^[133] sætningene, hun selv hadde fundet op. Og din Lucie, fuld av skjemt og humør.»

«Hun er ikke et helt almindeligt barn, din Tinne».

Adam Stampe tok sig over øinene.

«Nei – det blir vel ikke let for Tinne. At gaa ned – i virkeligheten – en dag.»

«Naa – hun har gode forældre.»

Igjen blev det en stilhet. Begge stod og saa ut i halvmørket bak det udækkede vindu.

«Og fru Ernestine har det godt?»

«Ja tak. Som vanlig.»

Efter farvellet fulgte Braach vennen ned i første etage. Ute paa husets morkne trøtrapp blev han staaende. De gav hverandre nok et haandslag før de skiltes.

«Jeg ser dig før du drager nordover, Adam!» og da vennen ikke straks svarte, la han til: «Husk du gjør en god gjerning mot mig naar du taler med mig om dem der hjemme!»

«Jeg skal se paa det – hvis det blir mulig for mig, Nicolay ...»

Med lange skridt flyktet han gjennom den lille forhøve – osen fra den døende lampe blev ved at plage ham – hit kom han neppe nok engang!

*

Ustemt og med hodepine gik han næste formiddag ut av justitsdepartementet. Han hadde været tidlig oppe tross i en temmelig søvnløs nat; før frokost hadde han ordnet sine papirer og i notiseboken memorert de saker, han vilde forelægge departementet.

[134] Etterretningen om denne maanedes ypperlige fiske skulde stemme de gode herrer velvillig ...

Men hans besøk var foreløbig blit resultatløst. Statsraaden hadde en konferance paa sit kontor – idelig var bureauchefen blit kaldt ind til ham; adspredt og med ilde dulgt utaalmod hadde han lyttet til beretningen fra det vestenfjeldske ... Til slut hadde han med rene ord bedt amtmanden undskylde, komplikationer i den politiske situation gjorde at statsraaden netop i dag ikke kunde yde disse ting den oppmerksomhet, de fortjente ... Om amtmand Stampe kunde komme igjen senere?

Selv underordnede funktionærer^{u4} der inde syntes stedt i en travelhet, som avværgt tilnærmelse – en høist uvanlig tilstand i et kongelig departement!

Ute duskregnet det.

Adam slog op frakkekraven og blev staaende et øieblik paa fortauet i den mennesketomme gate. Han var kommet sydover med trang til at tale ut. Men det lot ikke til nogen her i hovedstaden hadde interesse av at lytte til en mands tale ...

En ensom paraply nærmet sig paa motsatte fortaug. Tankespredt fæstet han blikket paa den. Da fik han et glimt av ansiktet under regnhatten – det var en av

statsraadene! Det var den mand som for fire aar siden efter hans utnævnelse til amtmand hadde sendt ham et brev, et utdrag av erfaringer fra sin egen amtmandstid – et elskelig brev med raad, han mer end én gang hadde hat nytte av!

Han gik raskt over gaten, blottet hodet og blev [135] staaende med hatten i haanden foran den lutende, spædbyggede herre.

De bleke øine søkte hans, det rykket ængstelig til i det magre, skjægløse ansikt.

«Aa det er Dem, Stampe! Det glæder mig! De kom saa resolut – som en attentatmand!» han smaalo nervøst, den bergenske røst var blit skjør i klangen –.

«Hr. statsraad! Jeg anser det som forsynets egen tilskikkelse at De netop i dette øieblik – at vore veie netop nu møtes! Jeg ...» Han maatte svelge av bevægelse – «Jeg hadde maaske opsøkt Dem senere idag. Og formontlig omsonst! Nu vil De kanhænde tillate at jeg frembærer mit erende, her ute, under aapen himmel!»

«Jeg skal slaa paraplyen ned! Jeg staar til tjeneste!» et lite smil kruste de smalle læber.

Med hodet bøiet ned mot ham talte Adam – av og til dugget hans sindsoprør øinene. Uten omsvøp gav han sine tanker ord, tankene som natten igjennem hadde arbeidet i ham. Hans ven Nicolay Braach hadde igaar avvist ham som en utenforstaaende, en politisk ignorant. Men netop fordi han stod utenfor saa han kanhænde klarere end sine venner politikkerne.

Han gav som et resumé av de haab og skuffelser, som disse siste maaneders politik hadde avspeilt i ham i ensomheten der vest – og mens rødmen steg i ansiktet og pulsene slog, tok han op ord til andet det, han aftenen før hadde sagt vennen ...

«For landets skyld, hr. statsraad!» han rørte ved [136] det vaate frakkeærme – «For Eders egen og vores alles skyld maa I raader ofre alle personlige hensyn og gi en erklæring – en privat erklæring at I er villig til at dimissionere saafremt ...»

Manden ved siden av ham vendte sig mot ham. Saa længe han levet husket Adam Stampe det bleke ansikt – gjennemtrængt av beslutning, hvitt av dødens eget alvor.

«Personlige hensyn?» de farveløse læber skilte sig saavidt over ordene – «Kan det sies at mænd, som vet at deres handlemaate bringer dem i galgen, tar personlige hensyn? Om de skaaner vort legeme – vor ære klynger de iallefald op! Statsraadssakens gjennomførelse vil omforme hele vor statsskik, Stampe! Vil

utslette de kongelige prerogativer – vil gjøre kongemakten til et pyntestykke, like nedværdigende for manden paa tronen som for folket! Parlamentarismens seier – det vil i det lange løp si kulturens forlis. Det vet De – det vet jeg – det vet Deres ven Braach! Risikerer vi mer ved at la det gaa til riksrret? Tror De, amtmand Stampe, at der blandt kongens raader findes en eneste, som ikke for dette princip: forfatningens ukrænkelighet – lar alle personlige hensyn fare? Lad dem dømme os, om de vover! Fremtiden – maaske en meget fjern fremtid – vil frifinde os!»

Han drog hansken av høire haand og rakte den frem – Adam lukket til om de kolde fingre.

«De har ikke misforstaat min gode hensigt, kjære statsraad?»

«Nei amtmand! Men det er vilje disse tider kræver, ^[137] vilje! God eller ond, det faar bli Vorherres sak at dømme mellem dem og os.»

«Paa gjensyn, statsraad.»

«Neppe kjære ven.»

Før Adam helt hadde fattet hans svar og blikket, som fulgte, saa han de skraa skuldre og den magre nakke forsvinde ind av justitsdepartementets port.

Det dræper ham – fór det gjennom ham. Han overlever det ikke og det vet han!

Uspurt gik haanden til hattebremmen – i gatens ensomhet blottet han enda en gang hodet. –

*

Mandag 23de april ryktes det alt fra morgenen av at riksrretsdebatten i odelstinget nærmet sig avslutningen.

Da far og søn møttes ved middagstid syntes Adam han merket en nervøsitet hos Ingar; det var noget utvaaket ogsaa, over øienlokkene i det bleke ansikt. Uten indledning spurte han:

«Du har saktens billet til stortinget idag?»

Det hadde han hat hver dag, disse dagene, til galleriet. Men han hadde forstaat det som ...

«Du har forstaat mig ret. Ogsaa jeg har idag faat tilsendt et adgangstegn fra Braach. Skal vi være enig om at vi begge undlater at benytte vore billetter?»

Javel. Det var jo ikke sikkert heller, at det blev votering før faren reiste. Alt igaar var indtegnet tyve talere ...

«Saa? Naa – jeg reiser nu ikke før imorgen aften.» Adam strøk sig over ansiktet – med stort [138] blankt blik hadde gutten staat og set forbi ham, mens han talte ... Var Ingars radikalisme mer end en barnlig oprørslyst? Han vilde ikke tænke tanken til ende. Men dagen ut var det som kunde hverken han eller sønnen finde hjem igjen til den forrige jevne tone. Og da de om kvelden sat side om side i Tivoli teater og saa «Lystreisen til Paris», mærket Adam, at uroen som tross i lystigheten paa scenen øket i ham selv, den tok næring fra noget i guttens hvite, lukkede ansikt ...

Like fra forestillingen gik de indom en liten halvtom kafé og spiste aftens. Adam talte om hjemveien – han vilde bli over en dag i Trondhjem, paa nedturen hadde han forsømt at hilse paa Stina's mor ... Trondhjem hadde i mangt og meget ændret utseende, disse aar.

Ingar lyttet med sænket hode. Han spiste lite, men han tømte to hele seidler bayersk øl ...

Paa kaféens trap stod de begge stille et øieblik – faren tændte en cigar.

«Vil du hjem til hotellet?» spurte gutten. Uten at svare gik Adam foran ham ut paa fortauet og tok veien ind i studenterlundene: han vilde det samme som sønnen, han vilde ned over Carl Johans gate ...

En del mennesker, men ingen masse stod utenfor stortingsbygningen. Der var heller ingen uro – folk drev frem og tilbake i den lyse vaarnat; somme hadde samlet sig i grupper og smaasnakket. Adam lettet paa hatten og spurte en ældre borger om forhandlingene der inde var sluttet? Den fremmede ristet paa hodet. Trodde man det blev votering i [139] nat? Manden ristet atter paa hodet: han kjendte ikke til det.

Da kom to unge kvinder ut av stortingsbygningen. De talte bergensk, arm i arm ilte de over gaten.

Adam fulgte dem med øinene. Det slog ham at de begge, hadde noget i gang og holdning, som mindet om Laura Frivold ... Kanhænde var dette eksemplarer av de unge uavhengige damer, byen talte om – der skulde være en feber og gjæring

blandt dem som i mændenes verden. De tok endog imot herrer, radikalere, paa sine værelser, der blev røkt og drukket øl, og de var set sent paa aftenen spaserende med disse herrer ...

Pludselig forsvandt Ingar. Straks efter saa han gutten ute i kjørebanen, i fuldt sprang efter de to. Han stanset damene ... der blev vekslet nogen ord ... Og med ett skar et hurra ut i nattestilheten, et eneste skingrende hurra fra guttestrupen. I samme nu sprang det folk til der borte fra alle kanter.

Ensom blev Adam Stampe staaende indved murvæggen. Endnu et sekund var det som lyttet han til snakken og ropene fra folkehopen uten at fatte –. Saa skrek en vestlandsk røst: «Riksretten e sikker, folkens!» Og nogen lo, høit og jublende. Ingar – Han bøiet hodet unna, snudde sig og mer løp end gik tilbake samme vei han var kommet. –

*

Privathotellets frokostbord hadde en ødslig længde.

Daglig hadde Adam tat plas ved den ene bordende mens hans eneste medspisende slurpet kaffen [140] i sig adskillige meter borte. Begge herrer maatte av og til reise sig for at hente en ost, et fat med koldt kjøt ... Gjensidig hadde de bukket til hverandre; ord hadde de ikke vekslet.

Denne siste morgen tok han resolut servietten og flyttet sig bort til den fremmede. Han trængte et andet menneskes selskap – til det lysnet av dag hadde han sittet inde paa det uhyggelige hotelrum og lyttet efter Ingars skridt i trappen. Gutten var uteblit. – Han hadde røkt fler cigarer end han hadde hat godt av; hjertet hadde holdt ham vaaken den korte tid han hadde ligget overende. Nu hadde han pakket kufferten og sendt sønnen en seddel med særskilt bud; han kunde vente ham hvert øieblik.

«Mit navn er amtmand Stampe. Tillater De?» han stod litt ved bordet, før han satte sig. Den fremmede nikket med hodet og fortsatte at spise. Adam satte sig, øienlokkene glippet heftig og han blev meget blek.

«Maaske jeg til gjengjæld kunde faa vite Deres navn, min herre?»

«Tukken,» – manden saa op, forundret – «gaardbruker.»

«Fra Smaalenene?»

«Ja, de sier saa. De – De er kanskje fra Moss, De?»

Nei, Stampene var fra Trondhjem.

«Jasaa ja. Det var en slakter Stampe paa Moss ogsaa. Svært til kar – foregangsmand. Det var kanskje samme slekten?»

«Mine fædre har været jurister i tre led. Min far ^[141] sat til og med i lovkommissionen fem- og seksogtyve. Nei jeg er ikke i familie med slakteren.»

«Jasaa nei.» En stor likegyldighet bredte sig over mandens drag.

Straks efter kom hotelbudet ind og leverte brevet tilbage. Ingar hadde ikke været i logiet siden igaarmorges –. Om budet skulde gaa til en anden adresse?

Nei tak. Han tok konvoluttene, rev den over og engang til over, la restene paa tallerknen, reiste sig, bukket for hr. Tukken og forlot spisesalen. Det dampet enda av hans fulde kaffekop. –

Hele formiddagen tilbragte han paa stortingsgalleriet. Tung i hodet, halvt i drøm sat han og fulgte forhandlingene nede i salen. Med ro og grundighet blev dagsordnen debattert ... Der blev bevilget til arbeider i Skienselven – til utbedring av Aasvær og Hesteskjær fyr – til fiskeriutstillingen i London ... Frit og ubesværet bevæget folkets kaarne sig mellem hverandre – et par ganger saa han smil flykte over ansiktene – der blev spøkt privat bak pultene ...

Og det var disse mænd, disse samme mænd som i nat hadde staaet paa disse selvsamme gulvplanker og kjæmpet en forbitret kamp, bryst mot bryst saa at si ...

Før han forlot bygningen hilste han paa Braach i en av korridorene. Han hadde ikke søkt ham denne uke – han hadde ikke hat sind til det! Rent ut sagt hadde han prøvet døde sit mismod paa byens forskjellige forlystelsesetablissementer sammen med sin søn. Og, saavidt han kunde se, bar de beseirede her i salen sit nederlag med fatning?

^[142] Nicolay Braach drog de runde skuldre bakover og saa op paa vennen med sine trøtte øine –

«Hvad vil du vi skal gjøre, Adam? Skjønt det tungeste maaske gjenstaar – kampen er til ende! Det føles som en lettelse at vende tilbake til det ordinære arbeide. De fleste av os er jo arbeidsdyr, ikke stridshingster, faar du huske. Og – det er landet selv som har skapt os saadden!»

Hjem, hjem!

Lik en legemlig vé, en brand i brystet tok hjemlængten ham da han stod ute paa gaten. Her hadde han intet mer at gjøre. Her var han en overflødig, en fremmed ... Kone og barn, den tomme plas foran pulten i det indre kontor, Kaarbøs gode ansikt – ja selv fuldmæktigens fleskenakke syntes at kalde kjærlig paa ham.

Han spiste en hurtig middag paa Grand kafé. Siden kjøpte han en del smaating til sin egen garderobe, et par bind av Brehms dyreliv, antikvarisk, til Edvard, og Christian Richardts dikte til Tinne. Han skulde ogsaa hat en gave til konen ...

Foran et vindu med parasoller blev han staaende. De kulørte tingster stod utspændt. Men der var ogsaa utstillet flere nette, sammenrullede paraplyer.

Damen hjalp ham at vælge en stærk og pen paraply til Stina. Da han hadde betalt den, drøiet han enda foran disken. Disse nye parasoller, de var maaske meget kostbare?

Aa de hadde parasoller til alle priser! Den venlige dame slog straks op én og rakte den til ham: ^[143] om herren selv vilde kjende hvor godt den faldt i haanden!

Naa – det var ikke en blaa; nei, en rød parasol var det han nærmest hadde hat i tanke. En av silke.

Ja da blev den jo dyrere...

Det fik han finde sig i. Stoffet i den, silken var det, som gjorde en saan parasol saa smuk, Naar solen skinnet.

Det endte med at han gik ut av butikken med to lange gjenstande under armen, begge viklet ind i brunt papir. –

Paa hotelrummets dørstok stanset han op.

Borte ved bordet sat Ingar. Han hadde lagt hodet ned paa armene, luggen stod hit og dit paa ham. Han snorket lydelig. – Faren lukket døren haardt i. Gutten snorket videre.

Da blev han staaende litt før han vækket ham, blev staaende og se paa den undersætsige krop, de kraftige armer, nakken og haarfylden ... «Rødt haar og ellebusk gror ikke paa god bund» – det gamle danske ordsprog stak ham, han grep gutten i skulderen og halvt løftet ham i sætet.

Et nu stirret Ingar fremmed paa ham, svart av søvn i øinene – saa rakte han ut haanden, med en butt, ydmyg bevægelse tok han efter farens.

«Hvor har du tilbragt natten?»

«Paa Ekeberg. Paa toppen av Ekeberg.»

Paa toppen av Ekeberg! I hvad slags selskap?

«Jeg traf to kamerater da jeg ... da du ... Jeg glemte dig, far!» – det tok ham slik at maatte ^[144] ut med det at den urakede overlæben vrængte sig – «Da jeg kom paa dig, var du væk!»

Adam hadde gaat indover i værelset – han stod litt med ryggen til sønnen og stirret paa pakkene han hadde lagt fra sig paa sengen. Saa snudde han sig, skjøv frak og bonjour til side, stak hænderne i bukselommen og tok paa at snakke –

Skjønte Ingar hvad det foregik da han i nat gav uttryk for sin, sin hensynsløse triumf i det hurraet? Visste han ikke, at begivenheten, som løste jubelskriket hos ham, den traf hans far som – som et hugg? Hadde han ikke forstaat, overhodet ikke forstaat det ringeste av offeret, hans far disse dagene hadde bragt ved at vælge hans selskap?

Ingar hadde stukket hænderne i lommen, han ogsaa. Han saa paa faren – uskrømtet undring tok litt efter litt overhaand i ansiktet –

«Men far – far!» Han hev frem overkroppen – «Du tror vel ikke en mand kan skifte overbevisning av hengivenhet for sin gamle far? Du kan da ikke forlange mer end at jeg skal tie! Du vil vel ikke jeg skal gaa bort og bli høiremand for om du lar være at gaa paa galleriet? Det lot jeg bli jeg ogsaa, som du har hørt! Saa er vi vel skuls!»

«Men du har kanskje længtes efter dine radikale meningsfæller, disse dage vi har været sammen?»

«Nei far» – han bet sig i kindet. «Jeg har ikke længtet efter noget. For jeg ...» han blev rød –

«Du er kanhænde mer end en tilskuer, i politik?»

Gutten tidde.

[145] «De papirer jeg saa paa dit bord den dagen jeg kom, det var – det var ikke skriblerier, saan i almindelighet? Vers, for eksempel?»

Ingar ristet energisk paa hodet. Saa sa han fort:

«Jeg skriver meget av det bare for mig selv. For at klargjøre det, for mig selv.»

«Om – for eksempel?»

«Om – om frihet og elskov, for eksempel –» det kom, som smeld i fane.

Frihet. Naa, om indbildte værdier!

Kanske det. Men utenfor menneskets eget sind eksisterte ikke verden. «Og det jeg indbilder mig, det vil jeg leve for – saa jeg vet jeg lever.»

Adams blik flakket med ett. Saa spurte han, hissig: «Men du skriver ogsaa andet? Politiske artikler?»

«Ja.»

«Du faar dem kanskje trykt ogsaa!»

«Ja.»

Adam satte sig paa sengen. Det blev stilt i værelset. Heten i guttens hode begyndte at gi sig – brændingen i ørene minket. Han stod og stirret paa farens bøiede hode.

«Sørger du slik over mig, far?»

«Jeg sørger ogsaa over mig selv.»

Det var sande ord. Lik rømlinger kom de tilbake indover i ham straks de var sagt; det tok paa at svi under øienlokkene.

«Far» – Ingar kremtet og klarte røsten – «du spurte en dag efter kvartetten vor. Jeg vilde gjerne [146] du skulde høre stemmen min som den er blit ... men vi har ikke været her paa værelset før ... Vil du høre en stub?»

Og før Adam fik sanset sig og sagt noget hadde gutten sat hænderne i siden og stemt op, med dyp og uren baryton:

Här är guda godt att vara,
o, vad Livet dock ar skønt!

[4]

Det var julinat. De smaa tynde viserne paa uret i holderen passerte netop hverandre: ti minutter over to.

Stina løftet haanden med fyrstikken fra den gamle ciselerte urskive og tændte stearinlyset paa natbordet. Det nyttet ikke længer forsøke – hun kunde ikke sove.

Paa gulvet mellem hendes og Tinnes seng stod vadsækken pakket. Med tankene borte i noget andet blev hun siddende og stirre paa remmene, som enda ikke var spændt sammen over det svarte, smaasprukne læret ...

Nu mat vilde hun gjøre det ... Nu inat!

Litt efter sat hun frembøiet i sengen og skrev med blyant paa blad, hun hadde revet ut av en gammel stilebok efter gutten.

Gode Laura!

Som du ved reiser jeg imorgen til Trondhjem paa en liden Ferie. Det er den første Ferie jeg tager mig siden mit Ægteskab. Det har sikkerlig forundret dig, som det har forundret mange, at jeg [148] drager afsted i Sylte-Tiden. Men jeg trænger komme mig bort.

Jeg elsker min Mand, Laura.

Det er ikke let for mig at føre disse Ord i Pennen. Og som du neppe har Forudsætninger til at fatte en Kjærlighed som min, vil du sagtens ringeagte mig for min Oprigtighed. Dog er dette, saavel som alt andet, mig i dette Øieblik ligegyldigt. Jeg har besluttet mig til ikke at forlade mit Hjem uden at have talt ud og advaret dig, min gode.

Jeg er ikke blind. Jeg har seet, hvad der er foregaaet i Sommer. Siden Adam kom hjem fra Christiania, har han stadig søgt dit Selskab, snart aabenlyst, snart fordulgt. Hans Læber kan fortie Sandheden; men hans Ansigt er som en aaben Bog for mig og har været det siden jeg var liden Pige. Du øver en stadig

større Tiltrækning over ham. Som det Pligtmenneske, han efter sin Opdragelse er, kjæmper han stundevís imod; men hans svagere Jeg kommer altid mer under dit Væsens og dit Legemes Trylleri ...

Uten at røre sig, uten at flytte blyanten sat hun et øieblik og saa ned paa papiret med de tydelige, himmelblaa linjer. Saa skrev hun:

Ikke at jeg tror, Adam elsker dig. Det er dybt til Kjærlighedens Opkom i et Menneske – dybere end vi ved. Men vi bærer alle paa en Utilfredshed eller en Higen – og denne Higen kan forlede en ^[149]Mand i moden Alder til endnu een Gang at gribe efter den Lykke-Ruus, hans Ungdoms Drøm forespeilede ham. Saaledes ser jeg paa Adams Forhold til dig.

Jeg ved ikke hvilke Hensigter *du* har. Jeg ved ikke hvortil det som udvikler sig mellem Eder kan føre. Jeg ved alene at jeg ikke længer vil finde mig i at du lægger dine Garn ud for den Mand jeg elsker. Jeg kan ikke indestaa for, hvorledes jeg vil handle, om saa fremdeles sker.

Jeg skal forklare mig nærmere.

Adam er mit Liv. Han har været mit Alt saa længe jeg kan mindes tilbage. Naar jeg sad oppe hos Farmor og hørte hans Skridt i Trappen, blev det lysere i Værelset. Saaledes forekom det mig. Naar vi legede paa Almenningen og han raabte mit Navn, stod Navnet saa smukt i Luften, forekom det mig. Langt tilbage, da jeg endnu var for et Barn at regne og han saavidt havde Duun paa Hagen, blev han heftig forelsket i en fransk Beriderske, som den Vinter agerede i Trondhjem. Jeg græd; men jeg bad til Gud, at Han maatte bøie den fremmede Piges Hjærte, siden Adam elskede hende. Jeg led den fuldvoksnes Kval, jeg bad om min Lykkes Forliis, uden at vide hvad jeg gjorde.

Du vil sikkerlig le ad en saadan Daarskab. Dog ved jeg, at dette er Kjærlighedens sande Væsen; thi den er over al Forstand.

Det vilde være uklogt af mig at skjule for dig, at Adam aldrig har gjengjældt mine Følelser ...

^[150] Hun løftet hodet. Venstre haand støttet ikke længer boken, papiret laa paa – den gamle bibel gled ned. Da hun en stund efter tok hænderne fra ansiktet var de vaate. Med tætte smaa streker, strek for strek, slettet hun ut brevets siste linje.

«...Det vilde være uklogt af mig at skjule for dig ...» halvhøit mumlet hun ordene.
Saa fortsatte hun:

... at jeg i mit Inderste er klar over, at der i Verden findes Kvinder, bedre skikkede end mig til at gjøre ham lykkelig. Et Sted paa Jorden lever hun maaske, hun som kunde give ham Livets Harmoni, saa han kunde leve ud af fulde Lunger og forvinde et Brud med Hjem og Børn ...

Hænderne skalv, brystet gik paa hende, paany maatte hun stanse skrivningen og klemme graaten tilbage –. Hun snudde sig mot smaapikens seng. Da syntes hun, det speilte sig blankt i et øie der borte ... Hurtig skygget hun for lyset med haanden. Nei, barnet sov – tæt til kindet laa de lange øiehaarene, jevn og hørlig kom pusten over de halvaapne læber ...

Laura, jeg har kjendt dig siden du som Skolepige fuskede dig gjennem Klassene. Ogsaa siden har vore Veie krydset hinanden. Jeg har set de Kavallerer, som ledsagede dig paa Promenaden i Hovedstaden. Jeg har hørt om de Hybellag, du, endskjøndt forlængst gift, har deltaget i, naar du har gjort dine [151] aarlige Reiser – til dine Forældre. Du er et født Selskabsmenneske, din Livlighed, din gode Forstand og din Musik har gjort dig til en velkommen Gjæst i mange Hjem, ogsaa i vort. Men du er tillige din Mands politiske Haandlinger, og du skaffer ham visselig gode Oplysninger fra Kredse, hvor dit Smil og dit gode Humør skaber dig Tillid.

Du arbeider ogsaa for dine egne Maal. Du har mødt Amtmanden oppe ved Furuen; tilfældigvis sad du der en Dag, han fuld af Bekymring søgte det vante Sted. Oprigtig, som han er, lagde han ikke Skjul paa sin glade Overraskelse ved at ogsaa du havde opdaget denne skjønne Plet. Ved Middagsbordet herhjemme fortalte han mig og Børnene det.

Men jeg skjulte Sandheden for din Skyld, lille Laura. Jeg skaanede dig og fortalte ham ikke, at jeg forlængst havde udpeget det sælsomme Træ for dig som det Sted, Adam søger hen i tunge Stunder. Hvor ofte havde du forgjæves ventet ham deroppe, inden han kom?

Nei, Laura, du er ikke det Menneske, jeg godvillig vil give en Tomme af det som er Mit.

Jeg reiser nu bort for at blive Herre over Oprøret i min Sjæl. Men jeg forlader ikke mit Hjem forjaget af dig. Jeg vender tilbage naar jeg føler mig stærk nok

til at tage Kampen op; og jeg vil bekjæmpe dig med al den Magt, Kjærligheden giver mig.

Om han blev vansiret af Sygdom, om hans Sind blev formørket, om jeg maatte tilbringe Resten af ^[152] mit Liv med Adam i dybeste Fattigdom, ja i Fornedrelse, for mig gives der blot Een paa Jorden.

Stol ikke paa min Beherskelse, Laura. Jeg er ikke det rolige Menneske, I alle tror.

Stina sluttet at skrive. Et nu saa hun ned paa sine hvite, kraftige hænder – underkjæven forskjøv sig paa hende i et slags smil. Saa satte hun sit fulde navn nederst paa det firkantede ark: Ernestine Fredrikke Stampe.

Ut paa morgensiden vaagnet hun ved at barnet stak sig op i sengen til hende. «Du ynker dig saan i søvne, mor!» en tynd arm smøg sig ind under nakken hendes. Hun lot være at aapne øinene – en liten stund blev hun liggende med lukkede øine. «Jeg drømte vel noget, Marthine!»

Det blev stilt og faldt til ro indved kindet hendes.

Litt efter spurte hun: «Har *du* sovet godt i nat?» «Ja mor.» «Har du ikke været vaaken det grand? «Jeg aapnet bare øinene én gang.» «Du saa jeg sat i sengen og skrev?» Som svar blev hodet med det silkefine haaret klemmt tettere ind mot halsen hendes.» «Inat skrev jeg den siste beskeden, jeg har at gi, Marthine. Nu blir det godt for mig at faa hvile hjemme i Trondhjem. Mormor og tantene blir gla –» Tinne satte sig op – «Og jeg kan gaa og være hos fru Frivold naar jeg vil, har hun sagt, og faa spille paa det nye pianoet hendes. Var det ikke snilt av hende, mor?» «Jo,» sa moren «J– jo ...» Hun sænket blikket og saa paa barnets mund – klar og skjær i farven, med ørsmaa striper, ^[153] knapt synligere end et rosenblads ... saa reiste hun hodet fra puten og la kindet ind mot den. –

*

Dag fulgte dag i det lille hjemmet i Trondhjem.

Stina levde hos sin mor og søstre og hørte dem fortælle gammelt og nyt fra byen og dens liv, som var ett med deres eget. Damer kom til té i dagligstuen mot Kongens gate – de gik selv i té til slekt og venner. Om kvelden redde søstre op til den kjære gjest paa sofaen i stuen. «Godnat Stina mor – godnat kjære Stina ...»

Og nat efter nat sat hun overende med hodet mot væggens tapet og prøvde tænke det til ende. Men hun raadde ikke med det – enda raadde hun ikke med det ...

I det samme hun skulde gaa i baaten fra kaien og ro ombord, hadde Adam kommet bort til hende enda en gang. «Er det ikke noget mer jeg kan gjøre for dig, Stina?» hadde han spurt. Noget mer ... «Ingenting» hadde hun svart. Da hadde han fundet haanden hendes og knuget den. Og alt hadde hun angret – reisen, brevet hun hadde sendt Laura – alt hadde hun fortrudt. Hun hadde villet slaa armene om ham, bli hos ham, aldrig forlate ham. Baaten hadde ført hende væk fra bryggen mens det blev ved at rope i hende efter ham. Og enda krevde det som sult og tørst – vildt og hungrig længtes hun som den gang hun det første aaret hadde plaget ham med sine kjærtegn ...

Saa en dag kom brevet fra Marthine.

De hadde det godt hjemme! de hadde det saa [154] morsomt og veiret var saa deilig, var det deilig veir i Trondhjem ogsaa? Far gjorde turer med dem, han tok sig fri, de var oppe i heien hele eftermiddagen. De hadde med sig kaffekjel og fisket i et vand, fru Frivold greiet al ting for dem, hun bar fløte i spand og kaker hun selv hadde bakt – saa snil hun var.....

«Mor,» – Stina bøiet sig over den gamle døve konen ved vinduet – «Jeg tar mig en tur idag – jeg vil op paa Graakallen, du faar ikke vente paa mig med middagen.»

Alene paa Graakallen? Kunde hun ikke sætte ut til om søndagen, naar søstrene var fri banken og forretningen? Saa fik hun følge.

Nei Stina kunde ikke vente.

Og i morens øie kom glimt av forrige dagers ilterhet – hissig spurte hun hvad Stina gamle mennesket skulde i fjeldet efter? Hun vilde bli klar!

«Det faar ikke hjelpe om jeg blir træt – jeg har noget jeg vil tænke over,» – datterens stærke øine møtte den gamles og fik hende til at tie. –

Det var den vakreste dag...

Da hun var kommet saa langt hun kunde vike av fra landeveien og ta skoglæns, blev hun vår det. Hun stanset og saa op i det blaa skyfri himmelhvelvet. Og heten av hendes egen smerte slaknet. Hun tok av sig straahtatten, strøk haaret væk fra panden og gik langsomt opover med hatten i haanden. Et og andet minde fra

ungdommen trængte paa, men hun skjøv det unna – det skulde ikke faa makt over hende nu.

[155] Barhodet, med kaapen paa armen og kjolen knuppet op i halsen naadde hun sletfjeldet, de graa mosgrodde bergknattene og lyngrabbene. Saa gik og stod hun, gik litt, stod længe, saa.

Ja slik var Trondhjemsfjorden en sommerdag, en soldag om sommeren ... Rolig og mæktig, blaa uten omskiftelse hvilte den sig langs strænderne, bar Stadsbygdens grønklædte lier paa armen, hadde Tautra i morsfanget lik en leke ...

Og slik var landet. Fagre viker, lange linjer – slette og berg, graat og grønt, med milde skjønne skygger. Fjeld bakom fjeld til himmel og jord blev ett.

Hun hadde ikke mindtes det godt nok.

Med ansiktet vendt mot storfjorden satte hun sig i lyngen og støttet hodet i hænderne. –

Fra første stund hadde hun visst han ikke elsket hende. Fra første stund hadde hun visst det ... Men hele livet hadde hun hat hindringer at vinde paa – ja saa længe hun kunde huske hadde livet været kraftanspændelse ... Ikke gi sig, ikke gi op –. Fra den dagen hun som jentunge blev farløs, syntes hun de ordene hadde kimt for ørene – med morens røst, med farmorens: Han vinn' som traas e, Stina! – – «Inclinata resurget» hadde Adams far skrevet foran i boken, han gav hende til konfirmation. Bøie sig for at stige ... Og tross og tro hadde levd i hende, tross og haab – sterkere des længer det led. Om det saa var den dagen hun sat hvitklæd i kirken og saa Adam og den vesle, helseløse professordatteren for alteret – hun hadde visst, han engang skulde [156] komme hjem igjen til hende! For hans lykke med Inga hadde hun ikke bedt!

Saa som en tror, saa sker det. Av alle de gamle ord, *det* var det hun hadde valgt som sit. Og det skedde. Styrløs av lykke hadde hun stængt sig ind med brevet, som bad hende komme og bli mor for guttene hans ...

Og i ilden av sin kjærlighet til ham hadde hun levet. I heten av den hadde hun lat alt sit omkomme. Forstanden hadde sommetider advart hende – da hadde hun avsat forstanden. Hun hadde bedt – men Vorherre hadde ikke hjulpet hende alt hun tryglet. Da hadde hun vendt sig fra ham. Hun hadde ønsket sig barnet for at det skulde binde manden og vinde ham for hende. Og saa dypt ned var hun tilslut

kommet, at hun hadde kjendt sig skinsyk paa barnet ... Ja, hin uveirsnat da han knælte ved Marthines seng, da hadde skinsyken bitt hende tilblods –.

Men den natten naadde hun bunden. Paa hende hadde han ikke tænkt, da han trodde han skulde dø ...

Saa hadde hun vel git sig da? Saa hadde hun vel git op – saa hadde hun bøiet sig da for ikke at «stige» mer?

Skamrødmen brandt i kindene. –

Time efter time blev hun oppe i tjeldet. Smaat og stort drog sig frem, krævde regnskap og blev gjort op.

Som pike hadde hun hat en bok, hun elsket fremfor andre: Øhlenschlägers «Axel og Valborg» – tragedien om søskenbarnene, som ikke kunde [157] faa hverandre. Da hun nu for siste gang saa ut over fjorden kom et ord fra diktet til hende:

... derfor skal du drage
til Fjeldets Kant og skue over Elven
og over Dalen og det vildne Hav.
Saaledes skalst du skue paa din Skiebne.

Saaledes skal du skue paa din skjæbne ...

Enda tindret markene av blomster og silkefint straa ... Enda stod blaaklokken i flok langs veiene, enda var det kløver og tjæreblom, som tok imot humlen ... Hun hadde ikke ænset det, da hun gik opover; nu møtte hun lukten, den søte, som drev langs veien. Storm og bitter kulde hadde herjet her og skulde herje – men atter og igjen skulde alting hvile ut i harmoni som nu ... Bli sterk, sa det. Bli dig selv, find hjem igjen til dig selv ...

*

Tvillingsøstrene sat paa gatetrappen, saa vidt fik de begge to rum paa den vesle hviltmalte bænken. Samtidig blev de vår «amtmandindens» skikkelse oppe i gaten; den ene av dem varslet moren, den andre gik i møte paa fortauet, med henderne gjemt under det utbroderte forklæet. «End som vi har ventet paa dig, Stina!»

Efter aftensmaaltidet blev familien sittende oppe længer end vanlig. Villig svarte den ældste datter paa morens mange spørsmål; og da tvillingene skjønnte, nu hadde endelig søsteren faat munden paa gang, rykket de stolene nærmere og lot

haandarbeidene hvile mens de begjærlig lyttet til hvert ord om [158] livet i amtmandsgaarden. «Og Marthine,» sa de «og lille Marthinen vor, nu har hun vel glemt av os?»

Nei, Marthine glemte ikke – hos hende levde al ting videre ... enda snakket hun ofte om eplene, hun fik steke der borte paa ovnen for tre aar siden –. Stina sat og støttet hodet i haanden og saa ut i sommernatten over vinduskarmens potteplanter – øinene under den hvite panden brandt store og mørke. Hvis moren ikke var for træt, vilde hun gjerne spille for hende iaften.

«Jeg sier tak, Stina!» Den gamle saa bort paa døtrene – amtmandinden hadde gjort sig godt av turen til Graakallen!

Og det lave klaver blev aapnet. Hun lot hænderne prøve sig frem over tangentene, de taalte ikke som instrumentet hjemme det redelige grep ... Først spilte hun et par av de gamle ting moren likte; siden en salmemelodi med variationer, for søstrenes skyld. Men det var noget andet hun sat her for at utføre ... Andre toner end de, som nu fylgte den lavloftede stuen, trængte paa indi hende: temaet av Wandererfantasiaen var det, hun vilde spille. Nu vilde hun spille det. Hjertet tok paa at hamre i brystet, et sekund lukket hun øinene og lyttet indover – saa bøiet hun sig frem og tok de første akkorder av den Schubertske sonate.

Det var fuldkommen tyst i værelset da tonen dirret ut og blev borte. Stina selv rørte sig ikke; hun holdt hodet høit, læbene laa saa haardt sammen at haken fik et søk der muskelen spændte sig ind mot tænderne.

[159] Saa nikket den gamle og sa med sin fjerne farveløse røst:

«Den ja. Den har du altid mestret. Den var nu alle dage det grummeste Adam visste. Jeg min's du spilte den i Stampegaarden paa hans fars femtiaarsdag. Jeg min's jeg hadde øvet den ind med dig.» Stina dreiet pianokrakken. Nu sat hun midt imot dem med sit hvite ansikt.

Minuttene før hun sa noget var det som fortid og nu møttes for hende i et brot. Hjemmet her, traakket av søstre som gik og gik den vesle ringen i sine egne spor, visnet smaat og sikkert i ly av moren – og hendes eget liv utenfor veggene, i slit og kamp, kvasst og rikt paa smerte ... Med ett løftet hun armene, la hænderne bak nakken og smilte.

«Nei men ...» sa en av søstrene.

Hun reiste sig, gikk bort til morens stol.

«Sonaten, det er mig selv som liker den mor!» hun talte indved den gamles øre – «Den og det mer faar jeg vel lære mig mestre for min egen skyld. Jeg er gammel nok til det.»

«Jysst!» moren smaalo med den smalle tandløse munden – «Jysst for e' bøys du e og alltid har været, Stina! Og minder e du ikke blit med aarene, nei!»

«Kan saa være det, mor», hun blev med ett litt svimmel og maatte støtte sig mot væggen.

Men før godnatkysset paa den gamles pande fik hun sagt hende og søstrene, at nu var det tid at tænke paa hjemtur, – nu var hun uthvilt og like god. –

*

[160] Tinne sat paa gulvet i den øverste gangen i amtmandsgaarden og bandt tytebærlyng. Stundimellem maatte hun rette ryggen og dra pusten dypere – maatte sitte litt og se paa væggen til dagligstuen. Imorgen skulde de være der inde alle fire igjen: moren, faren, Edvard og hun ...

Da det tok i døren bak hende snudde hun paa sig, hun møtte farens øine i det samme han kom paa dørstokken. Hun sa ikke godmorgen, hun bare lo, en bredfull halvhøi liten latter; og det smalle ansiktet blev blussende rødt. Da blev han rød, han ogsaa.

«Binder du ... binder du kranser?»

Barnet hadde reist sig paa knæ, ut av fanget paa blaatøiskjolen drysset det med smaaklippet lyngkvist. Fort stelte de tynde henderne noget til paa filleryen. Saa drog hun sig bakover saa utsynet blev frit. VELKO ... læste han, i tytebærlyng.

«Edvard e sprunget efter mer, det gaar saa meget i m'ene, at ...»

Faren vilde bøie sig, faa tâk i smaapiken, gjemme ansiktet et sted ... men han tok sig i det, vendte sig braadt og lukket døren bak sig.

Skulde det staa ute paa husvæggen, dette?

Brændsnar kom Tinne sig paa benene, øinene blev lyse og våre. –

«Like' du det ikke, far?»

«Men Gud velsigne dig, Marthine, hvorfor skulde jeg ikke like det?» forsiktig skrævet han over bokstavene paa ryen og gik ned trappen.

Han sa Marthine ... Han likte det ikke, han [161] likte det *ikke* ... Næsegruve kastet hun sig ned og drog lyng og bokstaver i haug under sig. –

*

Stina var ventende ut paa natten. Hun vilde ta indenskjærs med dampskibet til Øren, hadde hun skrevet, kjøre over Eidet, kommer med fjordbaaten. Men manden kunde ikke ta imot hende, forretning var forlængst berammet i utbygden, folk tilsagt, skyss bestilt til denne eftermiddag. Det kunde ikke hjelpes, hun kom hjem en uke før fastsat.

Tidligere end vanlig forlot han kontoret. Da han passerte sine underordnedes dobbeltpult, lot fuldmæktigen sig gli ned av den høie krakken. Han hadde hørt amtmandinden var underveis, dersom amtmanden ønsket det trodde han nok, han skulde greie at administrere forretningen imorgen ...

«Paa ingen maate» – Adam stanset op – Embedsplikter fik gaa foran private hensyn. Og – «vil De vise mig den villighet at ta væk den dér!» han pekte paa blyanten som sat bak mandens fete øre som i en holder – «De er jo ingen krambodrotte, fuldmæktig!»

Han gik ovenpaa. Inde i soveværelset aapnet han klædesskapet og førte haanden langs væggen. Hjørnet der inde var tomt. Han tok benklær og frakker til side, undersøkte hele skapet. Det han søkte var der ikke lenger ... Blodet skjød op i hodet paa ham; han stod til den værste heten hadde git sig, kastet et blik paa sit eget ansikt i speilet og gik nedenunder igjen.

Piken var alene i kjøkkenet.

[162] «Hør Anna – har De rede paa en pakke, en langaktig pakke i graat papir, som befandt sig i mit klædesskap indtil for ganske nylig?»

Jo, piken hadde baaret paraplyen paa loftet, fruene hadde bedt hende lægge den paa loftskottet, da de ordnet i skapet før fruene reiste...

Atter ovenpaa. Og videre den bratte trap op til mørkeloftet.

Foran døren til Edwards kvist stod han litt, aapnet den saa raskt. Det var ingen der inde.

Saa gik han over de uhøvlede plankene mot loftskottet. Da mindtes han med ett at gavlen paa huset her saa at si møttes med nabogaardens... det var knapt et par armslængder mellem dem. Og der inde paa andre siden sat saktens den gamle politibetjent og la kabal idag som ellers, for aapne ruter. Hvis der ikke var gardin for kotvinduet, vilde betjenten kunne se ham. Men vinduet i kottet sat høit ... han kunde huke sig ned og holde sig langs væggen...

Hvorfor skulde han huke sig ned? Urørlig blev han staaende i tusmørket under loftsbjælkene. Hadde han mistet besindelsen? Og desuten – først maatte han bære parasollen dit de skulde møtes. Siden maatte *hun* bære den – naar hele byen hadde set hende forlate posthusgaarden tomhændt ... Sende den til hende, aabenlyst, med piken, efter at Stina var kommet hjem – med tak for alt hun hadde været for ham og barnene disse fjorten dager. Naturligvis!

Langsomt, litt ør som efter overstaat fare gik han ned igjen, fandt hat og stok og aapnet gatedøren.

[163] Midt foran huset stod en svær skikkelse i gul lærretsfrak, paa skrævende ben – som plantet i veistøvet. Valentinus! Adam maatte gjøre vold paa sig for ikke at snu paa tærskelen. Stinas hjemkomst i kveld – Nicolay Braachs om en uke – og nu sakføreren allerede tilbake fra sin Christiania-tur ... Det fortættet sig til ulykke.

«Godmiddag Valentinus. Allerede hjemme igjen?»

«Allerede – netop! Tomt hus i fogedgaarden. Weyberg tilfjelds. Saa pikker jeg paa ruten og Kaarbø melder De er for utgaaende. Saa stiller jeg mig paa post. 'Allerede'. Haren hilser ræven!»

«Godt ord igjen, sakfører! Det er knapt to uker siden vi fulgte Dem paa kaien.»

«Jeg har hørt hvad jeg vilde og set hvad jeg begjærte – sat sapienti! Ønsk mig velkommen, Stampe. Jeg kommer med gaver.»

Adam forsøkte sætte ham i gang; omsonst – han stod urokkelig. Nu halte han en pakke op av støvfrakken og rakte den frem. Den var tung. Adam saa undren paa den.

«Bring den i hus, forvar den! Jeg venter her,» lik en imperator pekte han paa amtmandsgaarden.

Inde i sin egen gang skar Adam over hyssingen og løste papiret. En pistol, temmelig stor og av grov kaliber laa i hans haand.

Da han kom ut i sollyset igjen, spredde det sig en skjælv fra ryggen over hele kroppen paa ham.

Hvad var meningen? Han spurte med øine mørke av bevægelse.

«At gi Dem en chance, høistærede.»

«En chance? De synes – De synes jeg tross alt ^[164] er værdt en kule, Valentinus?»
Sindsoprøret, han ikke kunde mestre, skaket røsten saa den brast.

Og for første gang i alle de aar de sammen hadde slitt gaten her, tapte sakfører Valentinus fatningen.

«Men beste amtmand!» som herreløst bøiet det graa viskelærsansikt sig mot Adam – «er De – er De fra forstanden?»

«Nei. Men jeg har jo noksom mærket, dette siste halvaar, at jeg er civis nullius existimationis – for Dem, som for andre!»

«De bitter? *De Stampe?*» Overraskelsen tok makten, det kvasse blik sømfôr Adams ansikt. Han la haanden paa hans skulder. – «En chance til at komme ut av det Braachske dødvand er hvad jeg gjerne vil byde Dem, gode ven.»

«Jeg befinner mig vel som jeg har det! Jeg – jeg har siden min hovedstadstur befattet mig minst mulig med politiske kandestøperier – som De vet! Ikke engang med min ven Braachs! Jeg har intetsomhelst behov for at bli – reddet! Eller indrullert!» De blaa øinene glitret av harme. Sakførerens tunge lab laa fremdeles paa hans skulder.

«Det er Dem bekjendt at deri radikale kredse gaar rykter om statskup? Om høirelige statskup-planer?»

«Høire har ingen planer!»

«Saa sakte amtmand! Athenienserne visste hvad der var riktig, men de kjæret ikke om at gjøre det, sier vor ven Cato Censorius! Vore motstandere skjænker os nu en oppfrisker av vor viden – lad os vise dem vor erkjendtlighet i handling! Vi har de ^[165] beste midler til raadighet! Høiesteret kan nekte at anerkjende riksrettens sammensætning, in corpore kan de herrer forlate salen! Regjeringen har i siste instans ingen plikt til at respektere en grundlovsstridig riksretsdom! Mange midler, mange veie, Stampe! Ogsaa vaabnenes, ogsaa vaabnenes! Samlagene forsynes i disse dage med amunition – men Christiania bataljon er som De vet indkaldt! Den

vare jeg tillot mig at bringe Dem en prøve av, er efter forlydende meget efterspurt av visse rødhuder. Det er notorisk at en av deres høvdinger er observeret beskæftiget med at skyte paa blink med revolver! De læser maaske tross alt fremdeles aviser, amtmand? Det vil da være Dem bekjendt, –»

Adam hadde snud ansiktet mot byen. De mønjerøde jernstænger i broens rækværk luet, solen stod paa i hele gatens længde. Var klokken alt ett?

«Avisene» ... spotten i den snerrende røst naadde ham – han vendte sig og saa bent ind i de smaa blanke øine – «Det har været postdage i sommer da jeg ikke har aapnet en avis. Saa vel har jeg befundet mig i det smukke veir, Valentinus.»

Som brændt drog sakføreren haanden til sig.

«Saa kan De ikke være ved Deres fulde fem!»

«Godmiddag.» Adam lettet paa strahatten.

«De gaar? De har viktigere ting fore? De... De ... Fy fan's skind!» Det gamle ansikt gjepte i avsky, han spyttet efter den høie skikkelse, som var i rask gang indover gaten.

Det var varmt. En let bris førte lukten av tang [166] og sjø ind over byen. Som halvvaaken sanset Adam den, sanset det ujevne linjedrag av husrækken, den lysmalte fremside, en slyngrose, som blomstret ...

Han hadde ristet Valentinus av sig! Han hadde faat sagt fra! Han var ikke længer den samme som før – den gamle knurrer hadde ret!

Det stærke sollys fik som strimer av rødt. Han fôr sig med haanden over øinene. Oppe i Nyhagen gik hun kanskje alt og ventet paa ham ... ja, han saa hende – den lette, lysklædde skikkelsen, den blonde nakke ...

For første gang hadde han bedt hende om et møte paa avtalt sted. Han maatte tale med hende, maatte takke hende. Aa dette skjælvende, lykkelige, som disse sommerdagene hadde fulgt lik en lønlig melodi ... ord, som ingenting hadde sagt, tonefald, som hadde sagt saa meget ... sorgløse timer, blaa kvelder ...

Midt i kirkebakken stanset han. Forbi, kanhænde forbi! Og ustyrlig som et braadsinne tok uviljen ham – uvilje til Valentinus – til Stina – til alle andre.

Da ropte det far.

Han skvat. Bent over ham, paa opmuringen mot raadstu-jordet stod Edvard. Nu bøiet gutten sig ned, med hænderne paa knærne hvisket han: «De rir, far, de rir inde i teltet. Kom ska' du faa se leggene hendes Tinne –»

Paa toppen av bakken møtte han sønnen. Og et par minutter maatte han staa ved siden av ham og høre om dette, hele byen nu snakket om: de fremmede, [167] som hadde faat lov til at drive circus her paa raadstu-marken.

Det yrte av barn omkring det store, runde telt. Somme hadde lagt sig ned og faat pint overkroppen ind mellem teltduken og bakken, ikke alle pluggene var slaat i jorden enda. Rad i række laa benene ut efter marken.

Edvard pekte: «Ser du dem, far?»

Ja Adam drog kjendsel paa Tinnes graa bomuldsstrømper.

Og gutten blev ved at se op i farens ansikt – det hadde knapt en fure længer, langs kindet var den solbrændte huden slet og nyraket som paa en ung én –. Øiet under de brede brynene hadde saavidt en blaarand omkring de svarte pupilene ...

«Det er berideren, som øver sig – han er fransmand, far! Hør!»

Over alt staaket av arbeidsfolk og unger utenfor teltet lød det høit og hissig der inde fra: Allez, allez, nom de diable!

Nogen minutter senere hastet Adam Stampe benveien langs jordene op mot Nyhagen. Venstre haand holdt han knyttet ind mot ribbenet der hjertet vilde ut ...

En liten beriderske for nær firti aar siden... det gamle ridehus i Trondhjem ... en fransk mandsrøst, ung dengang og ung nu. Friske og nye veltet mindene op i ham, Rosa's søte ansikt steg og sank for synet paa bølgen av hans eget aandedræt – Rosas ansikt med blonde drag ... Stevnemøtet hun [168] hadde lovet ham – i nær firti aar hadde han været underveis til det ... Allez, allez, nom de diable!

Han kom ind i skyggen av granene i Nyhagen.

Langs hallet vestover strakte det plantede belte sig, træ indved træ, alle like smekre og unge – proprietær Grunks stolthet, hans gave til fødebyen. Her Adam gik var hagen veilagt for spaserende – den brede sti hadde et dække av borket avfald fra garveriet – barkens rustrøde blev som selvlysende her inde mellem alt det dypgrønne. Tydelig og heftig, som gik han her for første gang, mærket han lukten

av syre blande sig med duft fra baret – den lille stramme lukten, som av sagmug i manege ...

Han speidet i spænding. Likevel fik han ikke øie paa hende der hun sat borte under træerne; ikke straks. Hun rørte paa sig, da saa han hende.

Hun var mørkklaedt. Noget likt skuffelse flakket gjennem ham. Hun reiste sig ikke, rakte ham bare haanden og saa op. Og det slog ham, at det var noget dunkelt i ansiktet hendes ogsaa, en skygge – enda hun sat med den storbremmede hatten i fanget.

«De har ventet længe paa mig, fru Laura – for længe!» Og han vilde til at forklare hende om alt som hadde sinket ham. Men hun brøt ham av:

«Ja, jeg har ventet en stund. Men jeg har ikke besindet mig!» hun smilte – i næste øieblik stod hun ved siden av ham og snakket som hun brukte, bent op imot ham med hodet i nakken.

«... Da jeg fik den seddelen fra Dem imorges – om at møte Dem her – da skjønnte jeg det straks. ^[169] Stina kommer hjem. Det er derfor De vil snakke med mig.»

Han kjendte han blev rød. Han gjorde en liten irritert slæng med hodet som for at riste heten av sig. Det var anden gang idag ...

«Baade derfor og – og av andre grunde! Hun kommer med fjordbaaten iaften.»

«En gang maatte hun jo komme – og like godt først som sist ...» det var noget som stængte for røsten og hun prøvde med litt hoste – «La os gaa – kom la os gaa længer ind ...»

Langsamt, nær hverandre og tiende drev de en bete frem over den myke veien, som tok lyden av skridtene. Et par ganger kom han bort i haanden, som svinget frem og tilbake i takt med hans egen. Saa fanget han og beholdt den.

«Kan De ikke ta av Dem hatten igjen, jeg kan ikke se Dem,» hvisket han.

Med den fri haanden strøk hun av sig hatten. Det korte pandehaaret kom i uorden. Hun stanset og vilde stelle med det – da bøiet han sig og slog armen om hende. Men læbene fik bare streifet hende – hun snudde sig væk.

«Nei – nei!» og hun værget for sig.

Han blev ved at holde hende ind til sig – han saa ikke klart længer, sanset at de stod midt paa en vei, prøvde løfte hende, vilde ha hende med ind i skogen. Og han la haanden bak nakken paa hende og trykket hodet hendes ind mot brystet sit – hun skulde ikke si noget, ikke snakke – «Vi har bare denne ene stunden, Laura, denne ene ...»

[170] Smidig og rapt huket hun sig ned og smat ut under armen hans. Da saa han noget han aldrig før var blit vår hos hende.

«Er De ræd – *De*, Laura!»

«Nei.» Men hun saa ikke op – nervøs lette hun efter noget under kjolens lille oppkrammede puf; straks efter holdt hun et papir i haanden. «Jeg er ikke ræd. Enda jeg er undsagt paa livet. Men jeg har bestemt mig til at du skal vite det. At du først skal vite det. Jeg har ikke besindet mig!» Det flammet til av tross og spænding i øinene – hun rakte frem brevet.

Han saa ikke paa det, han saa paa det blonde ansikt med kløften i haken, paa de sænkede øielok og ørets skjære rødme. Du hadde hun sagt – du... Han bredte ut armene.

«Laura!»

«Du skal læse det først, det er fra Stina.»

«Fra Stina?» Et nu var det som den røde veistrimen under føtterne flyttet paa sig, blev rinnende. «Har Stina skrevet til dig?» røstnet veknet i det siste ordet – han saa ned paa papiret, han saa den kjendte skriften – og uviljen fra før braadtok ham.

«Jeg vil ikke,» saavidt fik han det frem.

«Før hun reiste skrev hun det. Jeg har tat væk noget, det mangler et ark, det har jeg brændt op – det stod noget, om mig bare, paa det. Men det andre skal du læse. For min skyld.»

«Du vil det?»

Hun nikket. Hun var stille og blek i ansiktet – pandehuden strammet sig i smaa lange rynker [171] over de optrukne brynene, han kunde se det hvite i øinene paa hende helt rundt...

Han blev staaende der han stod. For at kunne læse de krøllede papirene maatte han holde i dem med begge hænder. Langsomt flyttede blikket sig fra linje til linje – lokkene med de lange buete øiehaar rørte sig næsten ikke.

Laura Frivold havde gaat et par skridt; nu stod hun med hænderne foldet – hun drog overlæben ind mellem tænderne og bet i den

Da bøiet han sig ned mot papiret og la panden ind mot det. –

Det var svartstilt i skogen. Gjennem blodets sus for ørene prøvde hun fange en eneste lyd, for at berge sig over til den...

Saa løftet han hodet – et øieblik saa han paa hende.

«Jeg har jo visst det ...» og blikket gik hjem igjen til brevet – «Men hun har aldrig sagt det. Jeg har ikke visst det ...»

... Om jeg maatte tilbringe Resten af mit Liv med Adam i dybeste Fattigdom, ja i Fornedrelse, for mig gives der blot Een ... I Stinas klare skraa bokstaver, i hendes egne skrifttegn –

Hun gik bort og tok hatten som laa ved veikanten. Satte den paa sig. Hun hørte han brettet sammen brevet, brett for brett...

«Det er jo makeløst – saa makeløst,» hvisket hun; men straks fik hun gjort røsten stø og høiere: «Det var et eksperiment. Jeg er gla jeg gjorde det. Før det var for sent.» Og hun prøvde le.

[172] Han saa ikke dit hun stod. Sakte, knapt hørlig sa han: «Jeg har været en gemen usling.»

Hun ordnet haaret under hatten.

«Farvel amtmand. Nei De kan beholde brevet. Og hils hende og si, hun kan være tryg. Tryg for sin borger ...» Spot og forbitrelse skalv i maalet.

«Fru Laura! Jeg ...»

Men han greiet det ikke; de smaa ordene han skyldte si, døde i ham. Han saa at hun gik – den lille lette skikkelsen bevæget sig lydløst væk fra ham bortover den røde veien. Granene lukket sig bak hende. Han var alene.

Litt før midnat saa de fra den gamle kaien midt i byen det første glimt av fjordbaaten. I natteblaaet under ø-ryggen blinket det til, blekt og hastig som stjerneskin fra toplanteren.

No kjæm' n – sa det bak Adam.

No kjæm' n – svarte det.

Han stod ytterst paa stenmolen. Og fra nu av rørte han sig ikke og tok ikke blikket fra lyset derute.

Dagen nærmet sig sin slut. Sindsoprøret har slitt sig selv ut – fra time til time som i et vældig opbrud har tanker og følelser skiftet plas ... Men enda rykket det i nervene – uroen fra dem bredte sig i sindet – det eneste visse syntes at være at han stod her med sit legeme plantet paa stenkaaien, rede til at møte hende.

Og baatens skrog gled frem i halvmørket; kursen blev ændret, det røde øie om ba'bord blev synlig. En stund efter gik det an at skjelne skikkelser paa ^[173] akterdækket. Han speidet – samtidig var det som mindet Stinas linjer sig i ham med stor klarhet: ryggens rankhet, den steile nakken, skuldrenes form ...

Først da skibet seg ind til kaien opdaget han hende. Hun stod i baugen av baaten; paa en kasse ved siden av hende sat et andet menneske, en kvinde. Det var foged Slettes datter.

Nogen ord blev vekslet mellem baat og brygge. Stina spurte om han var alene? Ja, smaapiken og Edvard skulde gjøre det festlig hjemme ... hun hadde hat en god reise? En udmærket reise.

De kunde se hverandres ansikt nu. Rolig og granskende hvilte konens blik paa ham. «Du ser træt ut,» sa hun, «du skulde latt barnene ta imot mig og ikke ofret din nattesøvn.»

Paa vei indover gaten hadde de frøken Slette mellem sig. Stina fortalte om turen – det var kommet noget nyt i røsten, en lys tone, næsten som av glæde ...

Paa broen over elven løp Tinne imot dem. Da tok moren hende ind til sig, holdt hende længe i favn og kysset hende atter og atter.

«Men mor! Men mor ...» det kom som et fugleskrik – barnet snudde hodet og saa paa faren, et nu – saa gjemte hun sig i morens store kaape, overvældet av de uvante kjærtegn.

[5]

Stina vilde ikke tale med ham.

Alt den første dagen forstod han det. Han kjendte det som en lette med det samme. Men døgn gik og uker. Tilsynelatende var alt som før, der blev ikke vekslet et uvenlig ord, hjemmets dagligliv hadde sit vanlige indhold. Likevel følte han sig stadig mer viss paa at den lyse fjerne ro i hustruens væsen var av ny art; han kunde ikke gaa ind i den og nærme sig hende; et par gange forsøkte han det, da mørknet de graa øine til som i skræk ... Og nu, først nu slog det ham at brevet Stina hadde skrevet, det hadde han ikke hat ret til at læse! Han hadde staat i halvmørket under loftsbjelkene, lik en tyv – han hadde læst et brev, som ikke var skrevet til ham. Det blev en sammenheng mellem disse ting – tanken paa dem forfulgte ham – under maanedstinget inde i fjordene, paa reiser land- og sjøværts sat han med ett og stirret ind i den – som var grunden under ham glid væk det eneste sted han syntes, han hadde hat fæste: i hæderligheten.

Nætternes drømmeliv øket hans ulykkesfølelse. Sit forhold til Laura Frivold hadde han tænkt gjennom, [175] hadde sat det paa plas ... Han visste, at hadde ikke Stinas brev stanset ham paa brinken, hadde han gaat ut for stupet og været fortapt. «Borger,» hadde Laura kaldt ham, i spot. Spotten naadde ham ikke længer. Hun hadde ret; han var borger, han var under pliktfølelsens aak ... Svakheter eller styrke – som lovbryter hadde han ikke kunnet leve.

Men natten la dagens tanker i grus. Det sat et minde i hænderne paa ham ... av det lille intet skapte drømmene hende nat efter nat – blændet og blindet prøvde han fange hende; billed og sted skiftet, han var nærmere og fjernere, men *hun* var alltid den samme hvite. Og naar han vaaknet av at hjertet gik storm i ham, stod enda nogen sekunder synet av det, han aldrig hadde set, klart og nært som det eneste virkelige.

Døgnetts tvedelte liv angrep ham tilslut legemlig; han kjendte sig nervøs og uoplagt til arbeide, og i stue sammen med konen og barnene blev sommetider en fornemmelse av isolerthet saa heftig i ham at den gjorde ham svimmel.

Det endte med at han konsulterte doktor Weyberg for hodepine og ildebefindende. Vennen gav ham styrke- og sovemidler. Stampe var ikke den eneste av meridianen, som trængte stivelse og narkotika! Sorenskriveren led av søvnløshet og risen Valentinus hadde politisk hjertekrampe!

*

En av de siste dager i august blev Stampes buden i middag til Braachs.

[176] Det var ikke et av de gjængse søndagsmaaltider med barn. Middagen skulde holdes til ære for et svensk ektepar, som var paa reise gjennem byen; manden, en høit anset professor, og Nicolay Braach hadde i studenteraarene sluttet fosterbrorskap paa et sangerstevne i Upsala, og forbindelsen hadde siden aldrig været helt brutt; men det var første gang de med sine hustruer skulde møtes under den enes tak. Doktor Weyberg, proprietær Grunk og amtmandens var indbudt; og Magda Braach hadde selv bedt Stina ta paa sig festdrakten, den sorte silkekjolen. Byens sypike hadde hjulpet hende med at modernisere den litt – den var fem aar gammel, men det solide stof var uten lyte.

Da moren stod færdigpyntet foran speilet, danset Tinne av glæde. Stærk og søt bølget forestillingen om fest og høitid i hende – det uvante syn av morens hvite hals og skuldre, av de runde haandlede smykket med brede guldarmaand under de vide ærmer, men mest og især bakken av skinnende silke fra ryggen ut over køens mystiske underlag fik hende til at juble. «Du e saa nydelig, mor!» Kindene glødet paa hende og pludselig aapnet hun døren til farens rum: «Kom og se paa mor, far!» I det samme hun hadde gjort det, tok hjertet paa at slaa fortere; og da faren kom frem i døraapningen med sælene, hun selv hadde brodert til ham, over den snehvite skjorte, sprat taarene ut av øinene paa hende.

Men moren blev staaende som hun hele tiden hadde staat, med ryggen til dem foran speilet. –

Invitationen hadde stivet op Adam. I nervøs [177] spænding saa han frem til møtet med de fremmede – som Nicolay hadde han lyse ungdomsminder fra broderlandet, dette land hvor folket kjender de muntre samværs og festglædens lykkelige kunst!

Da han sammen med Stina kom ind i Braachs store stue og blev forestilt for det statelige svenske par, var det som stod hans sind stramt av trang til at ta springet ut av hverdag og pinaktighet. – Stemningen i rummet var en del trykket – taus, i tilknappet redingote og lyse benklær, raket gamle proprietær Grunk op ved siden

av svensken midt paa gulvet; hans lille ordforraad var uttømt, han hadde lagt hænderne paa ryggen og biet. Værtinden var urolig for middagen, de lyse øine søkte i ett spisestudøren mens hun holdt samtalen med professorinden gaaende; selv over doktor Weyberg og Braach var der noget ufrit ...

Adam følte alt dette mer end han saa det – han kom som befrieren, i de fremmedes blik hilste en glad vedkjenning ham og Stina: et smukt og statelig par vi som I! En bris av en tanke reiste sig og gjorde ham skyfri: han var ingen tyv og horkarl, han var disse gode menneskers jevnlike! Og emner og ord yrte frem i ham, som hadde de ventet paa dette øieblik for at bli forløst.

Ved middagsbordet var snart hele selskapet løftet op i en lettere sfære, frit og utvunget gik konversationen om fælles interesser og bekjendte, om literatur og europæisk politik – ikke med et eneste taktløst ymt blev der rørt ved den prekære norske situation. Under desserten lænet Adam sig et øieblik tilbake i [178] armstolen og tidde litt; stundens sorgløshet sænket sig over ham som solskin, momenter til en skaaltale for dannelsens og kulturens frimurerskap tok paa at forme sig – dette lønlige, som uløselig forbandt mænd og kvinder, ofte saa ensomme, spredt i et vanskelig virke over de to nordiske land ... En skaal for den lykkelige tryghetsfølelse, som bunder i æt og tradition ... Der sat Nicolay med blikket fylt av en rolig glæde – der sat proprietæren og fik sit sirlige væsen som bekræftet og sanktionert. Og der sat Stina –

Han saa paa hendes faste og klare ansikt. Over bordet underholdt hun sig med den svenske frue; nu bøiet hun nakken og lyttet med sænkede øielok og et lite næsten barnslig smil til den fremmedes fortælling om en Romafærd ...

Og han la haanden om sherryglassets spinkle stet, holdt pusten som foran en dumdristig handling, løftet glasset – da nævnte den svenske professor hendes navn, strøk den lange blonde moustache til side og drak med hende, han. –

Efter middagen samlet de andre sig om stuens midtbord; i hvitt forklæ og røde flettebaand bød Lucie om kaffe, den svenske professor spøkte med hende og fik de brune øinene til at glitre.

Adam blev staaende litt for sig selv borte ved et av vinduene. Paa plassen nedenfor gaten stængte en stor sjøbod utsynet. Det hadde nylig regnet, lyset holdt paa at vike, men i bodens gule vægflate sanket der sig som en efterslæt av dag. Et sekund lukket han øinene. Bak sig hørte han Stinas dype [179] latter, den nye rikere klang i Stinas latter ... Han hadde ikke vaaget at drikke sin egen kone til ved bordet ...

«Jeg har hørt der skal være stor forbitrelse mot Norge i Sverig. Er det saa?»

Det var Stinas røst, som spurte. Med et ryk snudde han sig ind mot stuen.

«Naa ... Ja ...» svensken saa bort paa sin hustru; en liten lam stilhet bredte sig rundt kaffebordet. Adam skjød hænderne ind under bonjourens skjøter og flettet fingrene i hverandre.

«Min hustru er fra en landsdel hvor folk ønsker besked –» han kom bort til professorindens gyngestol; den graahaarede dame saa op paa ham, nikket, vendte sig til sin mand:

«Og naar amtmandinde Stampe spør, er det jo fordi hun ikke frykter for svaret, min ven!»

«Nei, fryktaktige, det er de gode trøndere ikke –» sorenskriveren strøk sig over issen.

Stinas øine blev mørkere, hun saa fra den ene til den andre og sa, langsomt:

«Vi er jo voksne mennesker. Skal vi ikke kunne snakke sammen om det, vi alle tænker paa? I er jo ikke vore fiender?»

«Nei!» svensken rakte hende haanden over bordet – «Vi – – det er tvertimot nogen av os som er dristige nok til at begjære at være Eders brødre, amtmandinde! Har selskapet ikke læst Adolf Hedins artikler om den norske riksretsstrid? Alt frisind hjemme staar bak ham, naar han sier denne strid bør være et utelukkende norsk anliggende! Forbitrelsen, [180] den forbitrelse amtmandinden nævner, har jeg vistnok hørt om – i *min* kreds har jeg ikke møtt den.»

Adam tok plas; hans ansikt hadde som de øvriges faat sterkere farve. Braach visste, det var Hedins haab, at der ogsaa av hensyn til den svenske opinion maatte bli vist moderation ved riksretsdommen; Weyberg og Stampe hadde begge hørt som sikkert, at Adolf Hedin i brev til venstres førere indstændig hadde raadet til varsomhet.

Ved denne opplysning reiste gamle Grunk sig halvt i stolen: vilde det ikke været pøntligere av den svenske Norgesven at ha henvendt sig til høire med sine raad? Va' det norske høire allerede for dødt at regne i vort broderland?

Den svenske professor maatte bekjende at han, som videnskapsmænd flest var daarlig orientert i dagens politik – men han hadde faat den oppfatning at Norges

høire stod temmelig maktesløst?

«Vi hadde makt til at putte venstres ledere i hullet, min herre! Om det saa va' idag, hadde vi fremfærd!»

Professoren smilte. En handling av den art vilde falde godt i traad med svensk historie. Men med norsk?

Da løftet Stina Stampe hodet:

«I gammel tid, dengang vi hadde historie, var ikke norske mænd ræd for at bruke makt, naar det gjaldt at samle landet og fremme retten.»

«Nei, vist ikke!» Svensken betraktet opmærksomt det aapne kvindeaasyn midt imot – «Og – amtmandinden ^[181] hører bestemt til hin race? Til de lykkelige som vet, hvor retten findes? Eller bekjender Deres hustru sig til Macchiavelli, amtmand? Elsker hun som renæssansens kvinder kraftutfoldelsen?»

«Jeg hører til min forundring at min hustru er blit politikker ... Det forbauser din gamle ven Weyberg ogsaa, kone – se paa ham.»

«Tvertimot Stampe!» doktoren ændret hurtig stilling – «Alle riktige kvindfolk værner svakheden og elsker kraften – som fru Stampe!»

Herrene talte enda en kort stund om politik – sorenskriveren orienterte de fremmede i høires vanskelige stilling – i smaa pauser mellem sætningene søkte han og fandt de ufarlige ord, dækket loyalt over uten at fortie, refererte men utleverte ikke. Saa spurte pludselig proprietæren efter Kong Oscars befindende; den gamle mand rettet sig i sætet med en militær rørelse: hans majestæt hadde for en del aar siden vist ham den naade at drikke et glas vin i hans hus – glasset stod fremdeles i hans skap, et minde, urørt av andre hænder og andre læber ... En skygge gik over de to embedsmænd – kongetro som de begge var følte de samtidig og stærkt, hvor den gamle royalists ord var ilde anbragt *nu* og *her*. Den svenske gjest bøiet ogsaa straks av – han hadde ikke den ære at staa kongen nær ... Og i den korte stilhet som fulgte tok han frem en liten pakke fra inderlommen – alle her kjendte den svenske samler, dr. Hazelius? Paa sin tur i fjordene hadde han og hans hustru været saa heldig at komme over en del smaasaker, som han efter løfte skulde bringe ^[182] med hjem til sin ven; gode ting, trodde han, hvad trodde bror? Paa bordet foran sorenskriveren stillet han op de smaa gjenstande av sølv; et par søljer og et lite støp. Støpet bar aastallet 1759.

Ved Hazelius' navn hadde værtindens ansikt lysnet – to ganger hadde han været deres gjest her i stuen paa sine samler-turer gjennom Norge. Hun og hendes mand hadde besøkt ham i logiet ogsaa og set alle de rariteter, han hadde med sig i kufferten; ja siste gang hadde han baaret to mangletrær med sig under armen, uindpakket, da han gik ombord for at reise videre!

Stina bøiet sig litt frem; hun saa paa sølvtingene; og pludselig lukket hun begge hænderne sammen over dem.

«Amtmandinden synes om sakene?» det kom et utrygt glimt i svenskens øie.

«Fru Stampe har ret,» doktor Weyberg reiste sig og gik litt væk fra bordet – «Vi er i mangt og meget et kleint folk. Slikt som det dér, det skulde helst bli i landet.»

Forbauset saa Adam op paa ham. «Denslags snurrepiperier, Weyberg?» Hans forundring smittet – det hadde aldrig faldt Braach ind at betrakte den kjære Hazelius med hans mani for unyttig skrap som andet end en særling ... Og proprietær Grunk hadde for et par aar siden gjennom mellemmand overlatt den svenske doktor to stoler, grovt bondearbeide ...

«Saken har jo desuten en anden side –» professoren pakket, litt hastig, tingene ind i papiret igjen – Hvad Hazelius sikret sig gik til Nordiska musæet, ^[183] gik til Norges broderland. Hvad hans konkurrenter, de engelske laksefiskere kjøpte, gik over Nordsjøen ... «Enhver sak har to sider, amtmandinde.»

«Ja, og det er det sørgelige ...» Stina smilte vågt; saa løftet hun blikket og saa bort paa Adam; han sat med bøiet hode og lekte med sine signeter. Da toddebrettet litt efter kom ind, spurte hun fru Magda om hun kunde faa gaa ovenpaa og se paa de smaa, et øieblik. –

Ved elvetiden om kvelden var ektefolkene hjemme i amtmandsgaarden igjen.

Da Stina hadde lukket sovekammersdøren bak sig, heldte hun sig ind mot den og la armen over øinene. Saa gik hun bort til sin egen seng, stod litt og saa paa Edwards og Tinnes velkomstgave, paa raden med store ujevne bokstaver, som enda hang deroppe paa væggen. De eviggrønne smaablade hadde holdt sig godt – de hilste hende, de hilste hende fra lyngtuene paa Graakallen.

*

Næste formiddag stod solen ind gjennom stuens tre vinduer.

Hun sat ved sybordet med tøy fra siste vask, som skulde bøtes. Men henderne laa uvirksomme i fanget. Adam hadde villet tale med hende igaar aftes paa hjemveien. Hun hadde ikke kunnet det – ikke enda ... Men for hver tid som gaar blir hun sterkere, fra time til time kjender hun mon. Igaar hos Braachs hadde hun staat sin første prøve – hun hadde ikke lyttet efter mandens stemme, [184] hun hadde ikke længer vøket Adams røst og øine. Ind mot sig selv hadde hun lyttet ...

Hun la plagget, hun hadde i fanget, fra sig og reiste sig.

Møblerne her inde kjendte hende, alle hadde de minder, minder for hende alene. Barndommen og ungdommen bodde i dem, hun kunde se litt paa dem, saa levde de døde, saa kunde de enda hjelpe hende ...

I chatollets lønrum laa brevet, Adams mor hadde skrevet til hende, da hun blev lærerinde.

«... Det gamle Møbel, jeg her skjænker dig, har tilhørt En, der tabte i Livets Kamp. Lad det i tunge Timer erindre dig om, at vi skal være vor egen Lykkes Smed .....

.....

... thi om dig, lille Stina, tror jeg forvist, at du vil være blandt de Tapre... ..»

De bleke skrifttegn paa det gulnede papir kom frem mot hende gjennom møblets blanke mahognyflate.

I sofahjørnet, med det hvite hode lænet mot stueveggen i Stampegaarden, sat Adams far den dag hun fortalte ham, hun skulde bli hans sønnkone. Enda kunde hun nemme lyden av hans velsignelse ...

Og hun rørte ved stolen, hun netop hadde reist sig fra. «Grovt bondearbeide» – ja teljet til med øks ... Den stod her hos hende, den var ikke [185] sendt over Kjølen til fremmede; og det var farmorens hender, som hadde slitt armens træværk blankt ...

Sammen med disse stumme ting hadde hun røtter, fra dem, fra dem ogsaa fik hun kraft –

Hun aapnet pianoet. For første gang siden hun kom hjem fra Trondhjem satte hun sig til at spille. Akkorder fra den store gamle musik sang sig gjennom huset.

Hun hørte ikke skridtene i trappen, hun hørte ikke at døren blev aapnet. Adam stod i stuen før hun visste det.

«Det er glædelig du har tat din musik op igjen, Stina. Jeg kan ikke si hvor det gjør mig godt.»

Hun snudde sig ikke, hun blev ved at spille; men han saa blodet farve nakken under haarkruset. Og han blev ved at se paa hende – paa hodet med de tre blanke haarbukler under skildpaddekammen, paa skuldre og midje ... Det var som selve linjene i hendes legeme var blit yngre –. Og han kunde ikke holde det tilbake længer:

«Du har forandret dig, Stina! Er det hændt – – hændte det dig noget nordpaa, i sommer?»

Musikken tystnet; men hænderne blev ved at hvile paa tangentene; og sekundene før hun svarte blev anelsen til visshet i ham: det var sked noget, det var sked en grundændring i hende. Han lukket haanden om nærmeste stolryg – saavidt kunde han skille ut det, hun sa –

«Ja det hændte noget, Adam. En indvendig ting, bare. Noget som ikke har betydning for andre end mig selv. Noget glædelig ... Men jeg har ikke [186] forandret mig. Et menneske forandrer sig ikke – det gjør det vel ikke – ialfald ikke i vor alder.»

«Jo Stina» – og det som var hændt ham selv kom over ham og gjorde ham hjelpeløs – han gik bort til pianokrakken og rørte ved hende. Da bøiet hun sig fort unna, reiste sig, de graa øinene saa blindt paa ham.

«Har du faat imot mig, Stina?»

«Jeg ødela dagen for dig igaar, Adam. Jeg spolerte stemningen for dig. I selskapet mener jeg. Vi er saa ulike.»

«Ja du er blit – ulik –. Det er meget, jeg har at si dig. Men du ... Du maa da se, jeg er ensom, Stina!»

Hun nikket et kort nik, men saa ikke op; med begge hænderne støttet hun sig mot instrumentet.

«Vil du høre paa mig nu?»

Han tidde og ventet.

Da var det som Laura Frivolds navn lød i øret paa hende, ut av selve stilheten. Hun skjøv sig væk fra pianoet, gik et par skridt, ut paa gulvets store avlange solflekker. Og pludselig holdt hun sig for ørene.

«Du vil ikke? Ikke idag heller?»

«Nei.»

Hun vilde ikke vite det som var hendt. Laura hadde været usynlig disse ukene – kanskje syk, kanskje bortreist ... Hun trængte ikke vite det. Han var ensom, hun saa det. Han hadde det ondt. Men hun kunde ikke hjelpe ham. De maatte kjæmpe sig gjennem alene. Han som hun.

[187] Som blindet av sollyset lette hun efter vrideren paa døren. Da blev den aapnet utefra, hun næsten snublet over Tinne, som kom fra skolen, – med haanden skubbet hun barnet til side og sprang over gangen, ind i soverummene.

[6]

Julen var bare noen dager borte. Lik noget hvitt sitret glæden ret som det var i Tinne. Det var ikke som de andre aarene, hun maate gaa forsiktig omkring med den, den var sprød. Stilt som en mus smat hun indom kontoret og bad Kaarbø om hvite papir-ark – hun hvisket det frem for ikke at forstyrre faren ... Nede i kjøkkenet hjalp hun til med at koke fattigmand, uten et ord gik hun til haande. Morens hvite skaut bøiet sig over grytedampen, ansiktet indunder var blankt av varme. «Nu kan du ta de bruneste,» sa det. Og Tinne stak sit eget omtullede hode ind i smultosen og fisket op kake efter kake og la dem paa flatbrødlevene paa bænken. Arbeide og ikke snakke ...

Men i skumringen ute paa gaten, med armen heftet ind i Lucies, var det ingen fare længer. Sneslapset skvalpet om snørestøvlene – væten nedentil og heten oppe i panden var ett med festrusen, som bar fra vindu til vindu.

For første gang der i byen hadde de en juleutstilling at gaa til. Det var jomfru Aure, som hadde været sydpaa og lært kunsten. Langt ut paa gaten [189] stod folk og ventet for at komme op trappen. Da Tinne blev trykket ind gjennom døren bak Lucies ryg, fik en ny, søt lukt hjertet til at klappe. Den strømmet fra hele rummet som fra et blomsterbæger. Midt ind i lyset og varmen kunde de gaa – disken i butikken var borte, langs veggene bugnet lange bord med skattene fra jomfru Aures skuffer og æsker, blottet og glitrende laa de fremme saa alle kunde se dem ...

Hun blev staaende midt paa gulvet. Svimmel og lyksalig stirret hun paa jomfru Aure; haanden i kaapelommen klemte om pungen med julepengene, men hun begjærte ingenting, enda begjærte hun intet. Og lampens aand jomfru Aure bøiet hodet med haarchignonen ned til hende og klappet hende paa kindet med en tyk frostfinger og sa: «Bare idelig se dig om, Marthine Stampe, det koster ingenting, pia mi!»

Da de var ute paa gaten igjen, stod venindene litt og saa paa snefillenes dans omkring lyktestolpens firkantede glaskasse. De maatte hjem. Men de blev staaende ... Tinne drog strikkeluen ned over ørene som hadde hun lyset og glitret fra juleutstillingen under den. Og pludselig trykket hun venindens arm hardere ind til

sig: «Kanske de ikke blir dømt heller, Lucie. Og da ja!» «Ja *da* ja!» De trængte ikke si mer – begge to visste de det: blev regjeringen ikke dømt, kom glæden tilbake til hjemmene. –

I sneføyke og kuling ventet de en dag granen til Braachs med storbaaten fra Trondhjem.

Tinne stod sammen med de andre nede paa [190] kaien for at ta imot den. Guttene med kamerater var ute i skriverbaaten for at borde skibet – smaapikene stirret uteder, enda var det ikke raad at se noget, men hvert øieblik kunde sjekten dukke frem med træet i stevnen.

Saan kom julen til Lucie. Tinne hadde været med paa at ta imot den hvert aar siden de flyttet til byen. Hun la armen om venindens liv: «For *vi* har jo ingen onkel paa Leinstranden som kan sende os gran, Lucie. Og jeg holder med far han ikke vil hugge gran her. Ikke sandt da, Lucie? Han som er amtmand? Holder du ikke med ham du ogsaa, Lucie?»

«Der kommer de!» skrek Lucie Braach og ungeflokken omkring dem raget som for et vindstøt, pekte og ropte, at nu saa de den.

Tinne saa granen, hun ogsaa. To vadmelsklædte guttekropper laa oppe i baret for at stø den – toppen svalet hit og dit og løfter sig ende tilveirs paa bølgekammen.

Litt efter hadde de træet paa kaien – folk hjalp til, støttet det op, la hodet i nakken og tok øiemaal: make til lækkert træ. Aaja, der fandtes nu stuv og stub her i fjeldet ogsaa, fra gammel tid, aasen hadde ikke stødt været snauraket som nu. Men fint træ, det var sandt, overlag fint var træet til skriveren iaar ...

«Og hvis ingen hugger julegran mer, saa kan de bli store om en stund her ogsaa –» Tinne ropte det ut i føyket og stormen – «Ikke sandt da, Lucie?»

Men Lucie hørte ikke. Juletræet hendes stod [191] foran hende, baret var blankt av væte, grenene løftet sig opover og opover, lik vinger i flukt ...

«Adjø da!» Tinne Stampe la paa sprang indover gaten. Sydvesten klemte i panden, hun løste baandene under haken mens hun sprang. –

Med postskibet selve lille julaften kom Ingar for at være hjemme i julen. Han hadde ikke med sig tobakken, tross i skriftlig paaminning. Men den var det første,

faren spurte etter. Og alt i gangen, hvor alle var samlet for at ta imot ham, fikk han sin første overhaling. –

Næste formiddag pyntet Tinne julebordet sammen med moren. Hun hadde tigget sig til det; men det naget Stina, at hun ikveld skulde være barnets overraskelse foruten. Og da de hadde baaret frem bladplanter fra blomsterhylden og sat dem paa stuebordet som bakgrund for lys og gaver, tok hun Tinne under haken og løftet det smalle fjæs op mot sig:

«Er du viss paa det ikke var bedre jeg stelte til bordet alene, iaar som ellers, Marthine?»

Ja Tinne var viss. Hun satte øinene i morens og Stina Stampe bøide unna for dette blik, hvor noget paakaldte stumt og heftig som et ansikt i angst bak en rute ...

Hun laaste døren til gangen.

«End hvor trygt og godt vi har det nu, mor!»

Moren saa bort paa hende –

«Herhjemme er det vel altid trygt, Marthine?» –

Bordet var færdig. Gavene laa paa damaskesduken, pakket ind i hvitt papir, lik en fonn paa en snemark. Alle gaardens staker hadde Tinne hentet, saa mange [192] hadde de aldrig hat før, de hadde ikke stearinlys nok, hun maatte ut i byen og kjøpe fler. For det skulde bli et lyshav; et lyshav. Ordet speilet sig indover i hende. –

Før Stina gik for at klæ sig om til middagen, stanset hun og lyttet op mot Edwards kvist. Hun hørte guttenes stemmer. Da besluttet hun sig, tok et tak i skjørtene og steg op den steile loftstrappen.

Ofte siden hun kom nordfra hadde hun sittet oppe hos den yngste stedsønnen og smaapratet med ham. Likevel blev han forfjamset nu, hun satte sig paa stolen borte ved vinduet. Ingar laa paa den ene av sengene under skraataket. Han slængte føtterne ut paa gulvet og tok efter trøien, som hang paa hodegjærdet.

«Du kan godt bli liggende, er du klar», sa hun – «Det er noget jeg gjerne vil snakke med dere om, gutter.»

Edvard drog sig over gulvet og satte sig paa sengen ved siden av broren; men straks efter reiste han sig igjen og spurte, om de skulde tænde lampen?

Nei, det var godt at snakke i halvmørke –. Hun snudde paa sig, et øieblik saa de profilen med den bene, korte næsen og det kraftige underansikt mot ruten.

«Jeg har en bøn til dere – og helst til dig, Ingar. Jeg vil be dere synge salmen med iaften, naar far har læst evangeliet. Og ikke demonstrere med at la være, som da du var hjemme for to aar siden, Ingar.»

Det blev stilt. Saavidt kunde hun skimte hodet [193] paa den ældste gutten. Han sat med det frembøiet, det var noget stangvist over panden og den korte nakken, som hos en ung okse ...

«Det byr mig imot,» sa han tilslut.

«Jeg skjønner det. Men din far vil ikke misforstaa dig. Han vil ta det som det, det er: En – en venlighet du vil vise ham.»

Ingar la den ene haanden i den andre og klemte til. Sat hun her og vilde lære ham at være venlig mot faren! Han tidde.

«Jeg vilde gjerne her skulde være trygt og godt, for alle herhjemme, i kveld ... Og – din far trenger det mest. Det skal ikke meget til før det gaar i sund for ham, om dagen. Som igaarkveld.»

«Jeg hadde kjøpt tobakken til ham.»

«Hadde du kjøpt den?»

«Jeg gik og bar den med mig for ikke at glemme den. Før jeg gik paa toget. Saa har jeg vel lagt den ifra mig i en butik. Jeg glemte den ikke.»

«Hvorfor sa du ikke det til far?»

«For at vise ham venlighet. Det lot til det gjorde ham godt at faa luft i en dragelse. Og – hund trenger jo hundetukt ogsaa – som du bruker si.»

Det blev tyst igjen. Mørket syntes at tætnes om de to skikkelser paa sengkanten. Stina bet sammen tænderne – aldrig hadde Ingar nævnt hende med andet end dette nakne du disse siste aarene.

Edvard sa:

«Jeg synes vi kan synge «Kimer I klokker» Ingar. Hvis far vil nøie sig med den, mor? Den er nok saa neutral.»

[194] «Neutral! Ja du kan faa sagt det, Edvard!» han satte i og lo.

«Jeg skal ordne det saa det blir med¹⁵ den salmen, Edvard. Vi – vi kan heller synge den to gange ...»

«Humbugen leve!»

«Du maa ikke spytte paa gulvet, Ingar.»

«Omforladelse.»

Hun hadde alt reist sig for at gaa. Da snakket den ældste gutten igjen. Han vilde ingenting love. Enten trodde man; eller man trodde ikke!

«Er du saa sikker paa det?» med foten drog hun stolen under sig.

«Ja heldigvis.»

Det kunde være nogen som tvilte paa kirkens gud, den gud kirken lærer ... Men som likevel ikke tvilte paa en gud. Paa én som bestod, over alle kirkesamfund. Han var kanskje flyttet unna ... da var han netop kommet nærmere. Ja det var ikke let at utsi – men det kunde kjendes, som var han blit del av en selv, netop fordi han ikke længer tok del i livet, ikke direkte del ...

Det gik traatt for hende at faa frem ordene, enda det ikke var første gang hun talte om dette her paa kvisten.

Da fornam hun noget borte fra mørket. En lydløs fnising. Det var ikk bare én, som lo.

Unødig høit spurte Ingar, om det var riksretten og det dér, som gjorde faren saa vrang om dagen?

Hun hadde reist sig for godt – hun ordnet litt med brosche og halslinning.

[195] «Ja, det ogsaa ... Det, som graver far, er at Sverdrup bruker uhæderlige midler for at naa sine maal. Det uhæderlige – og feige, gutter.»

Feig? kunde nogen kalde Sverdrup feig? Uhæderlig! skulde han ikke bruke alle midler, naar det gjaldt død eller liv for friheten! At venstre hadde stækket

høiesteret, og styrket tungen og faat sin egen kulør paa riksretten – kaldte hun det uhæderlig? Slik hadde det længe været gaat frem i norsk politik! Det kunde enhver læse sig til. «Vi filer og kniper os frem heller end vi hugger.»

«Engang som barn, som skoledreng, blev din far mistænkt for tyveri, av de andre guttene, Ingar. Siden har han hat større skræk end folk flest for al skarvefærd.»

«Ja en sykkelig skræk.»

«Nei han er ikke sykkelig. Han er sund.»

«Da er han for sund! Den som ikke vaager gjøre det godtfolk kalder uhæderlig, naar det gjælder seier i en stor kamp, han er ialfald ikke skapt til at regjere. Han faar bli ved med – med at administrere! Og la de andre styre!»

Ingar rev av en fyrstikke, tændte lyset ved sengen og snudde en papirlap, som sat fast i tapetet med en knappenaal.

«Synes du han der ser ut som en kjeltring?»

Det var en blyantstegning paa papirets bakside – en fugl med spilte vinger og mandshode.

«Skal det bety Sverdrup?»

«Nei. Det er ham. Det er ørnen, som faar lammene til at ta skræk. Det er det det er ...»

[196] Stina hadde foten paa dørstokken.

«Jeg kom ikke hit op for at snakke politik, gutter –» hun prøvde smile – «Det var ikke meningen.»

«Men du maatte. For han her, han kommer dere ikke utenom!» Ingar stod med billedet i den ene haand og lyset i den andre, øinene flammet av tross og begeistring.

Kimer I Klokker, ja kimer før Dag i det dunkle –
Tindrer I Stjerner som Englenes Øine kan funkle.
Fred kom til Jord, Himmelens Fred med Guds Ord.
Æren er Guds i det Høie....

Salmen blev sunget unisont av de fem rundt pianoet julekvelden. Piken Annas stø og skarpe sopran førte an, fulgt av smaapikens ivrige maal; men indunder det hele lød Ingars røst – han sang ikke ordene, men melodien strømmet fuldtonende fra strupen.

Denne samstemmige sang, som blev støttet og baaret av Stinas spil, indviet julen i amtmandsgaarden. En næsten synbar vilje til fredelighet præget helgen.

Adam fik som altid kaffe paa sengen begge høitidsdagens morgen; smaapiken kom med den. Og hun blev sittende paa sengkanten hos ham under det lille maaltid – fatet med goro og bakkels holdt hun i fanget. Utenfor væggen hørte han klirret av kopper og Stinas litt tunge steg i trappen op til kvisten: saa bar hun selv traktingen op til guttene ... Han tok smaapikens tynde haand og beholdt den i [197] sin. Det kjendtes som kom han tilbake til hende efter en reise – som skyldte han hende regnskap for denne lange høst. Og han fortalte hende ett og andet om alle de viderværdigheter, en amtmand i et stort kystdistrikt har. Han hadde meget at staa i, meget at tænke paa ... Men første nytaarsdag, om eftermiddagen, skulde han og hun gaa en lang tur, de to alene.

Nytaarsdags formiddag var begge sønnene varslet om at holde sig hjemme; uken til ende hadde de været ute hver paa sin kant, de siste dagene med skøiter oppe paa vandene i Aure-marken. Men ved nytaarsmottagelsen vilde faren ha dem hos sig; i sine beste klær stod de én paa hver side av ham, da han i fuld uniform tok mot opvartning av byens fremste borgere og distriktets ordførere.

Saasnart kuren var forbi kjørte han med sin hustru paa nytaarsvisit til byens ældste, proprietær Grunk paa Nordgaard.

Det var stærk frost med et lite slædeføre. Adam hadde en mørkeblaa kawai over uniformen; men i den tosnutede hat med guldkokarden fik det hvite dagslys leke sig ... Stina sat og saa paa det – fjærkanten langs pullen rørte sig muntert i luftdraget. – Kvelden forut, da de andre hadde lagt sig, hadde hun tat hatten ut av træfutteralet og gaat den flossede silke over med klut og børste. Siden Adam blev amtmand hadde dette altid været hendes første arbeide den første time i det nye aar ...

«Husker du hvor konstig Marthine blev i fjæset, da hun fik se dig i den nye uniformen for fem aar siden, Adam?»

[198] Straks det var sagt fortrøt hun det – som fra bakhold kom mindet om hendes egen glæde over hende.

«Gud velsigne smaapiken vor, Stina. Jeg tror, hun har hat en god jul. Guttene ogsaa.»

«Ingar har været snil og folkelig –» hun sænket røsten, skyssguttens haand med tømmene rørte alt i ett ved hende – «Han har været saa lystig og pratsom de siste dagene, har du lagt mærke til det?»

«Ingar lærer vel at lempe sig og resignere, tilslut. Kanske har han været saa heldig at erfare, at det har sin løn i sig selv. Efter hvad folk sier ...»

Hun nikket.

Dagen var saa stille – træerne langs veien mørke og nakne, som skulde de aldrig løves mer. Det var ikke får eller strime at se paa fjordens blekblaa slette ... Skyggeløs dækket nysneen fjeldraden fra fot til tind.

Ordene, Adam sa, kom tilbake til hende fra alt hun saa – hun bøiet hodet og tidde.

*

Nogen timer senere gik far og datter tur paa den samme frosne sneveien i tindrende maaneskin.

Tinne holdt ikke faren i haanden, hun gik i leistand med ham; saa lang var hun blit nu, hun trængte ikke gaa paa tærne for at naa i armene hans. Skyggen av alléens trær delte op den hvite veien i ujevne felter – hun gik og saa ned og passet sig, saa hun ikke traadde paa det svarte ... Men foran hende randt hele tiden farens fortælling om julehelgen, [199] dengang han var barn. Nu var de ute paa Strinden hos de gamle fastrene og hørte stjerneguttene synge ...

Da holdt faren op at snakke.

I det samme hørte *han* ogsaa nogen le like ved dem oppe i Nyhagen; nogen sprang og lo, det klirret i skøitestaal ... Det var folk, som kom fra vandene.

En strime maanelys skare laa mellem dem og den tætte, mørke smaaskogen. Ut mellem træerne, ut i lyset gled noget levende, to mennesker saa tæt sammen, at de syntes sig som een skikkelse ... De sprang ikke længer og lo ikke. De stod stille og kysset hverandre.

«Det er Ingar, far ...»

Adam øket gangen. Han fik barnet med sig, det lyktes ham komme forbi stedet, der de to maatte træffe veien ...

Tinne smaasprang; faren drev paa og stormgik.

«Jeg har faat sting, far. Jeg maa staa litt.»

Og hun snudde hodet og saa sig tilbake. Paa hver sin side av veien gik Ingar og fru Frivold nedover mot byen.

Noget dunkelt og fryktelig var hændt. Hun turde ikke se op paa sin far.

*

Anden nytaarsdag stod det som et press av ondt i luften. Hele huset var som fylldt av det. Stina syntes hun kunde ta paa det med hænderne. Braadt og uten varsel var det kommet, omsonst pinte hun tankene efter aarsaken.

[200] Kvelden før hadde Adam som vanlig været i den aarlige herremiddag i «Troskabsklubben». Hun hadde hørt ham komme ind gangdøren om natten; men han hadde ikke gaat tilsengs før det graanet av dag. Troligvis hadde han laast sig ind paa kontorene og holdt sig der.

Ved middagsbordet hadde han ikke mælet et ord til den ældste gutten. Edvard og Marthine hadde sittet med rædde øine – alene hadde hun maattet friste holde en slags samtale gaaende.

Nu hadde hun git sig noget at bestille hos piken – hun forsynte rester av julematen og ordnet i spiskammerset. Da hørte hun Adam kalde paa Ingar – det runget gjennom hele gaarden oppe fra gangen. Litt efter kom det skridt i loftstrappen. Stuedøren blev lukket. Saa var det der inde det skulde foregaa ...

Hun gik op i den øvre gangen. I det bortre hjørnet nærmest sovekammersdøren hadde hun alle kakeboksene. Hun la sig paa knæ foran skapet og aapnet den nedre avdelingen. Ord kunde hun ikke risikere høre over gangen, men vel røstene. Det var Adam, som snakket; det gik som orgeldur i den oprørte stemmen. Boks efter boks løftet hun frem paa ganggulvet og tok av lokkene. Hun vilde rydde op i det som var igjen av julebaksten – hun vilde være i nærheten av de to derinde.

«Mor.»

Det hvisket bare, likevel kvap hun. Lydløst hadde barnet faat op døren fra soveværelset.

«Hvad er det, Marthine?»

[201] Tinne smat ut og satte sig paa huk like indved hende.

«Far lovte mig penger til det rare paa Tolaassalen. Men han glemte det.»

«Du skal faa dem av mig. Find pungen til mig.» Hun lette i morens skjørt inde under overkjolen.

«Hvad som staar paa med Ingar og far, Marthine?» bøiet over de aapne blikbommene spurte hun.

Tinne fandt frem pengestykket i pungen.

«Far er vist sint for vi møtte ham igaar i maaneskinnet.»

Det kom ikke mer. Moren snudde sig:

«Naa?»

«Han var sammen med fru Frivold.»

Da skrudde det til omkring Stina, noget vilde presse hende ned mot gulvet ... Fort tok hun for sig med hænderne, fik føtterne under sig og kom sig op. Inde fra stuen brøt to røster mot hverandre.

Saa kjendte hun Tinnes hete haand inde i sin.

«Kan du ikke bli med mig og se paa det, mor?»

Uten at svare tok hun fæste i smaapikens haand, holdt sig i den og gik ned trappen med hende. –

Det var maanelyst i byen.

Foran det gamle hjørnehuset med brukket tak og tømmermandspanel nappet Tinne moren i skjørtet: «Det e da her vi ska' ind, mor!»

I den umalte gangen var det enda tomt og stille. Døren til salen var stengt.

Stina raadde med sig igjen da hun stod paa det ujevne, gnirkende plankegulvet.

«Vi er for tidlig ute, barn. Det er jo ikke aapent [202] før seks, stod det i Budstikken.»
Og hun mindtes vågt alle de gangene, Adam og hun hadde sittet der inde i den store nakne salen, som overlærer Tolaas aar om andet leiet ut til foredrag og anden underholdning.

«Vi kan pikke paa. Kanske han e derinde. Pik paa du mor!»

«Hvad er det for noget vi skal se?»

Det var jo voksdukker! De stod i tableau. De var store som levende barn. Lucie hadde keket i nøkkelhullet. Det var billeder fra «Axel og Valborg.»

Stina tok et steg nedover den brede tretrins trappen igjen.

«Vil du ikke se det, mor?»

«Vi er for tidlig ute, barn.»

«Nei da. Nei da!» med begge de knyttede hender slog hun løs paa døren.

En liten hvithaaret mand i kalot og fotsid frak aapnet. Lik en gammel ugle stirret han paa dem gjennom hornbrillene. Damene ønsket se hans kabinet? Men det var en god halvtime igjen før der blev adgang ... Han bukket for den statelige frue ute paa gangen. Om en halv time skulde det være ham en ære ...

«Lat os faa komme ind!» bad barnet. Men Stina mente de fik vente – de kunde gaa over gaten og ned i skolegaarden saa længe.

Damene kom maaske langveis fra?

«Vi kommer fra amtmandsgaarden!» Tinne holdt frem en aapen haand med en femtiøring. Da lukket [203] kabinetsdirektøren fra Budstikkens annonce døren paa vid gap og bad amtmandinden træde indenfor. Han var i færd med at tænde lampene – hvis hun vilde ta tiltakke og finde sig en plas, mens han la siste haand paa værket.

Litt efter sat hun paa en av vægbænkene i halvmørket.

Borte i den andre enden av det store rum gik Tinne langsomt fra bord til bord i den sælsomme utstilling. Lavt og indtrængende fortalte den gamle om sit kunstværk, fyrstik efter fyrstik brændte ut før den siste lampe var tændt og lyset fra de runde

kupler beskinnet de fire «stykker», som skilt av myrt og vedbend fra leprahospitalet forestilte stadiene i «Axels og Valborgs» tragedie.

«Jeg vet det,» mumlet Tinne Stampe – «ja, jeg vet det.» Likevel tok hun med svarte pupiller imot ordene fra den gamle – det fremmede tungemaal gjorde diktet om de elskende nyt og hemmelighetsfuldt ... Med en slukket fyrstik pekte direktøren paa voksduken, som stod paa midtbordets grønne multum – i hvit atlask med krans om haaret. Han pekte paa den røde fløyelsridder Axel – paa linklædet, de begge holdt i – paa Sortebroder Knud med det bestandig løftede sverd. Og han citerte:

«Som Kongens Sværd i Geistlighedens Haand
Her overskjærer denne Dug, saaledes
adskiller Himlen evig Axel Thordson
fra Valborg, Immers Datter –»

[204] «Jeg kan det,» hvisket Tinne.

Hvad? Den lille norske frøken kunde sin Øhlenschläger? Dansken lo og løftet hænderne saa en mager arm kom frem over pulsvantene – «Og her oppe – her har vi den herlige Nidarosdôm; det kan vi se med vores indre øie! En kirke kan man jo ikke saa nemt føre med sig fra Danmark.»

«Nei – og jeg har været der, saa det gjør ikke noget ...»

Den lille frøken hadde været i Trondhjem? Hos trønderne?

«..... et Folk
Saa stolt, saa fast man skulde tro de lod sig.
Beherske kun af Gud i Himmelen!»

Det rykket til i Stina. En skjælv hun ikke kunde mestre spredde sig fra læbene nedover haken; hun tok sig med haanden om underansiktet.

Det var vel skjæbne. Det kjæreste skulde profaneres for hende. Dikt eller liv – sin vanmakt skulde hun kjende, i bakken skulde hun ...

Smaapiken kom bort til hende; hun vilde ha hende med sig frem til bordene. «Kom og se hvor yndig Valborg e i ansiktet, mor.»

Og hun prøvde gjøre som barnet bad. Flitterstasen og det grimme voks, de stakkars livløse dukker, – hun saa det.

«Synes du dette er pent, Marthine.»

«Ja mor.»

Moren tidde.

[205] «Du maa tænke paa vi staar i domkirken, mor.»

«Ja domkirken – domkirken er det peneste jeg ser herinde, Marthine.»

Et kvarters tid senere gik hun alene hjemover. Barnet hadde faat aapne døren for venindene ute paa gangen. –

Enda kjæmpet kanskje Adam med sønnen om det, han ikke vilde gi fra sig. Og han mistet herredømmet over sig selv ... Han utleverte sig selv til Ingar. Han utleverte dem alle til Ingar ...

Da hun hadde tat av sig yttertøiet, stod hun litt og lyttet. Huset var som utdød.

Det var tomt i kjøkkenet; i pikekammerset sat Anna og heklet. Var det ingen hjemme? Piken blev rød – hun heklet videre mens hun sa, at amtmand' var gaat ut for en stund siden, og Edvard med det samme fruen kom.

«Og Ingar?»

Han Ingar var paa lofte'. Han hadde bed' om vadsækken sin.

Hun spurte ikke mer. Sakte lukket hun døren.

Paa det øverste trinnet i gangtrappen satte hun sig. Graaten var over hende. Men graat gjorde syk. Fik graaten komme nu, var det slut med hende. Hun klemte fingrene mot øielokket.

Han hadde brutt med sønnen. Alene etsteds ute paa veiene gik han og hadde brutt med sin ældste gut. Med Ingar som elsket ham – ja slik elsket han faren, at han ikke hadde taalt dele ham med hende og smaapiken.

Enda litt sat hun i trappegangens halvmørke.

[206] For nogen minutter siden hadde hun kjendt sig forraadt og arm. Det gled bort og blev forbi. Fra kilden, hun ikke kunde stemme, strømmet ny kraft. Ensom var Adam før – ensommere vilde han gjøre sig. Det skulde ikke ske. –

Oppe paa kvisten sat Ingar borte under lampen ved vinduet og skrev. Hun aapnet døren; men han blev ved uten at ænse det.

«Det er mig, Ingar.»

Da snudde han det rødflammede ansikt mot hende: «Jeg trodde, det var Edvard ...» Og han tok papiret, han hadde skrevet paa og rev det over.

Vadsækken stod aapen. Alslags tøy var stappet ned i den, klær, skjorter, strømper syntes i gapet mellem de to slitte jernbøilene.

Uten et ord knælte Stina ned og løftet med begge hænder det meste av det op og ut paa gulvet.

«Nei la være! Det er ikke tid, skal jeg naa baaten. Edvard er efter skyss. Jeg har to timer til baaten gaar.»

«Det er gjort paa fem minutter. Jeg er vant med at pakke.»

Fort brettet hun plag paa plag sammen og la dem i bunden av vadsækken.

«Tænker du kjøre over fjeldet og naa postbaaten nordover?»

«Ja.»

Snippen stod aapen foran i halsen paa ham, han fristet knappe den ind paa knappen, gav det op, rev den av sig, slog op jakkekraven.

«Er du nødt reise i slik braahast?»

[207] «Han bad mig. Reis, sa han. Reis! Saa jeg slipper at se dig.» Det kom med ekko av Adams tonefald ...

«Far er heftig. Det gaar over.»

«Ikke dennegangen. Ikke dennegangen –» han satte sig i sengen saa gulvet husket – «Dennegangen fik jeg besked. Han vil ikke være under tak med mig. Rabulist og landsforræder og bohêm ...»

Det blev stilt.

Hun hadde omhu for hans strømper, skjorter og klær ... Mykhændt, uten støy flyttet hun bøker og smaating fra gulvet op i sækken. Litt av hendes ro naadde ham.

«Han og jeg kan ikke snakke sammen lenger. For vi bruker ikke samme sprog. Det var belærelse – om retsbegrepet. Siden forhør. Siden dom. Men naar jeg svarte ham, stod han og tænkte paa det næste han hadde at si ... Ja, naar jeg understod mig til at svare, blev han sintere end før. Han snakket om at jeg skulde angre. At jeg skulde komme til at angre. Hvad er det jeg skal angre? At jeg ropte hurra en kveld? At jeg er venstremannd! At jeg er ung!»

«Det var politik, dere snakket?»

«Hva skulde det ellers være?» – Ingar slog hænderne sammen om hodet – «Var han enda ikke begyndt at ta sig selv saa høitidelig! Som en klokker i koret!»

Stina saa op:

«Skal vi ikke ta os selv alvorlig, Ingar?»

«Nei jeg synes ikke det! Det er galt nok at [208] andre gjør det. Selv maa vi da for fanden vite at vi er Vorherres spøk! Undskyld.»

Hun saa en stund ned paa det, hun holdt i haanden.

«Det der kan du aldrig faa os til at forstaa,» sa hun langsomt.

«Nei. For dere er gamle. Dere hører til en tid – en tid som ligger paa det siste. Han er gammel. Far er gammel.»

Hun hadde pakket færdig. Omsonst prøvde hun bøie sammen lukkingen paa vadsækken.

«Du faar hjelpe mig med at faa den igjen.»

Han kom. Han saa ned paa den bøiede ryggen hendes, paa de store hvite hænderne, som holdt om bøilene, færdig til at ta fat. Og det skjøt noget op i ham, en følelse for hende han ikke før hadde kjendt.

Midt imot hende huket han sig ned, tok i og lukket vadsækken.

«Tak for hjelpen,» sa han og støttet hende til hun fik reist sig.

«Han er ikke saa gammel som du tror Ingar. Han har det værre end dig.»

«Ja, jeg skjønner bortimot det ... For jeg – jeg har hat det, hat det bra i det siste ... Saa akkurat idag kom det bakpaa mig – ja aldrig har jeg været mindre forberedt ...»
Et smil skar sig frem i øine og mund – «En liten kvinde har – har netop skjænket mig sin gunst – saa jeg forsikrer dig, jeg var oplagt til indrømmelser! Men han var som et uveir ... Han kan ikke taale mig, det er saken. Du skal la mig [209] reise. Jeg skal skrive til ham dernedefra. Sønlig. Det lover jeg dig.»

Han gik bort i kroken og spytted paa ovnsplaten.

Enda stod hun med ryggen halvt til ham; og igjen syntte det hjælpeløse sig i ryggen ...

«Jeg tviler ikke paa at *du* mener det godt, med os alle, mor.»

Hun snudde sig imot ham; de graa øinene møtte hans. Hun vilde si noget, hun hadde det viktigste igjen. Da gik det en grimase over det hvite ansiktet – hun bet sammen tænderne, men det var stærkere end hende. Og før Ingar hadde fattet at moren graat, at det var graat som skaket skuldrene, var hun ute av døren. –

[7]

En av de siste dager i januar ventet en del av sorenskriver Braachs omgangsfæller ham paa kaien for at si farvel til ham. Tinget skulde aapnes 1ste februar – i fjorten dager hadde alt riksretten sittet sammen efter juleferien.

Og i al denne tid hadde Adam saa at si daglig hat samkvem med vennen, drøftet de forskjellige muligheter med ham og tolket betydningen av ryktene som stadig fandt frem til byen sydfra, snart pr. post, snart gjennom reisende folk.

Da riksrettens aktor i november offentliggjorde sin paastand i Morgenbladet: at anklagede, statsministeren, skulde dømmes til at ha sit embede forbrutt og kjendes uværdig til fremtidig at beklæde noget embede, ombud eller bestilling, følte Adam det i første øieblik som var alt haab ute. Men nye tidender var kommet til, ryktet om kongens abdikations-trussel, om svenske riksdagsmænds hensikt in corpore at opfordre hans majestæt til ikke at gi efter ... Og da hele januar maaned gik til ende uten domsavsigelse, hadde vennene saa smaat begyndt at diskutere om høieste mulkt tross i alt vilde bli resultatet ^[211] av den skandaløse rets arbeide. En anden mulighet: borgerkrig, var ogsaa stadig blit talt om i sorenskriverhjemmet og amtmandsgaarden. Da det blev vidnefast at rifler og ammunition aapenlyst blev solgt i et par smaa byer sydpaa, hadde Adam ikke skjult for bekymrede borgere, at han selv var i besiddelse av en revolver og ikke vilde finde det urimelig om andre sikret sig ... Regjeringen skulde efter forlydende være forberedt.

Spændingen som følger aldrig saa svake haab hadde paanyt faat makt i ham; men den var blit næret av de daglige samvær med Nicolay Braach. Nu avskeden nærmet sig, kjendte han en uro han ikke kunde faa bukt med – forlatt skulde han om en liten stund staa igjen her paa bryggen og se Braach og hans hustru forsvinde med skibet ...

Det var en stille, vaat dag, men uten nedbør. Den salte fuktighet fra sjøen slog sig sammen med det raa i luft og jord; over de sneklædde fjeld laa himlen lav med frynset skodderand, øraden svømmet svartklæd paa den blygraa fjord.

Han gikk alene frem og tilbake ytterst paa kaien; ved pakhusveggen længer inde hadde de andre samlet sig: meridianen og nogen av byens officerer og embedsmænd. Stinas hode med skindkysen syntte sig over dameklyngen. Nedenfor bakken fra gaten sat proprietær Grunk urørlig i sin kaleshevogn – uldskjærfet, han hadde om halsen, gikk i ett med det magre, farveløse ansikt.

Og midtfjords kom storbaaten fra Bergen – i den lange, spake dønning duvet den, nu og da løftet en [212] strime mønjerødt sig over vandlinjen, dagens eneste glimt av farve.

Adam snudde sig og speidet indover mot byen efter dem, som skulde reise; fortroppen viste sig oppe i bakken, Braachs ældste gutter og Lucie – barnene Stina hadde lovet at ta haand om de ukene, Magda Braach blev sydpaa hos manden. –

Borte ved vognen fra Nordgaard stanset sorenskriveren – proprietæren hadde podagra og kunde ikke stige ut. De øvrige damer og herrer flokket sig om ham – bare Stina fulgte fru Magda og barnene ned paa kaien. Midt i den urolige skare stod Braach, rolig, litt lut, i sin blaa kappe med skulderslag; han hadde den samme stilhet over sig, som Adam saa ofte hadde mærket hos ham, naar han var som mest bevæget ... Med et lite smil tok han imot proprietærens avskedsønsker og trykket haand efter haand.

Sakfører Valentinus var den siste, som drog av sig votten for at hilse ham – han rensket halsen og knep igjen venstre øie: «Jeg ønsker Dem helbred og lykke til at fremme vor sak – tross ulykker.» Og han beholdt sorenskriverens haand og trykket den fastere: «Jeg har ved diverse anledninger staaet Dem imot, høistærede! Jeg er ikke komplimentøs av natur. Men – commune naufragium dulce! Jeg har som alle Deres vælgere respekt for vor repræsentants ædle personlighet. Det er hvad jeg ved denne leilighet ønsker at uttale.»

En liten rødme viste sig under Braachs helskjæg og drog sig op over kindene.

[213] «Jeg kunde være tilbøielig til at svare Dem paa Deres yndlingssprog, beste sakfører: Timeo Danaos dona ferentes. Jeg frykter danerne naar de kommer med gaver –» oversatte han, vendt mot kvindene. Men det ironiske smil blev borte igjen fra de fintformede læber og han gjengjældte sakførerens haandtryk – «Tak! Ogsaa De mener det godt med mig i denne stund, jeg vet det.»

Adam Stampe, som stod like bak Valentinus, lettet paa hatten og tørket sig over panden med sit store, skinnende hvite lommetørklæ.

«Vi er vel nu kommet saa vidt, saa vidt langt ned Valentinus, at det ikke længer bør være skille mellem mænd av ære i Norge.»

Det rykket til i proprietær Grunks rynker; og Braach la haanden paa den nedslaatte kalesche.

«Vi vet lite. Kun dette vet vi, mine herrer: det ser mørkt ut! Aldrig har det siden 1814 set saa mørkt ut i vort fædreland som nu.»

«Nei!» ordet kom med militær præcision fra officererne.

«Du skulde talt til os før du drog – du skulde talt offentlig til dine vælgere, Braach!»

«Det var ogsaa min hensikt, Slette. Men min helbred har ikke tillatt det.»

«Foran i vor grundlov staar der at læse, mine herrer ...» proprietærens brede maalføre, byens eget, sang ut over bakken – «Der staar at læse at Norges grundlov, saaledes som den ord for ord skrevet staar, e' bleven avhandlet og besluttet mellem vor allernaadigste konge ved hans kommisærer og Norges ^[214]storting. Tror vi mændene i 1814 handlet med den baktanke, at vi om en periode eller to kunde gjøre dette om intet? Tror vi, at mændene fra 1814 var kjeltringer eller splint?»¹⁶

«Det er dem som mener at hædre vort folk ved den tro, Grunk! Vor politik skal være bygget paa skrømt, paa knep og skrømt!» Adams ansikt blev mørkerødt – ord fra siste samtale med Ingar mindet sig i ham.

«Ja det er visselig blit sagt av vore motstandere, Adam –» Braach saa bort paa vennen – «det er blit sagt, at den adresse, stortinget i 1814 for hele Europas øine tilstillet Carl Johan og hvor det uttales at det tilkommer kongen absolut veto i grundlovsforandringer, at denne adresse underfundigen blev avfattet paa liksom. Fordi stortinget var ræd. Men det er at skjænde gjæve mænds minde! Rædde var de ikke. Det viste de i gjerning. Nei rædde var de ikke – de stod bak sit ja som bak sit nei, de mænd.»

Braach blev ved at tale – han kom ind paa sit yndlingstema, venstres krav om parlamentarisme; røsten dirret, men hvert ord gik distinkt og rolig ut mot de lyttende –. Vilde det være i frihetens, i folkets interesse, at fraser og partintriger skulde komme til at florere, som i Grækenland? At ingen minister kunde fungere længe nok til at sætte sig ind i sin gjerning og fuldføre sine planer? Maatte man ikke være et barn for ikke at se hvor *det* vilde bære hen? «Og personlig vil jeg ogsaa

være med saa [215] langt min røst og evne rækker for at hindre, at landets styre gives folk uten dannelse i vold! Den hele riksretshistorie er mig væmmelig til det ytterste, det vet I!»

«Vor regering vilde ikke late det komme til riksret, skriver, i fald den ikke var bestemt paa at sætte sig ut over dommen!»

Reisende folk, mænd med dragkjærre, barn og unge gutter drog i ett nedover bakken forbi kaleshevognen og den lille forsamling. Saa dagligdags var det at se mænd flokkevis diskutere politik paa gaten, at faa ænset skaren, som stod og hørte paa sorenskriveren.

Da rørte doktor Weyberg Braachs arm.

«Postmesteren,» varslet han.

Braach, som atter talte, holdt inde. Og Weyberg sa at nu hadde dampen fortøiet ute ved tøndene, saa kanskje var det tid at begi sig ned paa kaien til fru Braach og amtmandinden ...

Postmester Frivold hadde passert. Han gikk ved siden av sin kone og bar hendes plæd og haandkuffert. Fruen skulde til Christiania. «Hvor aadslet er samles gribbene», ordene var doktorens, han hvisket dem ind i sakførerens øre.

Sorenskriveren tok avsked med den gamle hædersmand fra Nordgaard og vandret efter sakføreren og Weyberg ut paa kaien. Han talte fremdeles – det brune blik var opplødt av sindsbevægelse. Han og hans ven amtmanden – han saa sig om, saa Adam bakerst i flokken, ventet med at fortsætte til han hadde ham ved siden av sig ... Stampe og han hadde stivet [216] hinanden op i denne tid, hadde probert at indgi hinanden haab –. Men her paa faldrebet vilde han si hvad han inderst var forvisset om: det drev mot dom! Det drev mot dom, som det for et aar siden hadde drevet mot sak! Og det sandsynlige var at dommen blev fældende. Men dermed var ikke striden løst! «La os alle gjøre os det klart, venner. Og ta stilling derefter. Og lad os bede Ham, som styrer folkenes skjæbne, at han gir os visdom og kraft!»

Midt paa kaien hadde det lille følge stanset op. Politimester, foged, doktor, byfoged, amtmand blottet hodene, officerene førte haanden til kepien.

«Farvel sorenskriver» lød det samstemmig. Og pludselig løftet en liten bristefærdig kvinderøst sig.

«Gud bevare vort kjære, dyrebare fædreland.»

Som under vækten av sit mod bikket den halvgamle frøken Slette over og gjemte øinene i lommeørklæet.

Adam saa ut over de bøiede hoder foran sig. Da møtte han et blik – et nu av et sekund traf et blankt og spottende blik hans. Saa gled postmester Frivolds tunge skikkelse mellem ham og et blondt ansikt.

Forundret saa Nicolay Braach op paa vennen – han stod med haanden rakt frem til farvel. Adam mærket det ikke, de hvite drag var fordreiet som i styrløs harme. –

Skodden seg nedover og naadde fjeldfoten; byen blev lukket inde med sig selv.

Sammen med konen, Tinne og Braachs barn gik Adam hjemover. Han saa paa Stina: hun hadde et ^[217] barn ved hver haand – hun var rød og varm, bøiet sig og snakket med de smaa. Det var noget klodset, men lykkelig over hendes bratte bønninger. Han maatte mindes hvor heftig hun hadde ønsket sig barn de første aar de var gift. Og hendes ordløse fryd da smaapiken kom. Dengang hadde han ikke kunnet dele den ...

«Tinne!» ropte han.

Han vilde ha armen hendes i sin. Men hun hørte ham ikke – hun var langt foran med veninden, de snakket og lo og dunket mot hverandre mens de sjabbet avsted i sølen ...

Inde paa kontoret luktet det frisk lak. Han kom ind med frakken paa for at laase sin pult og ønske folkene god middag. Men da var det som hjemmefølelsen herinde lindret en svie ... han vrængte av sig ytterplagget og blev gaaende op og ned i det rummelige, bokklædde rum – forhørte sig om formiddagens forretninger, fortalte om fremmøtet paa kaien og sorenskriverens alvorsord til dem alle.

Oppe paa dobbeltpulten brandt enda stearinlyset, det speilte sig i stakens messingplate og i lakstangen – den lille gule flamme stod varm og vakker mot rutens graa dagslys. Og fuldmæktigens utstaaende øine fulgte opmærksomt alt hvad chefen sa. Ogsaa Kaarbø lyttet – Adam saa paa den rene, regelmæssige profil og trygheten i ham øket, godhet for disse to mænd fylgte ham. I de fem aar, han hadde været her vest, hadde de delt gode og onde dager med ham, lagt arbeidet til rette for ham, lettet ham besværet paa tingreiser og befaringer ... ^[218] Han la armen om fuldmæktigens skuldre; hvordan det saa gik, hvad saa enden blev paa den

politiske kamp, arbeidet herinde kunde tyrannene ikke lægge øde! «Vi tre tar hvad der maa komme og fortsætter! Og fortsætter paa vor post, min kjære fuldmæktig, min kjære Kaarbø!»

Amtmandens impulsive ord og bevægelse forvirret den lille fete mand – han løftet armen som for at gjengjælde omfavnelsen, tok sig i det, rakte forfjamsset efter lyset og slukket det med en hørlig prust. Kontoristen bøiet hodet et grand dypere over papiret paa pulten – den smalle senete nakke blev mørkerød, –

*

Utover februar maaned blev kontoret mer og mer husets fredlyste sted for Adam.

I stue og soverum ovenpaa var der en stadig færdsel. Som vanlig hadde Stina tat sit løfte om at være fru Magdas barn i mors sted bokstavelig; og heller end forlate sit eget hjem lot hun smaa og store holde til i amtmandsgaarden.

Men det hadde alle dager været Adam, som hadde lag med barn og ungdom. *Ham* var det som satte leken i gang da smaapiken og guttene var smaa, *han* fandt op gaater og rebus til dem om vinterkvelden, fortalte eventyr og læste høit; han lærte dem stille tableau og «spille teater» da de blev større ...

Nu var rollene byttet. Med en svak rødme i kindene, litt anstrengt, litt rusket paa haaret, med den sirlige halsstrimmel krøllet av barnehænder, men [219] med glade øine var Stina paa færde fra morgen til aften.

En eftermiddag fandt han hende midt i barneflokken, sittende paa en av gulvskamlene inde i stuen – selv de store guttene var intresserte tilskuere. Et helt gaardsbruk av papirdyr, folk og hus, hun selv hadde klippet og stelt til, stod paa det gamle ternede teppe som paa en grøn vold.

Adam tok op hest og sau og saa paa dem. Aldrig hadde han visst hun hadde talent for silhouetklipping?

Talent? Hun rødmet. Han skulde ikke gjøre nar. Men noget maatte hun hitte paa. Og barnene her var ikke forvænt med bedre underholdning ... Hun lekte videre med de smaa – flyttet paa dyrene, satte hestene i stall og kuene i baas, – de store hænderne tok vart og sikkert i det skjøre papir – det kom sparsomt med ord fra hende, men barnene jublet til dem.

Tilovers og avsat gik han ned igjen til sit arbeide. –

Med sikker tæft hadde sakføreren opdaget, at byens amtmann ikke lenger dyrket sine husguder saa devot som før. Da han paa sin tur i mørkningen et par ganger hadde skimtet lys bak rullegardinet i det inderste kontor, besluttet han sig til at se indom. Han fik en saa god mottagelse at han siden daglig gjentok besøket. Stampe bød paa cigarer og madeira, hans yndlingsvin.

Uforstyrret diskuterte de to mænd dagens begivenheter. Og atter følte Adam, at det eneste sted, han [220] fik en slags likevækt i sindet, var her inde i arbeidsværelset, hvor de to trofaste i forrummet beskyttet ham mot utenverden, og hvor Valentinus og han trygt kunde gi sine følelser luft og tale om det, som fyldte dem begge: etterretningene sydfra. Gjensidig læste de brev høit for hverandre; tidligere meningsforskjel tinte væk i heten av harmen, begge følte og som hver ny post nørte under.

Sorenskriveren skrev hjem om rettens holdning under proceduren; det hadde hændt, at defensor maatte holde inde i sit fordrag for at faa enkelte av dommerne til at tie ... Ugenert talte de med hinanden under defensoratet, mange læste sine aviser, skrev brev, ja det var til og med dem som tok sig en tur ut i byen under retsforhandlingen, det var dem som sov eller lot som de sov! Al sans for sømmelighet syntes forsvundet hos disse personer, som sat til doms over rikets første mænd ...

Nicolay Braachs skrift bar märke av hans eget sindsoprør og papiret dirret i Adams haand. Paa et amtsting vilde en opførsel som denne være utænkelig – i retssalen skyldte man selv sin argeste motstander en værdig optræden! –

En dag halte sakføreren et trykt dokument frem av inderlommen, et flyveblad hans korrespondent hadde sendt ham. Det bar overskriften: Giv Agt!

«De kan selv læse det, høistærede! Men jeg skal tillate mig straks at gjøre Dem bekjendt med slutningstiraden: «Soldater! Skyttere! Alle vaabenføre Nordmænd! Giv Agt! Riflene er i Halvspænd! Begaaes Statskup, slaa Kreds om Storthinget! Og [221] giv Fyr paa Fædrelandsforræderne! –» med baksiden av sin svære haand dasket Valentinus til det morkne papir saa det kløvnet – «Fædrelandsforrædere! Det er Dem og mig det, Stampe!»

Han reiste sig og vadet frem og tilbake gjennom tobaksrøken i det smalle rum, lik en indespærret. –

Men de to mænd hadde ogsaa lysere stunder sammen – et og andet naadde frem, som satte dem i aktivitet, som stundevís fik dem til at fornemme det som var de med i fektningen. Midt i februar kom der i Vestlandsposten forslag om dannelse av et forsoningsministerium – en regjering av landets besindigste mænd, til utjevning av den fordærvelige strid, som ødet og lammet Norge. Tanken satte Adam i den største bevægelse – staaende foran saksføreren utviklet han alle de fordele, et ministerium av den art vilde ha, slog ned paa navne, fremhævet de enkelte personers fortrin og mangler ... Hans tilhører bekjendte sig ikke til de besindiges menighet, han visste det! Men selv han maatte vel nu indrømme, at en regjering, som i aand og sandhet vilde følge *dette* mærke, den vilde kunne frelse landet! Blank i øinene av sin stemning løftet han den gamle embedskaarde ned fra væggen over pulten, strøk klædeshylsen av den og rakte det korsformede fæste frem mot saksføreren – paa fæstets knap Norges gyldne løve med hævet øks, paa haandtaget Minervas skjønne billed.

Valentinus tok vaabnet og veiet det et øieblik i haanden.

[222] «Let. Men uplettet» – han knurret litt og faldt i tanker.

«Ja. Gud være lovet.»

En halv times tid senere hadde de sammen formet en artikkel, som i stedets avis skulde gi Vestlandsposten tilslutning. –

Saa meldtes det fra hovedstaden at Sverdrup fik pengegaver fra nordmænd i Amerika. Da satte amtmand og saksfører op en liste over hæderlige utvandrere, de kjendte fra distriktet, fordelte navnene mellem sig og blev enig om at skrive til hver enkelt. –

Næste middag like før kontortidens slut gik Adam ut til sine underordnede med navnefortegnelsen i haanden. Han la listen paa pulten foran kontoristen og forklarte om dens hensikt: at aapne en pengeindsamling for høires sak. Kaarbø hadde selv brødre i Dakota, vilde han føie deres navne til? Konseptet til de likelydende henvendelser laa i det indre kontor – Kaarbø kunde sitte derinde i aften og skrive ut brevene, saa skulde han komme ned og signere dem. Det hastet.

Kontorist Kaarbø saa ikke op og svarte ikke.

«Det er en selvfølge at De faar godtgjørelse for ekstraarbeide, Kaarbø.»

«Amtmand faar ha mig undskyldt. Det er et arbeide, jeg ikke kan laane mig til.»

«Hvad behager?» Adam saa over paa fuldmægtigen som efter forklaring – «De kan ikke? Hvad skal det bety?»

«Jeg gaar ikke imot mit eget folk.»

[223] «Men det er vel ingen hemmelighet at De har brødre i Dakota?»

«Amtmand misforstaar mig. Det er arbeidet jeg ikke kan ta paa mig. Det er ikke kontorarbeide. Jeg er ikke pliktig at utføre det.»

«Er De venstremand kanskje!» – ordene røk ut av ham, men han strøk straks over dem med en liten latter – «En kan jo aldrig vite.»

«Nei det er saa ...»

Han stusset. Han saa kvast paa profilen, som tegnet sin kjendte smukke linje mot vinduets halmskjærm.

«Jeg forstaar Dem ikke helt, kontorist?

«Aa nei. Det var vel ikke at vente.»

«Godmiddag!» – fuldmægtigen hadde faat paa sig frakken, han satte fart paa mot døren.

«Stop litt fuldmæktig! Hvad er dette for noget? Svar da mand!»

«Er Kaarbø venstremand raker det ikke mig, amtmand! Han faar svare for sig. *Jeg* har aldrig lagt skjul paa, at jeg holder Morgenbladet og stemte paa skriveren.»

Kaarbø stak haanden i bukselommen – en tollekniv i skindslire gled frem under trøien.

«Mig har ingen spurt. Og jeg mente paa det var riktig at tie. For mig.»

«Her inde!»

Det varte litt før Adam fik frem fler ord. Rummet med de gulmalte reoler, bokryggene, messingstaken, dobbeltpulten – billedet av A. M. Schweigaard over pengeskapet ...

[224] «Og – og De Kaarbø, som ... Vi to, som har været i dødsfare sammen!»

Et lite smil drog til i Kaarbøs brune kind.

Amtmanden skulde ikke tvile paa hans hengivenhet!

«Hengivenhet! De har stemt paa Seljestad?»

Ja, han hadde stemt paa Seljestad.

Et nu stirret Adam paa ham – saa dreiet han sig om paa hælen, saavidt fik fuldmæktigen dokumentpakken, han bar, unna den høie skikkelse, som stormet ut av døren. –

Stina stod og ordnet ind rent tøy i linnetskapet paa det store soveværelse, da manden kom op. Hun vendte sig og fik se ansiktet hans og hun satte sig paa stolen, hun hadde ved siden av sig. Bunken med haandklær blev hun ved at holde i fanget. Nu var vel telegrammet om dommen kommet ...

Adam sa ingenting. Med hænderne dypt i lommene drev han hit og dit i værelset.

Slaget, han hadde faat, syntes ham de første minutter det haardeste, som hadde rammet ham. Følelsen av nederlag overvældet ham slik at graaten vilde op i ham ... Aldrig hadde det faldt ham ind at Kaarbø ikke var hans dicipel. I fire aar hadde han git ham av sine kunskaper, sin erfaring; ung og ulært var han kommet til amtmandskontoret, som en kjær plikt hadde han tat det at oplyse og danne ham – paa reiser i baat og kjærre, i de lange kvelder paa skiftene hadde han rundhaandet øst av sin egen aarelange universitetsutdannelse. Og det hele hadde ikke været saa meget værdt, at en gut fra [225] fjordene kunde godta det, kunde ta hans livssyn som garanti for sit sit eget umodne –.

Men hans opdragelse, men hans utdannelse, men hans embedsvirke – det var ham selv, det var nerven i hans jeg, det stod og faldt han med ...

«Er det en fallit, Adam?» hun hørte han mumlet ordet.

«Jeg selv ... Og jeg har ikke et sted, nei ikke et sted ... Jeg ønsker mig væk. Jeg – jeg ønsker mig ut av min egen ham. Og jeg er nødt til at bli i den ...»

Som det hadde hændt før slog hans egne ord tilbake i ham som med ny sandhet. Han kulset. Litt efter sa han:

«Kaarbø har sveket mig.»

«Kaarbø? Er det mulig?»

Han fortalte hende det som var sked. Da blev det stramme om mund og øine borte paa hende, lettet reiste hun sig og begyndte lægge tøiet paa plas i skapet.

«Jeg trodde han hadde tat av kassen.»

«Tat av kassen! Hva hadde det været mot dette!»

«Men Adam!»

Han prøvde forklare hende det, han følte. Hun ristet paa hodet.

«Ingen skal sværge til en andens tro. Om den andre er aldrig saa oplyst, Adam.»

«Du forsvarer ham, Stina! Jeg har talt til ham som til en meningsfælle. Og han har forraadt mig!»

«Han har aldrig sluppet fra sig et ord om det du har betrod ham. Det kan du se paa ham. Han har ikke forraadt dig. Tro ikke det.»

[226] «Du forsvarer ham!»

«Han er av god æt. Men han er bonde. Han tier. Men han gaar sine egne veier. Det kan ingen bebreide ham. Det gjør han ret i.»

Han stanset op bak hende. Det siste ordet, hun sa, jagde først blodet op i hodet paa ham, øieblikket efter fulgte en blekhet som syntes naa selve blikket.

«Ret. Det ordet kan du faa over læben. I denne forbindelse?»

Hun hadde snud sig.

«Men Adam, vi maa da kunne snakke sammen!»

«Men vi kan ikke! Det mislykkes ...» han drog de lange hvite fingre gjennom hverandre, han knyttet hænderne – «Alt mislykkes ...»

Hun saa paa ham; hun fik ham til at se paa sig. Og samtidig, voldsomt og samtidig, kjendte han trang til at gjemme sig hos hende og flykte fra hende ...

Da sa hun:

«Hvor ondt du har det, kjære.»

«Du synes jeg trenger medlidenhet? Jeg gjør ikke det! Jeg trenger at bli forstaat. Eller at faa være alene.»

«Jeg skal gaa.»

Han nikket.

*

Samme eftermiddag gjorde Stina sig erend til Slettes. Da hun hadde set sakføreren og Adam passere lyktestolpen ved brobakken paa tur ut gjennom byen i mørkningen, kastet hun paa sig et sjal og gik de skridtene fra amtmandsgaarden til fogdens hus.

[227] Hovedindgangen imot haven var nu midtvinters altid stengt; gjennom en port i plankegjærdet kom folk fra bakken bak huset ind paa gaardsrummet og siden gjennom et stort utskot ind i en lys gang med dører til kontor og kjøkken. Stina løftet klinken paa den blaamalte kjøkkendøren – hun visste det var tomt derinde paa denne tid av dagen. Som hun ventet fandt hun far og datter ved bretspillet i den lavloftede spisestuen, der lukten av frøken Slettes kokekunst hang igjen som i en gammel krydderdaase.

Den lille skjæve dame saa op, uvillig; men da hun opdaget den fremmede, smilte hun. Timen her inde med faren var dagens eneste gode for hende og Stina visste det.

Hun kom for det snare, for at laane et par stryketesser – nei tak, hun skulde ikke sitte ned. Men med det samme hun var her hadde hun en tjeneste at be fogden om ogsaa. Hun visste, han snart skulde avsted med byens jaktkompani – om han kunde be med sig amtmanden denne gang?

«Med fornøielse!» foged Slettes fortørkede ansikt lyste op – de skulde avgaarde paa lørdag, de skulde bli borte fem, seks dager, det var siste harejakt iaar. Men hadde vor kjære amtmand gevær? Og kunde han haandtere det?

Nei, Adam var nok ikke skytter. Og børse eiet de ikke i huset. Men bare han kom sig ut av byen, – han var nedfor om dagen; bare han fik sig en liten ferie og kom væk en stund, fra Valentinus og al politiseringen ...

«Aa det er nok ikke amtmanden bare, som trenger [228] komme sig væk fra *ham* ...» frøken Slettes mund drog et net av rynker sammen om ordet; hustryannens blotte

navn var nok til at drive hatet frem i de trøtte øinene.

«Saa sakte jenta mi!» fogden hostet bryd – Valentinus hadde nu været deres pensionær i ti aar til høsten, i ti aar. Og han var stadig betænkt paa at flytte til sin søster sørpaa, de fik gi taal ... Han var en lausgamp som det het. Etsteds skulde han holde til saa længe. Det var ikke saa liketil. Og han hadde det minsan ikke for godt om dagen – de kunde høre ham gaa inde paa rummet og kumre sig høit om kveldene – enten det nu var hjertekrampen eller politikken.

«Ja det er en ond tid for mange. Men vi maa jo igjennem!» Stina Stampe smilte, og far og datters ansikt fik som gjenskin av modet i de dype, graa øinene. –

Lørdag eftermiddag drog jaktfølget avsted. Det hadde ikke kostet overtalelse at faa Adam med – straks hans ven fogden kom med forslaget slog han til. Han trængte reise bort nogen døgn, han følte det – tross i Weybergs midler hadde nattesøvnen nu forlatt ham helt.

Da de tre sluffer, fuldladet med folk og hunder, stanset utenfor amtmandsgaarden, fulgte hele familien med ut paa trappen.

Høflige røster hilste amtmanden velkommen – byens oberst, lagets chef, steg ut og brettet til side saueskindsfelden: Stampe skulde ha hædersplassen i slædefærden, det var en selvfølge, skjønt han var ^[229] novice i faget! Læg sig Freia! Tubaa, Sang! Nei da, hundene bet ikke! Den svære mørkskjæggede skikkelse i gamle vadmelsklær satte i og lo – Adam hadde drøiet litt før han fandt sig plas i sluffen sammen med de firbente.

Det kom noget våktsomt i Stina Stamples blik. Obersten buldret unødig høit, de andre herrer var temmelig tause ... Kanhænde var det dette gemytlige selskap og ikke Adam, som den snille foged hadde maattet overtale ...

Nu steg obersten op; nu manglet de bare fogden, saa bar det østover langs fjorden. Hatter av alle façoner blev løftet for amtmandinden, det lyste i bøssepiper, jakthorn og i skreppenes grønne, frynsede net – en av hundene satte hodet tilveirs og glammet av fryd. Tubaa, tubaa! Saa stemte bjeldeklangen i – forrest i flokken av sakførere, konsul og officerer ranket Adams ryg sig i den blaa kawai ...

Tinne gjorde et lite hop paa trappens stenhelle –

«No va far gla, mor! Jeg saa det!»

«Han skulde hat sig børse», sa Edvard.

«Far skal staa paa post med Slette –» Stina strøk sig hastig over øinene – «Slette er den beste skytteren, de har, Slette vil ta sig av far. Far faar nok se jasen.»

Dag fulgte dag. De fremmede smaa staaket omkring hende som før; men best hørte hun tomheten i huset. Lys og lyd fik en anden tone naar han var borte; saa hadde det altid været.

Om kvelden sat hun oftest alene. Edvard var ute med den nye kjelken han hadde faat til jul fra morfaren. [230] «Jeg har lovet Randi en sjot²⁷ med rundjernskjelken, saa jeg faar vel gaa ...» han sa det straks de hadde spist aftensmaalet – det samme hver kveld med samme likesæle røst. – Marthine og Lucie Braach hadde store ting fore: borte paa Dybdal-salen gjorde de i stand til den aarlige forestilling: dennegang skulde det være circus efter mønster fra teltet paa raadstu-marken i sommer. Baker Dybdal selv hadde lovet at komme ind paa fire, formummet som hest, med beridersken Tinne paa ryggen ...

Alene inde under hængelampen i stuen sat Stina og sydde sammen drakt til smaapiken av gamle kulørte silkefiller, hun hadde fundet i tølene sine paa loftet.

Paa sæt og vis var ensomheten god. Nu hadde hun ro til at gjøre op med tiden som var gaat siden hjemkomsten i sommer og til idag.

Et steg eller to frem hadde hun vel vundet ... Hun trodde sig til at være det for ham, han trængte nu: kamerat. Det stod bare paa at *han* vilde komme hende til hjelp. Aldrig hadde hun trod, han kunde bli saa skippet, saa ute av likevækt som dette siste halvaaret. Litt saknet han vel skildtvakten Stina. Meget hadde vel den politiske ulykken skylden. Mest var det nok det andre ...

Men paa det med Laura Frivold taalte hun enda ikke tænke. Gang og anden prøvde hun sig – da tok hjertet paa at slaa slik i hende at hun maatte op og gaa i værelset.

–

Hun hadde været paa gaarden, skytterne altid tok ind paa, naar de drev harejakt. I tanken kunde hun følge dem, oppe i aasen, i bjerkeskogen, inde i hus.

[231] Hun syntes hun saa Adam, naar han langet avsted efter fogden ... naar de stod paa post sammen i lia ... naar de sat ved bostonbordet om kvelden ... Adam fristet være gemytlig, hun kunde høre spøken hans; og latteren, de andre honorerte den med. Saa drak han vel toddy, han ikke kunde like, for at være én av dem. Saa lempet *de* paa de grove historiene sine for at tækkes ham. Men naar de gik og la sig, han og fogden, da blev toddyen og historiene sterkere. Og da hadde de den pene

amtmanden sin litt til beste ... Aldrig fik han fast fot under det bordet; ikke under det heller!

Den 28de februar om formiddagen ventet hun ham hjem.

Kvelden før sat hun længe oppe for at bli færdig med stasen til smaapiken. Da siste sting var syd bredte hun ut skjørt og liv paa stuebordet og hentet ned ting, hun hadde fundet frem paa loftet, og la dem ved siden av klærne. Naar Marthine kom fra skolen næste dag skulde hun faa se altsammen.

Hun hadde alt slukket lampen da hun hørte gutten i gatedøren. «Mor» ropte han «Mor!»

Noget stod paa. Hun kom sig ut paa gangen, da var han oppe hos hende.

Det var tykt med folk utenfor fogedgaarden! Valentinus hadde faat slag! De hadde baaret ham hjem fra klubben! Seks mand maatte bære ham. Enda det var efter lukketid hadde han faat i telegrammet. «Vi have vel reist Herre, siger Kilian,» sa han da han hadde læst telegrammet. Det var de siste ^[232]ordene, han sa. Saa hadde han sokket isammen som en melsæk og kunde ikke si et ord mer ...

Gutten snakket stakaandet, i ett kjø, de lyseblaa øinene stod vid aapne.

«Hvad for et telegram, Edvard?» spurte moren.

«Selmer e dømt fra embede og alting.»

Hun bad gutten følge sig til fogdens og hun blev hos frøken Slette om natten. –

Næste formiddag kom der telegram til amtmandsgaarden ogsaa. Stina fik det mens hun stod og stelte sig efter et par timers søvn. Hun la det paa bordet i stuen. Et øieblik tænkte hun ta unna stasen der inde; men hun hadde lovet smaapiken, hun skulde faa se den idag. Og kanhænde vilde barnets glæde dra Adams tanker bort fra ulykken. –

Manden kom i spisslæde, alene. Sammen med Edvard, som hadde fritime, stod hun oppe i stuevinduet og ventet paa ham. «Be far komme like hit op,» sa hun. Den blaa telegramblanketten laa og stirret paa hende fra bordkanten ...

Det fulgte en gust med frisk sneluft, da han kom ind i stuen. Hun saa det straks: turen hadde gjort ham godt. Ansiktet hadde faat farve, sol og vind hadde brunet ham, øinene var blanke. Han smilte straks han saa hende –

«Tak for at du fik mig avsted du ogsaa, Stina. Vi har hat et makeløst veir. De andre blir til imorgen. Jeg syntes det fik være nok nu. Saa du rimet paa trærne igaar?»

Men før hun fik git ham haanden ændret alt sig. Det knyttet sig til i mundviken paa ham, øiet blev [233] haardt og smalt, han tok et skridt bort imot bordsdet –

«Ja det er kommet,» sa hun.

Han hørte det ikke. Han tok en av tingene, hun hadde lagt frem til barnet, saa paa den, kastet den fra sig ...

«Det er parasollen og den andre stasen, Marthine skal ha paa sig. Kanske du ikke liker jeg tok ned parasollen, Adam? Jeg tænkte be dig gi hende den nu. Den har ligget deroppe saa længe. Og det er vel barnet og ikke jeg, som skal ha den?»

Ordene kom jevnt og av sig selv over læbene. Men eftersom hun snakket og saa paa ham, tok en skjælv hende. Langt inde kløvnet noget, lys faldt bakover i mørket, det skimtet i billeder, sansingen hadde gjemt ... De to graa pakkene, han hadde hat under armen, da han kom i land i fjor vaar. Den ene, hun hadde faat. Den andre, han ikke hadde sluppet, men selv baaret ovenpaa. En liten rift i papiret, ind paa den røde silken ... omhyggelig hadde han dækket den til ...

Hun rakte frem hænderne, som vilde hun hente sine egne ord tilbake.

«Jeg forstaar, Adam. Jeg forstaar. Jeg skal bære parasollen op igjen.»

Gutten stod med ryggen til dem borte ved vinduet.

Det blev fuldkommen stilt i stuen.

Men ute fra gaten løftet det sig et rop og ett til. Det kom fra broen. Saa nærmet hujingen sig – mange gutterøster skrek hurra – tramp av helstøvler og skriing paa holken ...

[234] Langsomt gik hun bort til vinduet. Flyttet paa sig og kom ved siden av gutten. Like indved hende slog hjertet hans slik at den lange spæde kroppen ristet...

«Hvad er det for noget paa gaten?»

«Gymnasiet har fritime, Adam.»

«Det er sønnene til Seljestad. Seljestadene har faat penger av far sin til at kjøpe pons for. De kommer fra samlaget og har kjøpt. De ska' feste i kveld.»

Ut imot ruten svarte Edvard, uten at snu sig.

«Du faar vel gaa du ogsaa nu,» sa moren. –

Straks de blev alene vendte hun sig. Adam hadde sat sig paa pianokrakken, han sat og saa bent ned i lokket.

«Det er kommet et telegram til dig,» sa hun. «Det ligger der paa bordet. Det er vel fra Braach. Selmer er dømt, Adam.»

«Dømt? Til hvad?» han saa op, øinene var grugget av pine.

«Til altsammen. Ja saa sier Edvard.»

«Altsammen?»

Hun bøiet hodet som skammet hun sig for selve stuen og de gamle møblene ...

«Embeds fortapelse.»

«Gud forlate dem!»

Hun saa han hustret som i frost. Men han ændret ikke stilling.

«Vet Valentinus det?»

Hun fortalte om sakføreren. Hun hadde hjulpet frøken Slette med ham inat. Ved tretiden hadde han aandet ut.

«Jeg misunder ham,» sa det.

[235] Hun saa væk fra den lute skikkelsen paa pianokrakken. Hun hadde snud og vendt paa det lukkede telegrammet, mens hun talte om sakføreren. Nu faldt det ned paa gulvet for hende, men hun bøiet sig ikke og tok det ikke op.

«Du faar vel tænke litt paa os, Adam. At du har os.»

«Har jeg *dig*, Stina?»

«*Mig*, Adam!»

Han reiste sig og saa paa hende. Da møtte hun øinene hans og kunde ikke ta blikket til sig mer – fortapt og viljeløs maatte hun staa og la det strømme imot ham til hun

blev som tom og livløs. Hans første kys traf hænderne hendes, da hun prøvde dække sit ansikt. –

Time efter time blev de sittende sammen i sofaen.

Rørte hun paa sig, vilde hun reise sig for hun ikke kunde ta imot mer, holdt han hende igjen: hun skulde la ham tale ut, hun skulde høre ham til ende. Alt gik han ved og den største ynkelighet først: lik en forbryder hadde han staa oppe paa loftet og lagt over, hvordan han skulde faa parasollen ut av huset, lik en tyv hadde han staa der. «Og dette er det som har knækket mig, Stina.»

Med bøiet hode lyttet hun til den lave dirrende røsten. Tro og tvil brøtes i hende. Han hadde læst brevet, hun skrev. Det var hendes eget brev, som hadde stanset ham. Ansiktet hendes blev herjet og gammelt – da tok han det mellom hænderne og sa, han hadde længtet efter hende disse maanedene som han visste, det bare gik an at længes efter en tapt, en død ... Og med lukkede øine trodde hun. –

[236] Begge to hørte de smaapikens lette trin i trappen.

Igjen vilde Stina reise sig, men med haanden om begge hendes holdt han hende tilbake.

Tinne lot døren staa aapen efter sig. I strikkelue og vinterkaape, med ranslen paa ryggen ruste hun ind i stuen. Da hun fik se faren, stanset hun.

«E du kommet hjem far!»

«Ja, nu er jeg kommet hjem, Tinne.»

Nu, sa han. Den rare røsten og det lille ordet. Hun stirret paa ham og moren – med hele kroppen saa hun dem, det stivnet til i fingrene, det stak i tærne, op gjennom nakken krøp en ildslue. De sat og holdt hverandre i hænderne ...

«Aa», sa hun – «Aa...»

Og paa bordet en rød parasol. Svart over og svart under, men i sprækken en rød parasol ...

Hun tok for sig, ut i luften. I samme nu hadde Stina armen omkring hende.

Et lite skum kom frem i barnets mundvik; rak og stiv stod hun ind mot moren – stor og blank i øinene, som saa hun bent ind i paradiset.

«Marthine! Marthine! Ungen min!»

Da kom hun til sig igjen. Ingenting hadde hun mærket, tok bare et lite ustøt skritt bort til bordet, drog parasollen til sig og slog den op.

«End den! End den! Til at balancere med!»

Som i et skjær av roser og sommer stod hun og smilte under den røde skjærmen – det blonde ansikt glødet av lykke.

Noter

[n1.](#) godt.] *rettet fra: godt (trykkfeil)*

[n2.](#) *Forfatternote:* blandaball, en spesiell vestlandsk ret.

[n3.](#) stanken] *rettet fra: stan, ken (trykkfeil)*

[n4.](#) funksjonærer] *rettet fra: fuksjonærer (trykkfeil)*

[n5.](#) med] *rettet fra: men (trykkfeil)*

[n6.](#) *Forfatternote:* Fant.

[n7.](#) *Forfatternote:* en liten aketur.

Nini Roll Ankers *I amtmandsgaarden* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no